CANAN SULAR

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HAZİRAN 2025

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÜSEYİN SU'NUN ÖYKÜLERİNDE HİKMET KAVRAMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

CANAN SULAR

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANABİLİM DALI

HAZİRAN 2025

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ESNTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

HÜSEYİN SU'NUN ÖYKÜLERİNDE HİKMET KAVRAMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Canan SULAR

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Bilal DEMİR

2025

KABUL VE ONAY

Canan SULAR tarafından hazırlanan "Hüseyin Su'nun Öykülerinde Hikmet Kavramı Üzerine Bir İnceleme " adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bilal DEMİR Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	...……
Başkan: Prof. Dr. Abdulmecit CANATAK Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	……...
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ali Sait YAĞAR İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	……...
Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	……...
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	……...
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	……...
Tez Savunma Tarihi:	03/06/2025
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Dç. Dr. Ercan ÇALIŞ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (3 Haziran)

Canan SULAR

Yüksek Lisans Tezi

Canan SULAR

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2025

HÜSEYİN SU'NUN ÖYKÜLERİNDE HİKMET KAVRAMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hüseyin Su, ele almış olduğu öyküleriyle derin izler bırakan ve İslamî edebiyat anlayışının yansımalarını metinlerinde ön plana çıkaran isimlerdendir. Bu bağlamda yazmış olduğu öykü kitapları içerisinde yer alan öykü metinlerinde bu zevk ve anlayış doğrultusunda şekillenen bir izlek mevcuttur. Türk edebiyatında İslamî anlayışa özgü bir kavram olan hikmet kavramının metinlerde pek çok örneği vardır. Hüseyin Su'nun Öykülerinde Hikmet Kavramı Üzerine Bir İnceleme adlı çalışma yazarın öykü metinlerinden okunup derlenerek oluşturulmuştur. Yazarın öykü eserlerinden olan *Ana Üşümesi* (2018), *İçkanama* (2018), *Aşkın Halleri* (2020) *Kırklar Cemi* (2020) *Gülşefdeli Yemeni* (2021) , *Ağılı Ağılı* (2021), *Kırık Sızısı* (2022) gibi eserler içerisinde yer alan öykü metinleri birtakım hikmetler barındırır. Hakikate erişmede bir aracı görevi üstlenen hikmet kavramı bir bakıma eserlerdeki olayların şekillenmesinde en büyük paya sahiptir. Bu anlamda yazarın öykü metinlerinde yer alan hikmet unsurları ayrı ayrı başlıklandırılıp, temlerin hikmet ile bağlantısı yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Su, Hikmet, Öykü, İslamî edebiyat

Sayfa Sayısı: X+128

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Bilal DEMİR

M.SC. Theisis

Canan SULAR

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNİVERSITY

INSTITUTE OF SOCİAL SCİENCES

June,2025

A STUDY ON THE CONCEPT OF WISDOM IN HÜSEYİN SU'S STORIES

ABSTRACT

Hüseyin Su is one of the names that leaves deep traces with the stories he has dealt with and highlights the reflections of the Islamic literary understanding in his texts. In this context, there is a theme shaped in line with this taste and understanding in the story texts included in the story books he has written. There are many examples of the concept of wisdom, which is a concept specific to the Islamic understanding in Turkish literature, in the texts. The study titled A Study on the Concept of Wisdom in Hüseyin Su's Stories was created by reading and compiling the author's story texts. The story texts in the author's short story works such as *Ana Üşümesi* (2018), *İçkanama* (2018), *Aşkın Halleri* (2020) *Kırklar Cemi* (2020) *Gülşefdeli Yemeni* (2021), *Ağılı Ağılı* (2021), *Kırık Sızısı* (2022) contain some wisdom. The concept of wisdom, which acts as an intermediary in reaching the truth, has the greatest share in the shaping of the events in the works. In this sense, the elements of wisdom in the author's story texts are titled separately and the connection of the themes with wisdom is interpreted.

Keywords: Hüseyin Su, Wisdom, Story, Islamic literature

Quantity of Page: X+128

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Bilal DEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET……..iii

ABSTRACT iv

İÇİNDEKİLER v

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ……..viii

ÖN SÖZ..... vii

GİRİŞ 1

1.HÜSEYİN SU VE ÖYKÜCÜLÜĞÜ..... 3

1.1 Hayatı ve Edebî Kişiliği 4

1.2 Öykücülüğü 5

2.HİKMET KAVRAMI..... 15

2.1 Dinî Boyut..... 15

2.2 Felsefî Boyut 22

2.3 Edebî Boyut..... 24

3. HÜSEYİN SU'NUN ÖYKÜLERİNDE YER ALAN HİKMET UNSURLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME..... 29

3.1 Hikmet Kavramının Değişim Unsuruyla Bağlantısı..... 29

3.1.1 Kentler ve Kasabalardaki Bireylerin Değişimi..... 29

3.1.2 Tabiattaki Unsurların Değişimi 46

3.2 Hikmet ve Dini İnançlar 48

3.3.Yol ve Yolculuk Bağlamından Hikmet……..…56

3.4 Hikmet ve Geleneksel Değerlerin Aktarımı 71

3.4.1 Deneyimlerin Hikmet ile İlişkisi 72

3.4.2 Hikmet'in Aile Yaşamına Etkisi..... 78

3.4.3 Hikmet'in Geleneksel Unsurları 80

3.4.3.1 Sandık..... 80

3.4.4.2 Muska 82

3.4.4.3Testi 82

3.5.Hikmet Kavramının Aşk'a Tesiri……..82

3.6 Hikmet ve Yoksulluğa Şükür 94

3.7 Hikmet'in Geçmişe Özlem Duyma Duygusuyla Bağı 101

3.8 Hikmet'in Toplumsal ve Bireysel Çatışmalara Etkisi 106

SONUÇ..... 108

KAYNAKÇA 113

ÖZ GEÇMİŞ

TEZ ORİJİNALLİK RAPORU

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
Age	Adı geçen eser
Bs	Baskı veya basım
Çev	Çeviren
Der	Derleyen
s	Sayfa
S	Sayı
vs	Vesaire
vb	ve benzeri
Y	Yıl

ÖN SÖZ

Hüseyin Su, Türk edebiyatı açısından kıymetli olan ve pek çok alanda eser yazan isimlerden biridir. Hüseyin Su, Türk edebiyatına daha çok öykücü kişiliği ile bilinir. Yazarın öyküleri, "Yeni Gelenekçi" olarak adlandırılan öykü anlayışı içerisindedir. Yazar, öykülerinde kendinden evvel bu anlayışta ilerlemiş isimlerden olan Durali Yılmaz, Rasim Özdenören, Mustafa Kutlu, Şevket Bulut, İsmail Kıllıoğlu, Nazan Bekiroğlu gibi isimlerin izinden ilerler. İslamî duyarlılığın modern yaşam ile birlikte geri plana atıldığı bir dönem içerinde yer alan bu isimler daha çok geleneksel tahkiye anlayışı çerçevesinde eserler ele almışlardır. Yazarların, gelenek ve modernizm gibi iki önemli unsurun çatışmasına değindikleri ve modern hayatın izlerini bireyler üzerinden gösterdiklerine şahit olunur. Geleneksel tahkiye anlayışıyla ele alınan eserlerin muhteva açısından da modern olandan ayrı olduğu yadsınamaz. Yazarlar bu anlayış neticesinde geleneksel olanı daha çok öykü metinleri üzerinden okura aktarmayı yeğlemişlerdir. Bu anlamda öykü metinleri okur ile yazar arasında verilmek istenen mesajı ileten bir köprü vazifesi taşır. Gelenekselliğin, İslamî bir perspektif ile harmanlandığı bu yapıtlar daha çok din ve gelenek unsurlarını ön plana çıkararak bilhassa birey ve topluma yön verirler. Geleneksel tahkiye anlayışına mensup olan yazarlardan olan Hüseyin Su da bu minvalde eserlerini ele alır. Yazarın öykü metinlerini şekillendiren dinin ve geleneğin etkisi modern tekniklerle harmanlanarak ele alınır. Bu anlamda yazarların gelenekselden yola çıkarak eserlerini ele aldıklarını ve modern teknikleri tamimiyle reddetmedikleri görülür.

Edebiyat dünyasında oldukça velut bir isim olan Hüseyin Su öykülerinde klasik olan unsurlar ile ilerleyerek değişen düzen içerisinde İslamî gerçekçi bir çizgide yer edinir. Hüseyin Su, kadim hikâye anlayışı ile birlikte ele almış olduğu öykülerinde halk hikâyelerinden izler barındırır. Yazar, eserlerinde daha evvel üzerinde çalışma yapılmamış olan hikmet kavramını işlemiştir. Bu çalışmada da Hüseyin Su'nun hikmet kavramını ele alışı ile beraber bu kavramı anlamak esastır. Bu çalışmadaki nihai amaçlardan olan hikmet kavramını anlamak ve yorumlamak, bu bilgiler ışığında yeni ufuklar açmak önem arz eder. Bu amaçla meydana getirilen ve yazarla ilgili olarak birçok çalışmanın varlığı bilinse de bu muhtevayı ele alan müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Hüseyin Su, eserlerde hikmet unsuruna değinerek bireylerin gündelik hayatta bireyle, nesneyle, doğayla ve olaylarla olan ilişkilerine dikkat çeker. Öykü metinlerinde bireylerin başarından geçen durumlar bireylerin yaşanılanlar karşısındaki duruşlarına da yansır. İslamî gerçekçi bir anlayış ile yazılan metinlerdeki bireyler yaşanılanların kendi inançları doğrultusunda her zaman bir çıkar yolu olduğuna inanırlar. Kahramanlar, bilhassa olaylar karşısında bir imtihan hali içerisinde olduklarının bilincindedirler.

Metinlerde bu anlamda kahramanlar teslim olan, inanan ve şikâyet etmeyen bir duruş sergilerler. Öykülerdeki durumlar ve eylemler bireylerin teslimiyetçi bir anlayışla Allah'a sığındıklarını ve her olayın ya da her imtihanın neticesinde bireyleri doğruya sevk eden bir hikmetin varlığı söz konusudur. Yazarın, tüm öykülerinde hem toplumsal anlamda hem de bireylerin içerisindeki durumlardan hareketle bir ders alma ve bu derslerden bir pay çıkarma söz konusudur. Hüseyin Su'nun kendine has üslup ve

dil ile ele almış olduğu metinlerde genel anlamda kendinden önceki yazarların da değinmiş oldukları edepli öykücülüğün izlerini taşıyan bir muhteva söz konusudur. Yazar için muhtevanın son derece değerli olduğu öykü metinlerinin hepsinde hikmet kavramına değinerek bu duyarlılığı yansıttık. Öykü eserlerinden olan *Ana Üşümesi* (2018), *İçkanama* (2018) ,*Aşkın Halleri* (2020), *Kırklar Cemi* (2020) *Gülşefdeli Yemeni* (2021), *Ağılı Ağılı* (2021*) Kırık Sızısı* (2022) gibi eserlerde hikmet temlerine değinilmiştir. Yazar, hikmetleri ele alırken modern öykü karşısında geleneğini işler. Bu duruma değinen yazar, salt modern değil harmanlanmış bir öykü yapısının olması gerektiği mesajını verir. Kitapların genelinde sade bir dil ile ilerleyen yazar, teknik olarak bazı öykü metinlerinde (*Ana Üşümesi* gibi) geleneksel değerlere bağlı değil de modern bir çizgide ilerler. Modern ve geleneğin harmanlandığı öykülerde yazar bunu da noktalama ve yazım ile okura net bir biçimde göstermiş olur. Edebiyatta var olan teknikleri ve imkânları modern olan ile sentezleyen yazar, öykü metinlerindeki hikmetleri en net biçimde sunar.

Çalışmamızın Birinci Bölümünü oluşturan "Hüseyin Su ve Öykücülüğü" kısmında evvela yazarın hayatından birtakım bilgiler sunduktan sonra yazarın Türk edebiyatındaki öykücülüğü üzerinde duruldu. Yazarın, Türk edebiyatına kazandırmış olduğu pek çok türde ürün vermesi ve katkı sağlaması söz konusudur. Yazar edebiyatımızda öykücü kimliği ile bilinse de bunun yanında deneme, inceleme yazısı, günlük, eleştiri gibi pek çok alanda da eserler ele almıştır. Yazarın, Türk edebiyatındaki yeri ve duruşu, sanat ve edebiyat anlayışı, gelenek ile çevrilmiş metinleri ve kendinden önceki anlayışın izleri açık bir şekilde metinlerdeki yerini alır. Yazarın edebiyat dünyasında tanınmasına vesile olan isimlerden olan Nuri Pakdil ve İslamî gerçekçi zihniyetin ön planda olduğu isimlerle beraber Hüseyin Su'nun tanınmasında asıl unsur *Edebiyat* dergisi oluşmuştur.

Çalışmamızın İkinci Bölümü olan "Hikmet Kavramı" adlı başlıkta ise hikmet kavramının dinî, felsefî ve edebi boyutlarına değinilerek, eserlerde yer alan unsurlar ile olan bağlarına değinilmiştir. Hikmet nedir, hikmet kavramının tarihi gelişimi ne şekilde olmuştur, felsefe, din ve edebiyat bağlamında eserlerde ne şekilde bir rol oynamıştır gibi sorulara cevaplar verilmiştir. Hikmetin bireyler açısındaki yeri, inanç şekilleri ve insanlarda olan etkisi ne şekildedir buna açıklık getirilmiştir. Bireylerin mantıkları ile kavramakta zorlandıkları durumlarda sezgiler eşliğinde açıklayabildikleri haller için hikmet terimi kullanılmıştır. Hüseyin Su da hikmeti eserlerinde ele alırken daha çok İslamî bir duyarlılık ile yansıtmayı yeğlemiştir. Hikmet için genel kabul gören inanışa göre bireyler yaşadıkları bir durum sonrasında kendilerine bir ders çıkarmış ve kendi güçlerinin üzerinde manevi bir unsurun olduğu kanısına varmışlardır.

Çalışmamızın Üçüncü Bölümünde ise yazarın öykü eserleri içerisindeki hikmetlere değinildi. Bu bölümde yazarın yazmış olduğu toplam yedi öykü eseri içerisindeki her bir metin okunarak metin içinde var olan hikmetler bulunmuştur. Hikmetlerin ne şekilde işlendiği, birey ve olaylar arasındaki bağı esas alınarak yazılmıştır. Bu anlamda öykü metinlerinde hikmet temlerini bulup bu temlerin bireylerin üzerindeki yansımalarına, hayata bakış açısına, doğa ile ilgili izlenimlerine değinildi. Eserler içerisinde öykü metinlerinde genel anlamda yer alan hikmetler içerisinde değişim (kentler ve kasabalardaki bireylerin değişimi, tabiattaki unsurların

değişimi), yolculuk, aşk, geleneksel değerler (deneyimlerin aktarılması, aile, sandık, muska, testi), dinî inançlar, yoksulluk, geçmişe özlem duyma gibi hikmetlere yer verilmiştir.

Çalışmamızın sonuç kısmında ise genel anlamda Hüseyin Su ve öykücülüğü, hikmet kavramı ve eserlerdeki hikmetler üzerine bir değerlendirilme yapılmıştır. Çalışmaya esas teşkil eden Ana *Üşümesi* (2018), *İçkanama* (2018), *Aşkın Halleri* (2020), *Kırklar Cemi* (2020), *Gülşefdeli Yemeni* (2021), *Ağılı Ağılı* (2021), *Kırık Sızısı* (2022) adlı öykü eserleri ve bu eserler içerisindeki öykü metinleri, yardımcı kaynaklar ve yararlanılan diğer metinler 'Kaynaklar' kısmında listelenmiştir.

"Hüseyin Su'nun Öykülerinde Hikmet Kavramı Üzerine Bir İnceleme" adlı tez düşüncesi değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Bilal DEMİR'e aittir. Çalışmanın ortaya çıkmasındaki her aşamada desteğini esirgemeyen ve çalışmayla ilgili her daim özgün fikirlerini sunan danışman hocama sonsuz teşekkür ederim. Aynı zamanda bu zorlu sürecin her aşamasında desteğini esirgemeyen aileme vermiş oldukları destekten ötürü teşekkür ederim.

Canan SULAR

Van-2025

GİRİŞ

Hüseyin Su'nun Öykülerinde Hikmet Kavramı Üzerine Bir İnceleme başlıklı bu çalışmada iki amaç yönünden inceleme söz konusudur. Bu çalışmada önce hikmet kavramının ne olduğuna açıklık getirilerek, Hikmet kavramının çeşitli boyutlardan ele alınması ve kavramın toplumlar içerisindeki algılayış biçimine bakılmıştır. Hikmet ile anlatılmak istenen nedir ve insanlar arasında bu kavram nasıl oluşmuştur sorularına yanıt vermek amaçlanmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı ise Türk edebiyatında önemli yer edinmiş olan Hüseyin Su'nun öykü metinlerindeki var olan hikmetlerin ne şekilde ele alınmış olduğunu incelemektir.

Çalışmanın ilk bölümünde yazarın edebi hayatı ve öykücü kimliğine değinilecektir. İkinci bölümde ise hikmet kavramının din ve felsefe ile olan ilişkisi ele alınarak inanç unsuruyla ve eski çağlardaki genel kabuller ile birlikte zamanla nasıl bir boyut kazandığına değinilecektir. Hikmet, İslam dininden önce felsefe ile eşdeğer tutulurken, İslam ve inanç kavramlarıyla daha derin manalar barındırmıştır. Denilebilir ki İslam dini ile birlikte bireyler soyut olarak açıklık getiremedikleri her bir konuyu hikmet diye açıklamışlardır. Hikmet kavramı, doğada var olan bir olayın yahut bir unsurun hakikatini anlayıp bu mantık çerçevesinde bireyleri daha iyi ve doğru işler yapmaya yöneltir. İslam dininin kabulünden sonraki anlayışa göre ise hikmetler Allah tarafından önce elçilere, elçilerden de Müslümanlara doğru yayılan bir lütuf olarak nitelendirilir. İnanç ile bireylerin ulaşmış olduğu bu kavram, insanları çirkin eylemlerden alıkoyar. Hikmet, genel anlamda bireyleri iyiye, doğruya sevk ederken nefsi duyguların ve isteklerin de durdurulması noktasında bireyleri dizginlemeyi sağlar.

Hikmet ile birlikte dinde var olan bilgiler ile felsefedeki mantık ve akıl bir arada düşünülebilir. Çağlardan beri süregelen felsefe ve din arasındaki ikilikler hikmet kavramı ile bütünleşerek bir anlam kazanmıştır. Bu anlamda hikmet kavramının birleştirici unsur olması bireylerin katı düşüncelerinden uzaklaşmasını sağlar. Hikmet ile birlikte hakikat tasavvuru kabul görülmüş bilgilerin değişmesini sağlayan bir rol oynar. İslam dinini kabul eden Müslümanlar bu kavramla ilgili Kur'an'ı Kerim'de de birtakım hususların açıklandığına tanıklık ederler. Bireylerin, bilhassa bir kararı verirken ki durumları, bir durumla ilgili merakları ve bireylerin

bilmedikleri durumlar karşısında nasıl bir tavır takınacaklarını bilmedikleri konular hususunda hikmet kavramı yol gösteren bir biçimde yer alır.

Hüseyin Su'nun eserlerinde söz edilen hikmet için denilebilir ki bireylerin hayatlarında yaşamış oldukları bir olaydan sonra kendilerince dersler çıkarmaları ve bu derslerden yola çıkarak hakikate erişmeleri söz konusudur. Hüseyin Su, hikmetlere yer verirken geleneksel edebiyatın izlerinden faydalanır. Yazar, bu zenginliklerden beslenirken İslamî duyarlılığa sahip olan yazarların takipçisi konumundadır. İslamî duyarlılığa sahip aydınlarımız özellikle 1960 sonrası Türk edebiyatında ürünlerini vermeye başlarlar. Hüseyin Su da bilhassa bu minvalde ilerler. Yazarın yazmış olduğu ilk öykü metni olan *Tüneller* (1999) adlı eserden *Kırık Sızısı* (2022) eserine kadar olan tüm metinlerinde bu unsur bilinçli bir biçimde işlenmiştir.

Hüseyin Su'nun *Ana Üşümesi (2018), İçkanama (2018), Aşkın Halleri (2020), Kırklar Cemi (2020), Gülşefdeli Yemeni (2021), Ağılı Ağılı (2021)ve Kırık Sızısı (2022)* adlı öykü eserlerinde hikmet kavramı pek çok biçimde ele alınmıştır. Hüseyin Su, hikmet kavramını eserlerinde daha çok kentler ve kasabalar üzerinden yansıtmayı tercih etmiştir. Kent ve kasaba bireyler için farklı anlamlar çağrıştırmaktadır. Yaşamların değişik olduğu, inanç unsurunun ötelendiği kentler, bireyler için manevi anlamda ıstırapların çoğaldığı yerlerdir. Yaratıcıdan uzak bir düşünüş ve var oluş bireyleri gaflete sürükler. Yazarın anlatmak istediği de tam olarak budur. Gaflet içinde yaşayan ve büyük kentlerin kalabalık dünyasından ötürü gerçek olandan uzaklaşan bireylerin içinde bulundukları vahim halden ötürü hakikat bir hayli uzaktır. Yazar, bu durumun acı bir hal olduğunu ve gerçeğin esasen Allah'ta olduğunu anlatmak ister. Metinlerde bu gerçeğe erişmek de ancak bir hikmet ile mümkündür. Bireyler bu hikmeti de bir olay sonrası ibret alma, kendine yönelme, hakikati bulma şeklinde aşarlar. Asıl huzur veren yerler ise kasabalar olarak ele alınmıştır. Kasabalardaki bireyler, geleneksel hayatın sunmuş olduğu imkânlardan sonuna kadar faydalanarak esas olan kudrete bizzat tanıklık ederler. Bu tanıklık ise daha çok tabiattaki değişim unsurluları üzerinden yansıtılır. Mevsimlerin değişimi, kar, sonbahar, güneşin doğuşu ve batışı, toprak, sel gibi tabiata ait unsurların tabiattaki gerçek sahibin kim olduğu konusunda hatırlatma rolü üstlenirken bireylerin de ibret almasını sağlar. Yazar, değişimi salt tabiat üzerinden değil bizzat bireylerin de hayatlarında yaşamış oldukları birtakım olaylar karşısında kendi benlerine dönmeleri

şeklinde de yansıtmayı ustaca bilmiştir. Yazarın öykülerindeki yer alan hikmet unsurları daha evvel hiçbir çalışmada ele alınmamıştır. Yazarın edebi kimliği bağlamında, yazara ait pek çok çalışma yapılmış olsa da bu özgün bakış açısına hiçbir çalışmada rastlanılmamıştır. Bu çalışmada faydalanılan ürünler daha çok akademik anlamda kabul görmüş ve Hüseyin Su ile ilgili pek çok bakımdan bilgi veren ürünler olmuşlardır. Bu anlamda daha çok tezler, makaleler, edebi ürünler bu çalışmaya kaynaklık etmiştir denilebilir. Hikmet kavramı yazarın öykü eserlerinden *Ana Üşmesi* (2018), *İçkanama* (2018), *Aşkın Halleri* (2020), *Kırklar Cemi* (2020), *Gülşefdeli Yemeni* (2021), *Ağılı Ağılı* (2021), *Kırık Sızısı* (2022) gibi metinlerin okunarak şekillendiği bir özellikli tema olmuştur. Bu tema bağlamında hikmetler metinlere derinlik kazandırarak okurun düşünsel anlamda zengin deneyimlere ulaşmasına vesile olur.

Hüseyin Su'nun öykü metinleri içerisinde yer alan hikmet temi, yazarla ilgili olarak daha evvelden yapılan hiçbir akademik çalışmada yer almamıştır. Yazarın edebi eserlerindeki hikmetler belirlenirken yazarla alakalı olarak yapılan akademik çalışmalar, yazarın öykü kitapları, aynı zevk ve anlayışa sahip isimlerin eserlerinden faydalanılarak bu çalışma hazırlanmıştır.

1.HÜSEYİN SU VE ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Çalışmanın bu bölümünde incelenen yazar olan Hüseyin Su'nun hayatı, edebi kişiliği ve öykücülüğü hakkında bilgiler sunulmuştur. Böylece öyküleri incelenen yazarın Türk edebiyatındaki edebi kimliğinin gösterilmesi amaçlanmıştır**.**

1.1 Hayatı ve Edebî Kişiliği

Asıl adı İbrahim Çelik olan Hüseyin Su, 1952 yılında Kırşehir'de doğdu. Babası Salih Bey annesi Cemile Hanım'dır. Hüseyin Su'nun babası Kırşehirli annesi ise Dulkadiroğluları Beyliği'ne dayanan bir soya mensuptur. Hüseyin Su, sekiz kardeşin doğumundan sonra dünyaya gelir ve yaşaması konusunda ailesi tarafından yazarı kaybetme korkusu ile hep dualar edilmiş ve yazarın yaşaması birtakım kerametlerle ile açıklanmıştır:

> "Yazarın, kendisinin doğum menkıbesi olarak aktardığı bilgilere göre; annesi ona hamileyken ve art arda ölen dört çocuktan sonra 'Ne olacak?' diye korkuyla beklerken bir akşamüzeri köye bir gezgin Derviş gelir ve onlara misafir olur. Yemekten sonra sohbet esnasında Derviş, yazarın babasına; Senin bir oğlun olacak, adını Halil İbrahim koyacaksın! der" (Yılmaz, 2019: 9).

Yazar, yaşayan beşkardeşten dördüncüsüdür. Hüseyin Su, büyüdükçe babasından gelenekleri değerleri, kültürü, edebiyatı öğrenir. Babası, özellikle sanat zevkinin oluşmasında en büyük etkendir:

> "Bilhassa yazarın küçüklüğünde ona okutulan *Hz. Ali Cenknâmeleri, Kesikbaş Hikâyeleri, Mevlit* gibi eserleri sürekli olarak anlatmıştır. Yazarın böyle bir ortamda büyümesi onu Türk edebiyatı adına ilerleyen yıllarda çok büyük bir isim olmasını sağlar" (Yılmaz, 2019: 10).

İlkokula Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesindeki Hacıduraklı köyünde başlayan Su, özellikle öğretmenlerinin de yardımıyla başarılı bir eğitim hayatına adım atar. Ortaokul döneminde ise biraz daha düşünce ve sanat açısından şekillenen bir dönem oluşur:

> "Ben Ortaokul yıllarında, o zamanlar çıkan Yeni Devir gazetesini, Mavera dergisini, aynı zamanda da Tercüman gazetesini alır ve okurdum"(Tökel, 2019: 223).

Yazar, edebiyata olan ilgisini lise yıllarında keşfeder. 1974 yılında evlenen yazarın bu evlilikten iki kızı ve bir oğlu dünyaya gelir. 1976 yılına gelindiğinde yazar Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne

başlar. Yazar, üniversiteye devam ederken memuriyet hayatını da aksatmadan sürdürür. Yazarın, üniversite eğitimi dönemlerinde Nuri Pakdil gibi bir ismi tanımış olması ve Pakdil'in dergisi etrafında şekillenen bir zihniyete bağlı olması yazarın sonraki yıllarda İslamcı söylevci isimler arasında bu denli önemli bir isim haline gelmesine vesile olacaktır.

Yazarın edebî dünyasını etkileyen isimlerin başında Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil gibi isimler gelir. Her ne kadar diğer isimlerden de etkilense bile yazar için esas isim Nuri Pakdil olur. Nuri Pakdil'den bu denli etkilenmesinin nedeni, Nuri Pakdil'in 1970'li yıllara damgasını vuran *Edebiyat* dergisini çıkarmasıdır. Bu dergide İslamî gelenekten yararlanan isimler yer alır. Dergi daha çok sanat, kültür ve düşünce bağlamında dönemin İslamî duruşunu yansıtır. (Yılmaz, 2019: 16) Hüseyin Su, Türk edebiyatında İslamî söylemin etkisinde kalan bir çerçevede eserlerini ele almıştır. Hüseyin Su'nun İslamî düşünceden bu kadar etkilenmesinin nedeni ise Nuri Pakdil'in kullanmış olduğu dildir. Dergide kullanılan dil ve dergide yer alan konular bu anlamda önem taşır. Dergide ilk yazısını 1979 'da yazan yazar, ikinci yazısını 1984 'te yayımlar. İbrahim Çelik bu dergide böylece Hüseyin Su müstearını da Nuri Pakdil'in önerisiyle ilk defa kullanmış olur:

> "Nuri Pakdil, İbrahim Çelik'i Hüseyin Su müstear adıyla Türk edebiyatına kazandırır"(Yılmaz, 2019: 42).

Büyük Doğu, Sebilürreşad gibi dergilerin devamı niteliği taşıyan *Edebiyat* dergisi, 1984 Aralık sayısıyla yayın hayatına son verir. 1990'lı yıllarda ise *Edebiyat* dergisinde yazan aydınlarla birlikte yeni bir dergi kurmak fikri ön plana çıkar. Aydınlar arasında önemli bir isim olan Abdürrahim Karadeniz, yeni çıkarılacak derginin adını *Hece* dergisi olarak belirtir ve derginin kurulması aşamasında yardımcı olur. Böylece Hüseyin Su, derginin editörlüğünü üstlenir:

> "Hem kuruluş aşamasında hem de kuruluşundan sonraki dönemlerde derginin merkezinde bulunan Hüseyin Su öncülüğünde iki yüz on üç sayı, yirmi dokuz özel sayı, altmış dört sayı Hece öykü ve üç yüz otuz kitap yayımlanır" (Yılmaz, 2019: 75).

1.2 Öykücülüğü

Türk edebiyatında öykücü kimliğini başarılı bir biçimde yansıtmış olan Hüseyin Su, geleneksel Türk öykücülüğünün üzerine inşa ettiği öykülerinde hem

muhteva hem de yöntem olarak kendinden önceki isimler gibi Îslamî gerçekçi öykücülüğü ön planda tutar:

> "Hüseyin Su için yazının önceliği; insanın yaradılışında kaleme "Tanrının birliğini ve O'ndan başka tapılacak olmadığını yazması"nın emredilmesiyle başlamış, bu süreçle birlikte insanoğlu yazgının çekim alanına girmiştir. Onun için söz ve yazı bir "eylem"dir ve yazar için yazı, kulluğun ifadesi ve ibadet bilincidir" (Altınova, 2019: 27).

Yazar için öykü kavramı geleneksel hikâyenin içerisinde bulunur. Yazara göre hikâye kavramı öyküye göre daha geniş bir muhteva barındırır:

> "Önerilen sözcükler yanlış olmadığı takdirde her ikisinin de kullanılması gerektiğini düşünüyorum genel olarak. Hikâye'nin karşılığı olarak öykü sözcüğü, sanırım 1945'li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Ama biz biliyoruz ki edebiyatımızda modern anlamda öykünün ilk örneklerinin verilişi, bu yıllardan en az elli yıl kadar gerilere gider "(Koyuncu, 2023: 215).

Yazar, hikâyeyi daha geniş bir bakış açısı ile ele alırken esasen gündelik yaşamda karşılaşılan, tarif edilemeyen, sessiz kalınan duyguların da bir tercümesi olarak hislerini yansıtır. Yazar, gerçek hayatta karşılaşılan sorunların çözümlerini de öykü yazarak bulmaya çalışır:

> "Su eserlerinde, yaşamın insanı insan olmaktan alıkoyan dönüşümlerine karşı koymaktadır. Sanatçı, yaşadığı cemiyetteki olayları, yani değişen dünyayı kendi hayal ve bilgi süzgecinden geçirerek kavrayıp; natüralist bir anlayıştan öte yani olaylara o olaylar sırf oluyor diye boyun eğerek tapmak yerine, yaşanılan ve yaşantılanan olayları gerçekçi edebiyat anlayışı ile kişice kurulmuş fakat nesnel doğruluğu olan bir dünya görüşü içine almaktadır" (Genç, 2019: 92).

Öyküyü öykü yapan ve günlük hayattaki soruların karşılıksız kalan cevaplarının da verildiği bir durumu Hüseyin Su'da görülür. Öykü, yazar için gerçeklerin yansıtıldığı ve gerçek hayatın kendisidir denilebilir. Yazar, öykülerinde hayatın olağan akışında müdahale edemediği durumlarda, bir şeylerin doğru gitmediği anlarda güçlü kalemiyle bu durumları metinlerinde ele alır. Öykülerdeki kurguların hayattaki gerçeklikle bağlantılı olması, metinlerin izleklerinin hangi durumlarla bağlantılı olduğunu da yansıtır. Yazar, bu anlamda gündelik hayatta yaşamış oldukları karşısında salt gerçeklikle değil bu durumları kendi dünyasında şekillendirerek ortaya yepyeni bir ürün koyar. Dolayısıyla yazarın öykü eserleri hayattan kopuk değildir:

> "Öykü içinde yaşadığımız hayatta, gördüğümüz yanlışlara, eksiklere, hoşnutsuzluklara, yolunda gitmeyen olaylara bir itiraz veya bir tepkidir. Hüseyin Su'ya göre öykünün en temel kaynaklarının başında içinde yaşadığımız gerçek hayat gelir"(Koyuncu, 2023: 216).

Yazara göre değişen öykü anlayışı ile beraber metinler artık istenilen durumda değildir. Bu anlamda yazar esas metinlerin geleneksel tahkiyeden bir parça barındırması gerektiği kanısındadır:

> "İşte bu insanları, yani düşünürleri, sanatçıları, edebiyatçıları, bilginleri, kısaca izlerini sürmeye çalıştığımız öncüleri anmak, onların hayatları, eserleri ve düşünceleri üzerine konuşmak ve yazmak, yer altında kalmış kıymetli bir anıtın ortaya çıkarılması için çevresinde kazı yapmaktan farklı bir çalışma değildir"(Su, 2013: 195).

Türk edebiyatındaki öncü yazarlardan olan Hüseyin Su öykü metinlerinin dışında günlük, deneme, eleştiri, dergi gibi pek çok türde eser veren bir isim olmasına rağmen esas ününü öykücülük ile alır:

> "Toplumsal ve tarihsel bağlama uygun hareket etmenin bir yazarlık kabulü olması gerekir. Su, burada genel bir edebiyat tarihi eleştirisi yerine öykü üzerinde düşünmüş gibi görünse de aslında yazarlara bir yazma biçimi önermesiyle, yazarlık atölyesi işlevini sağlayan metinler kuruyor"(Olpak Koç, 2023: 205).

Yazar, 1960 sonrası Yeni Gelenekçi[1] edebiyat anlayışı dâhilinde ilerler:

> "Edebiyat alanında birçok türde eser veren Hüseyin Su, edebi türlerin imkânlarından her sanatçının yararlanması gerekliliğini dile getirir"(Yılmaz, 2019: 49).

Hüseyin Su, yazmış olduğu öykü metinlerinin söyleniş biçimine de çok önem verir. Öykü ve öykücülük yazar için edebiyatın ve sanatın oluşmasındaki en önemli araçtır:

> "Öyküyü canlı gibi çantasında taşıyan, onunla uğraşıp duran bir yazar olarak Hüseyin Su için edebiyat =öyküdür. Yazı hayatı boyunca sadece öykü yazmakla yetinmeyip, edebi hareket alanını öykü türünde üretim yapmakla sınırlandırmamış; aynı zamanda bu türün teorik meseleleri, yapısal özellikleri, estetik problemleri üzerine epeyce zihin yormuştur"(Koyuncu, 2023: 214).

Sanatçının sanat ve edebiyat anlayışının temelinde yatan unsurun tasavvufî ve ilmî yönü öykü metinlerindeki izleklerin oluşmasını sağlamıştır. Edebi anlayışın

[1] 1960 sonrası İslâmî duyarlıklı edebiyat anlayışı çerçevesinde vücut bulan ve 1960 sonrasında ülkede yaşanan toplumsal değişimlerin etkisiyle modernizm, pozitivizm, komünizm gibi görüşler ile teknoloji, bilimsellik, akılcılık gibi olguların karşısında beliren, bu olgular yerine toplum içindeki geleneksel ve manevi değerlere önem veren, bunları öykü metinlerinde bilinçli olarak işleyen öykü yazarları kendilerine has bir öykü geleneği kurmuşlardır. Yazarların bu yaklaşımına "Yeni Gelenekçiler" veya "Yeni Arayışlar Dönemi" şeklinde tanımlamalar getirilmiştir.(B. Demir, 2021: 103-104).

mistik bir boyut ile harmanlandığı bir zevki yansıtan yazar, geleneğe bağlı kalarak bu itikadı hassasiyeti devam ettirir:

> "Zaman zaman modern anlatım tavrı ve tekniklerine itibar etse de Hüseyin Su, genellikle hikâye anlatmanın yerel (dini, geleneksel) kodlarına önem verir" (Sağlık, 2019: 196).

Bu anlayış daha çok edepli öykücülüğü[2] gaye edinen ve salt iyi olanı yansıtan, kötü olandan uzaklaşan bir anlayıştır:

> "İlim, irfan ve hikmet bu hikâyelerin kurgusuna yerleştirilerek okuyucuların seçiciliği artırılır" (İspir, 2019: 410).

Yazarın mensup olduğu anlayışa göre edebiyat ve sanat iyiyi ele alarak, iyiden hikmet çıkartarak ilerler:

> "Günümüz dünyasının sert ikliminde Hüseyin Su insanın güzel, iyi, erdemli yönüne ışık tutarak okura varlığın amacını anımsatır"(Arseven, 2019: 36) .

Çünkü kötü olan insanın zihnini kirletir ve ahlaksal anlamda insanı doğru olandan saptırır. Bundan ötürü geleneksel anlayışa mensup olan yazarlar, öykü metinlerinde iyiyi ve güzeli ele alırlar:

> "İyi olanı anlatma; hatta gösterme, kötü olanı ise yok saymama; ancak anlatmayı tercih etmeme, göstermeme prensibini yazarın hikâyelerinde arayalım" (Yıldız, 2019: 128).

Hüseyin Su'nun öykü metinlerinde de aynı durum gözlenir. Yazarın edebi eserlerinin genelinde bu ahenk ve anlayış ile ele alınan metinler, iyi olandan hareketle dünya hayatı içerisinde insanların manevi anlamda kendilerini dizginlemesini sağlar:

> "Bencilliğin boyunduruğu altına giriyor insan. Oysa bencilliğe ilkin ruh başkaldırır. Siz ruhun başkaldırması için gereken bütün yolları kapatmışsınız. Ruhunuzu parçalamayın"(Su, 2013: 392).

Yazara göre, tasavvufi olanın yansıtıldığı metinlerde hayır ve şer birlikte işlenir. Yaşanılan durumların ardından böylece bir hikmet anlatılmak istenir. Yazarın öykü eserleri mistik ve gelenekçi bir zevk ile beraber kurgusal anlamda sade bir anlayışın yansımasıdır:

---

[2] Kadim geleneksel anlatılardan gelen tahkiye anlayışından kaynaklı olarak hikmetli öyküler yazmış; iyilik, güzellik, aydınlık, merhamet, sevgi ve dayanışma temalarını modern insana anlatma duyarlılığına sahip metinler yayımlamışlardır. Bu nedenle İslâmî duyarlıklı öykücülüğün önemli özelliklerinden birinin edepli öykücülük olduğu söylenebilir.(B. Demir, 2021: 216).

> "Öykülerinde imge ve simgelere, sembolik yaklaşımlara başvurmaz, sade, yalın bir anlatımı yeğler. Meselesini okura aktarmada aceleci değildir, serinkanlı bir anlatımla bütün bir metne yayar. Bazen detaylarda fazlaca yoğunlaşıp modern öykünün temel kurallarından olan tek etki ve odaklaşma konularını ihmal ediyor gözükse de öykü bütünlüğünü kurmada başarılıdır"(Su, 2017: 49).

Yazarın öykücülüğünün bir ürünü olan eserlerde işlenen temalara bakıldığında daha çok umumi inanç, düşünce, fikir, duygu gibi izlekler ön plandadır. Genel olarak soyut olanı anlatmak isteyen yazar, böylece okurun hakikati bulmasına vesile olur:

> "Hüseyin Su öykülerinde, geleneksel hayat ile modern hayat arasında sıkışan bireyin iç dünyasında yaşadığı sıkıntıları, geleneksel değerlerden kopuşu ve bu kopuşun bireyde yarattığı duygu kırılmalarını, çocukluk ve çocukluk özlemini, kuşak çatışmasını, gençlerin gelgitli hallerini, yoksulluğu ve aşkı ele alır " (Yılmaz, 2019: 156).

Yazarın *Ana Üşümesi(2018), İçkanama (2018), Aşkın Halleri (2020), Kırklar Cemi(2020) Gülşefdeli Yemeni (2021), Ağılı Ağılı* (2021), *Kırık Sızısı* (2022) gibi eserlerin hepsinde de hikmet kavramının önemine değinilir. Eserlerin izleklerine bakıldığında genel anlamda kadın, kadın ve erkek ilişkileri, ev, huzur gelenekselliğe bağlılık, yalnızlaşan bireyler gibi izleklerin ele alındığı görülür. Bu anlamda yazarın edebi anlayışının ürünlerinden olan ilk öykü metni olan *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserde iki ana bölüm söz konusudur. İlk bölümde daha çok yoksulluk, yolculuk, gariban Anadolu halkını ele alırken ikinci bölümde ise daha çok yalnızlaşan bireyleri yansıtır.

Doğu İslam sanatının anlayışının en güzel örneklerinden olan metinde hikmet kavramı şark hikâyeciliğinin bir yansıması olacak biçimde metinlerde yansıtılır. Yazarın bir diğer eseri olan *İçkanama* (2018) adlı eserde ise zıtlıklar, çatışmalar, bireyler arasındaki anlaşmazlık ve bu durumla birlikte yalnızlaşmak gibi temler ele alınır. Bir diğer eser olan *Aşkın Halleri* (2020) adlı eserde ise daha çok ön planda aşk ve kadın-erkek ilişkileri ele alınır. Yazar, bu eserinde kadınlar ile ilgili son derece objektif bir bakış açısını yansıtır. Yazarın bir diğer eseri olan *Kırklar Cemi* (2020) adlı metinde ise eserin adından da anlaşılacağı üzere daha çok geleneksel Türk tahkiyesi anlayışının bir uzantısı olarak efsanevileşen kişileri, tasavvufi yönü ağır basan bireyler üzerinde durulur. Bilhassa, müritler, şeyhler, değnek, testi, ateş gibi tasavvufi terimler metinde tekrar edilir. Yazarın bir diğer eseri olan *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı metinde ise bireyselliğin, muhafazakâr ve sekülerliğin mukayesesi yansıtılır. Öykü kişileri genel anlamda kasabada yaşayan ve hayata çaba sarf ederek

tutunan bireyleri yansıtırlar. Hüseyin Su, bu metinlerle birlikte Türk aile yapısındaki örnek teşkil eden aileleri daha çok kasaba merkezinde işler:

> "Bu kurgularda vefa, güven, kadirbilirlik, yoksulluk, zenginlik, inanç, acı, mutluluk, sevgi, aşk, mahcubiyet, korku birçok duygu ve durum işlenir"(Akça, 2023: 193).

Yazarın bir diğer öykü metni olan *Ağılı Ağılı* (2021) adlı metinde ise diğer öykü metinlerine kıyasla şahıs kadrosunda bir kısıtlama söz konusudur. Metinde kahraman, eşi ve doktor arkadaşı yer alır. Kahramanın eşinin gidişinden sonra yaşamış olduğu ruhi bunalım yansıtılır. Metinde birbirlerini anlamayan eşlerin apayrı dünyalarına değinilir. Yazarın *Kırık Sızısı* (2022) adlı eserinde ise önceki öykü metinlerinde olduğu gibi yalnızlaşma, bireyin şehirdeki ruhsal durumu, köy ve kent arasındaki zıtlıklar söz konusudur. Bilhassa ailenin öneminde de vurgu yapılır. Bireylerin yaşamış oldukları kaygılar ve büyük kentlerdeki acımasız tuzaklar değinilen temler arasındadır. Eserde aynı zamanda bireylerin toplumdaki değişimleri, bireylerin kendilerini olduğundan daha başka takdim etmeleri, muhafazakâr ve seküler bireylerin çatışması gibi unsurlar da vardır. Öte yandan zengin ve yoksul bireylerin hayata bakış açısı ve yaşam şekillerine de değinilir:

> "Kırık Sızısı, yazarın temel mesele etrafında şekillendirdiği parça hikâyelerle elbette önceki kitaplarını da çağrıştırır. İnsanoğlunun yaşamında türlü açılardan yer etmiş kırık sızılarının manifestosudur ayrıca kitap. Kırık sızılarının kasabası da şehri de yoktur üstelik. Yazar, bu kitabında okuyucuyu metne dâhil etmede diğer kitaplardan daha başarılıdır. Yazarın hikâyelerinde yeni teknikler sınayışının örnekleri burada da izlenebilir" (Akça, 2023: 200).

Hüseyin Su'nun kurgusal metinlerinde dikkat çeken bir diğer unsur ise eserlerdeki anlatıcılardır. Yazarın, öykülerinde bu anlamda anlatıcılar genel anlamda bireylerden oluşur. Yazara göre öykü kişileri metinlerde olup bitenleri en iyi biçimde anlatanlardır. Öykülerde olayları aktaran öykü kişileri gündelik hayatta karşılaşılan tiplerdir. Bu anlamda yazara göre metinde olaylar ve şahıslar ne kadar gerçeğe yakınsa öykü o denli yaşamla iç içedir. Bireylerin içinde yaşamış olduğu yaşam ile kurmaca dünya içinde var olan sorunlardan uzak, soyutlanmış bir metin söz konusu değildir. Yazarın öykücülük anlayışına göre metinlerde kahramanlar genelde isimsiz olacak şekilde yer alsa da kimi öykülerde ismi olan karakterler söz konusudur. Yazar, metinlerde karakterleri erkek ya da kadın diye okura tanıtmaz, okur okumuş olduğu metinden hareketle öykü kişisinin erkek ya da kadın olduğunu sezer. Genelde kadın kahramanların daha fazla ön planda olduğu ve babaların daha az işlevsel oldukları

metinlerde kahramanların isimlerinden ziyade okurun zihninde bırakmış oldukları davranışlar ön plandadır:

> "Hüseyin Su, öykülerinde kadın karakterlerin iç dünyasını yansıtmada da hayli başarılıdır. Onun öykülerinde kadın kahramanların işlevleri erkek ve çocuk kahramanlara oranla daha fazladır"(Amet, 2018: 85).

Bundan ötürü metinlerdeki anlatıcılarda genellikle iç dünya ve iç dünyada yaşanılanlar yansıtılır:

> "Her kitabın kendi içinde tematik bir bütünlük oluşturacak şekilde tasarlandığı bu öykülerin ya doğrudan öykü içinden bir karakterle (başkarakter / yan karakter/ ben anlatıcı) ya da karakterle özdeşleşen bir anlatıcıyla (o anlatıcı) dile gelmesi onları bir yandan karakterin merkezde olduğu anlatılara dönüştürmekte öte yandan ise bu merkezi karakterlerin bakış açısına yerleştirmektedir" (Konyalı, 2019: 142).

Öykü metinlerindeki geleneksel tahkiye anlayışının ana unsuru olan anlatıcılar, metinlerdeki en yetkin kişilerdir. Öykü metinlerindeki anlatıcılar aynı zamanda geçmişteki değerlere bağlı olarak vurgulanırlar. Yazarın öykücülüğünde üzerinde önemle durmuş olduğu bir diğer unsur ise öykülerdeki yer alan mekânlardır:

> "Sanatçı ve sanat eseri bağlamında bu tip anlamlar taşıyan mekân; edebiyat tarihi ve edebiyat sosyolojisi bakımından da "edebî muhit" kavramı ile birleşir. Edebî muhit, "şair ve yazarların oluşturduğu; kahvehane, pastane, lokanta, meyhane, konak, dergi idarehanesi, şair ve yazar evleri gibi (…) yoğun bir edebiyat hayatı ve basın-yayın faaliyeti ile belirginleşen, siyasî atmosferin yönlendirmesiyle ve şehir kültürüyle birlikte ortaya çıkan, bu özellikleri ile de benzerlerinden ayrılan çevre" dir" (Kumsar, 2019: 150).

Öykü metinlerinde mekânlar açık mekân ve kapalı mekân olmak üzere ikiye ayrılır. Öykünün atmosferine göre şekillenen mekânlar metinlerle bir bütünlük sağlar. Yazar, kapalı mekânlar olarak evleri ele almıştır. Açık mekânlarda ise tabiat unsuruyla birlikte öykü kahramanlarını etkileyen tabiatın varlığından söz etmek mümkündür. Mekânlar aynı zamanda salt somut olarak değil de bireylerin iç dünyasını da yansıtacak biçimde ele alınmıştır. Örneğin kalabalıkta olan ve buna rağmen yalnız kalan bireylerin içe yönelmesi, iç seslerin varlığı bu durumda ele alınabilir. Öte yandan gerçek manda mekânlara bakıldığında genelde taşra ve kentlerdeki yaşamın, evlerin, kalabalıkların mekânlar üzerindeki etkisinin mekân unsurunu daha etkileyici bir hale büründürür. Öykü metinlerinde en belirgin mekânlar arasında ev, park, okul, terzihane, çay evi, cami avlusu, yollar gibi yerler sayılabilir. Yazar bu tür mekânları ele alırken olayla bağlantılı ve canlı tasvirlerle gerçekleşen bir bütünlük halinde metinleri yazar. Mekânlar içerinde yer alan kahramanlar da ele alınan mekânla uyumlu olacak biçimde anlatılır:

> "İnsanlarla sözü sohbeti bitiriyor, ilişkileri çürük bir ip yumağı gibi çekip attıkça kopuveriyor zaman ve mekân daralıyordu. Kasabadaki hayat Nafiz Bey için artık donuk karelerden ibaret olan siyah beyaz bir filme benzemeye başlar"(Yılmaz, 2020: 252)

Tabiat unsurlarının değişimine öykü metinlerinde değinen ve geleneksel tahkiye anlayışı için değişimin önemsendiği zaman kavramı ile ele alınan mevsimler de bu anlamda değerlendirilebilir. Yazar, mevsimleri, gece ve gündüz vakitlerini her bir öyküsünde ayrı bir biçimde ele almıştır. Öykülerin muhtevasını zenginleştiren anlatım tekniklerinden de yazar tarafından faydalanılmıştır. Öykü metinlerinde muhteva ve biçimi canlı tutmak için daha çok güçlü betimlemeler ön plandadır. Metinlerde yazar, uzun tasvirlerden uzak durur:

> "Tasvirde rast gele her kelime kullanılmaz. Yazarın niyetini en iyi yansıtan ve çağrışım gücü olan bazen de sembol değeri söz konusu olan kelimeler seçilir. Ayrıca kelime türleri açısından bakıldığında, isimlerin, fiillerin, sıfatların ve fiilimsilerin niteleyicileri olan sıfatların ve zarfların tasvirlerde ayrı bir önemi olduğu görülmektedir. Bunu; tasvirlerde çoğunlukla sıfat ve zarflar kullanılmaktadır; şeklinde de ifade edebiliriz"(Zariç, 2008: 233).

Hüseyin Su'nun dil ve üslupta da kendinden önceki isimlerden olan ve etkisini edebiyat anlayışının her evresinde gördüğümüz Nuri Pakdil'den etkilenerek oluşturduğu söylenebilir:

> "Nuri Pakdil, bir cümle içinde ardı ardına sıralandığında rahatlıkla çelişkiliymiş gibi görünebilecek kimi sıfatları, bir hayatı tamamlayan kareler halinde çelişkisiz bir çizgiye dönüştürmüş bir insandır: Yani hem bir yazar hem bir insan hem bir entelektüel hem de bir Müslüman olarak kolay kolay düşünce ve duyarlık dünyasına nüfuz edemeyen bir hayat örneği koymuştur önümüze "(Su, 2013: 197).

Eserlerinde genel olarak sanatsal bir dil kullanmayı tercih eden yazar, asıl olanın yazılan ürünlerde olduğuna dikkat çeker. Yazara göre oluşturulan edebi ürünlerde dil mahalli olandan uzak, düzgün bir biçimde kullanılmalıdır:

> "Hüseyin Su ise yazma konusunda aceleci değildir, hatta bir hayli sabırlıdır"(Zariç, 2008: 31).

Çünkü Türk dili yazar için salt insanlar arasında iletişime yarayan bir unsur olarak yer almaz. Dil, tarihsel anlamda da büyük değer taşır. Yani dil, bir milletin kültürü olarak nitelendirilebilir. Dili bu denli önemseyen yazar, yazdığı ürünlerde özellikle hikâye türü için farklı anlatım tekniklerinden yararlanmayı ihmal etmez. Yazara göre öykü metinleri, gelenek ile bütünleşerek anlatma, gösterme, betimleme, öyküleme gibi tekniklerle anlam kazanır:

> "Öykülerinde ele aldığı temalar ve eserlerinde savunduğu düşünceler dikkate alındığında Hüseyin Sunun adı Türk edebiyatında geleneği temsil eden sanatçılar arasında gösterilebilir"(Yılmaz, 2019: 222).

Bu anlamda gelenek ile bütünleşen metinler öykü kişilerinde de aynı mantıkla ilerler. Öykü kişileri de daha çok iyi olan insanlardan ve modern düzenden soyutlanan kişiler olarak metinlerdeki yerini alır. Yazarın öykü metinlerinde dikkat çeken bir diğer unsur olan zaman kavramı da öykü metinleri için üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Geleneksel tahkiye anlayışının üzerinde durduğu anlatı ve öykü zamanları kavramları bu anlamda öykülerde yerini alır. Olayların oluşum zamanı ele alınan öykülerin teması ile yakından bağlantılıdır. Olay zamanı ve olayın gerçekleştiği zaman dilimleri genel anlamda birkaç saat veyahut gün içerisinde ele alınır. Yaşanılan olay zamanları kimi durumlarda da modern anlatım teknikleri ile harmanlanır. Bu anlamda Hüseyin Su genelde öykü metinlerinde geriye dönüşler yaparak olaylara açıklık getirir:

> "Öykü çerçeveleri itibari ile yazarın yirmi yedi öyküsünden dokuzunda daha önceden yaşanmış durum ve olaylar öykünmektedir. Yazar, öykülerinin on sekizinde de eş zamanlı anlatımı tercih etmiştir. Bu öykülerde anlatı zamanı ile anlatılan vakaların yaşandığı zaman dilimleri, geriye dönüşlerle anlatılan vakaların yaşandığı zaman dilimleri geriye dönüşlerle açılan zaman koridorları, hayal kurmalar ve geriye sıçrayışlar dışında genel olarak çakışmaktadır. Yazarın öykülerinde zaman unsurunun kullanımı genel hatlarıyla şöyledir: Yazar, eş zamanlı anlatımı on altı öyküsünde, bir öyküsünde de gelecek zamanlı anlatımı kullanmıştır"(Amet, 2018: 77).

Yazar, ilk metinlerinde bu durumu biraz daha fazla yapmış olsa da son öykülerinde gereksiz olan durumlarda uzak durur. Betimleme, geriye dönüş, diyalog, bilinç akışı, iç diyalog gibi teknikler ele alınır. Hüseyin Su, Türk edebiyatındaki son dönem öykücüleri içerisinde kendine has söylem, edebi bakış açısı içerinde eserlerini alan ve okuru etkileyen anlatımı ile önemli bir yer edinmeyi başarmıştır. Dolayısıyla yazarın kendi çalışmaları dışında bir de diğer isimlerin kendisi adına yapmış oldukları çalışmalar göz ardı edilmemelidir. Türk edebiyatında geleneksel değerleri en iyi yansıtan İslamî gerçekçi yazarlardan olan Hüseyin Su'yu en iyi şekilde Ömer Lekesiz ve Kemal Aykut çalışmıştır denilebilir. Bu iki ismin dışında Seyit Baş, Şengül Naldemir, Nurullah Çetin, Dursun Ali Tökel, Hilmi Uçan, Necip Tosun ve daha pek çok isim yazarın edebi bakış açısı, düşünce yapısı, dil ve anlatımı üzerine çalışmalarda bulunmuşlardır:

> "Nitelikli öykü evreni kurmayı başaran Hüseyin Su'nun ilk öykü kitabı *Ana Üşümesi'*ndeki öyküler tümüyle sorumluluk bilinciyle yazılmış Hüseyin Su'nun öykü anlayışından çok Edebiyat dergisinde oluşmuş ortak duyarlılığı dile getiren angaje/ görevli metinlerdir. İkinci kitap *Gülşefdeli Yemeni* ise onun artık kendisini bulduğu öyküler toplamı olur. Üçüncü kitap *Aşkın Halleri*'nde öykü başarı grafiği biraz daha yüksektir. Aşk, kadın, erkek ilişkilerinin anlatıldığı öyküler tam anlamıyla ustalık ürünüdür. Bu kitapta Su'nun

kadınsal duyarlıkları, kadınları, karşı cinsin duyarlıklarını yansıtmada şaşırtıcı derecede yetkin olduğu gözlenir"(Zariç, 2008: 12).

2.HİKMET KAVRAMI

Çalışmanın bu bölümünde incelenen öykü metinlerinin teorik arka planının gösterilebilmesi için hikmet kavramının çeşitli açılardan incelenmesi amaçlanmıştır.

2.1 Dinî Boyut

Hikmet kavramı, eski çağlardan beri varlığı bilinen ve bireylerin gündelik hayatlarını, dini yaşantılarını etkileyen bir kavram olmuştur. Hikmetin özellikle din ile bağlantısı bireylerde her zaman için bir merak ve inanç unsuru haline gelmesine vesile olmuştur. Eski medeniyetlerden şimdiye kadar gündelik hayatta açıklanamayan unsurlar hikmet olarak yorumlanmıştır. Bireylerin, fıtrat gereği her zaman için kendinden güçlü olana yönelmesi bu anlamda yaratıcı ile evrendeki olayların arasında bir bağ kurmalarına vesile olur:

> "Mevlana, hikmet sözcüğünü 'gizli, sır, Allah'ın insanlar tarafından anlaşılamayan ve çeşitli yollarla insanlara bildirilmeyen amaçları, bilinmeyen sebep, akıl erdirilemeyen oluşum' anlamlarıyla kullanmıştır"(Yaylı, 2016: 315).

Bu bağın daha çok tabiat ve insan ilişkileri konusunda etkili olduğu söylenebilir. Nitekim eski çağlardaki bireylerin salt tabiata bağlı yaşamaları bu noktada hikmet kavramına sığınmayı da beraberinde getirir. Çünkü insanların içindeki en büyük hislerden biri olan inanç kavramının yanında bir de merak kavramı ön plana çıkmıştır. Özellikle tabiattaki her unsuru merak eden bireylerin varlığı düşünmeye ve yeni, fikirlerin ön plana çıkmasına yardımcı olmuştur. Denilebilir ki hikmet kavramı da merak unsuru üzerine inşa edilmiştir. Hikmet kavramı tabiattaki her durumda bireylerin karşısına çıkar. Hikmet kavramı gündelik hayatta, insan ilişkilerinde, birey ve yaratıcı arasındaki bağda kısacası pek çok şeyde karşımıza çıkar. Hayatın pek çok sahasında geniş bir yer kaplayan hikmet, akıl gibi felsefe gibi din gibi kavramları da etkisi altına almayı başarmıştır. Hikmet kavramı İslamcı gerçekçi edebiyat anlayışının şekillenmesinde de rol alır:

> "İslâm âlimlerinin geçmişten günümüze üzerinde çokça durduğu, felsefi ve ilmi bağlamlarıyla tartıştığı hikmet; eşyanın ve doğanın hakikatini bilme bu bilinçle güzel ve hayırlı işler yapma anlamında kullanılan bir kavramıdır. Yeryüzündeki hikmetin Allah'tan peygamberlere ve Müslümanlara bir lütuf olduğu anlayışı bulunur. Tefekkür ile ulaşılan, insanı iyi olmaya yönlendiren, çirkinlikten sakındıran bir kavrayış olarak öne çıkar "(Demir, 2021: 363).

Çünkü Hikmet kavramını açıklayan bireyler daha çok toplumun bilen, yaşlı kesiminden olmuştur. Bu durum geleneksel tahkiye anlayışına da etki etmiştir. Eski

dönemdeki bireyler de büyüklerinden öğrendikleri şekliyle hikmet kavramını hem din ile hem felsefe ile hem akıl ile açıklamışlardır. Hikmet, yaratıcının bireyler tarafından anlaşılması zor olan hususlar için başat kavram olmuştur. Özellikle insan yaşamındaki ilahi sır olarak nitelendirilebilecek durumlar bu biçimde açıklanmıştır. Hikmet kavramı için denilebilir ki bireylerin mantığının almadığı ve bireyler tarafından açıklanamayacak durumlarda kullanılır. Birey aklı, yaradılış gereği bazı durumları açıklamakta yetersiz kalır, işte bu noktada hikmet kavramı ön plana çıkar. Hikmet kavramı aklı, anlamayı, bilmeyi ve kavramayı açıklayabilen ve bu yüzden önem teşkil eden bir unsurdur denilebilir. Hikmet, bireylerin kendileri için en doğru olanı ve fayda sağlayan ne varsa tercih etmeleri konusunda bireylere yol gösterici bir görev üstlenir. Geleneksel tahkiye anlayışındaki kötü olandan uzaklaşma ve iyi olana yönelme durumu hikmet kavramında da karşımıza çıkar. Hikmet, bireylerin yaşantılarındaki durumlar arasında olan neden ve sonuç ilişkisine de açıklık getirir. Bilinçli ve şuurlu olan bireyler hikmeti daha iyi bir şekilde kavrarlar. Bireylerin kavrama ve anlama durumları da hikmeti daha geniş bir çerçeveye oturtur. Nitekim hikmet her ne kadar zaman zaman felsefe ile eş değer görünse bile bir şeyleri anlamak konusunda daha sağlam bir mana taşıdığı söylenebilir. Hikmet esasen İbranice bir kelime olan 'hokmah' kelimesinden türemiştir:

> "Hikmet kavramının köken itibariyle İbranice 'hokmah' ya da Süryanice hekhmeth'ten geldiği ve sonradan Arapça'ya 'hikma' şeklinde geçtiği söylenmektedir. Bugün Türkçe 'de kullandığımız haliyle hikmet Arapça 'h-k-m' kökünden gelir; Hüküm, hükümet ve ihkam (sağlama alma) manaları ile ilgili olarak isim ve mastar olabilir"(Önal, 2007: 115).

Hikmet kavramı bu durumda pek çok şekilde ve dilde kendine yer edinmiştir denilebilir. Pek çok medeniyetin de merakını gidermeye çalışan hikmet kavramı, hemen her yerde aynı manayı içinde barındırır. Bu durum medeniyetler arasındaki etkileşim ve iletişimden kaynaklıdır. Kültürlerarası sürekliliğin varlığı ile yayılan hikmet, özellikle Müslümanlar arasında yer almaya başlar. Bu durum dini inanışlarımızla da uyuştuğundan Müslüman olan ülkelerde, geleneklerde, kültürlerde daha kolay yer edinebilmiştir fikrini uyandırsa da esasen bu durum hikmetin Müslüman toplumlarında biraz zor yerleşmesine neden olmuştur. Çünkü dini inanışlara göre hikmet peygamberlerin açıklanmayan eylemleridir. Bu durumda başat kaynaklardan olan Kur'an ve sünnet Müslüman bireyler için en önemli kaynak olmuştur denilebilir. İslam inancının da Müslüman bireylere öğretmek istediği

hususlar genel manada önemli kaynaklara başvurma konusunda birleşir. Çünkü İslam dini bünyesinde her zaman için dünya hayatında iyi olana yöneltir. Bilhassa iyilik, adalet, cömertlik, tevazu, riyakârlıktan uzak durmak gibi sayılabilecek pek çok unsuru bünyesinde barındırır. Hikmet, daha çok âlimler ve din büyükleri gibi toplum içerisinde genel kabul görmüş bireylerin yorumları neticesinde değerlendirilmiş ve bireyler tarafından kabul görmüştür. Hikmet kavramı, bireylerin öğrenmiş olduğu diğer kavramlardan farklılık gösterir. Hikmet, bireyin bizzat kendini tanımasından yola çıkarak gerçek olana erişmesidir:

> "Dane, saman ambarına layık değildir; saman da buğday ambarında yersizdir.
> Bu ikisini karıştırmanın hikmeti yoktur. Fark, elemeyi gerektiriyor."
> -Hak- "Bu bilgiyi, sen nereden elde ettin de, bilgiyle bir harman kurdun?" buyurdu.
> -Musa- "Ey Allah'ım! Ayırma kabiliyetini bana sen verdin" dedi.
> -Hak-: "Peki, benim ayırma gücüm nasıl olmaz?" dedi. (Yaylı, 2016: 317).

Mevlana'nın da belirtmiş olduğu üzere hikmet, bireyin özünü algılamasıdır. Allah'ın varlığına kendini bilmekle erişmek mümkündür. Bu anlamda önemli olan durum, bireylerin maddi olan evreni aşarak esas varlığın bilincine erişmesidir. Bu manada hikmetin bireylere yol gösterici durumu ilimle de etkileşim içerisinde olmasından kaynaklıdır. İlim ve hikmet kavramları gerçeğin ötesinde algılanamayan durumlara açıklık getirmeleri noktasında başat kavramlardır. Denilebilir ki hikmet, insanın ilim ile hakikate erişmesinde doğru bilgiye ulaşmayı kolaylaştırır. Hikmet kavramı, İslam inancına göre açıklanamayan durumların aydınlatılmasıdır:

> "Hikmet, bir şeyi en ince detayına kadar bilmek, anlamak demektir ki bu da fıkıh kavramıyla irtibatlı olduğunu gösterir"(Özkan, 2019: 84).

Hikmet kavramı, pek çok çalışmada da aktarıldığı gibi hikmetin bu durumu isteyen bireylere verileceği noktasındaki hassas anlayışıdır. Nitekim din büyüklerine göre hikmeti istemek gerekir:

> "Hikmet, istenene verilir. Hikmete sahip olabilmek için talep edilmesi gerektiği kadar kişinin hazır bulunuşluğu da önemlidir"(Özkan, 2019: 84).

Bu anlayışa göre hikmet sahibi olmak zamanla kazanılabilecek bir durumdur. Bireylerin hemen sahip olacağı bir durumdan söz edilemez. Hikmete ulaşma hususunda müminlere akıl vasıtası ile erişmenin mümkün olduğuna değinilir. Aynı zamanda bu vasfın peygamberler için ise vahiy yolu ile anlaşılabileceği söylenebilir. Hikmetin kavranması akıl aracılığıyla olduğundan beşeri manada zihnin erişebileceği

boyutta anlaşılır bir hal söz konusudur. Zira bu anlamda bizzat Hz. Muhammed bile bir hadisinde bu anlamda Müslümanları bilgilendirir:

> "Hikmet, müminin yitiğidir, nerede bulursa alır, onun hangi kaptan çıktığına da bakmaz (Özkan, 2019: 85).

Özellikle peygamberlere bakıldığı zaman, inananlar için yol gösterici eylemleriyle bilinirler. Bundan ötürü de Allah ile iletişimlerini genel anlamda vahiy gibi önemli bir durum ile kurarak, Allah'ın bildirilmesini istedikleri hususları müminlere aktarırlar. Yol gösterici konumda olan peygamberler de vahiyle öğrendiklerini akıl ve ilimle birlikte ümmetlerine öğretirler. Dolayısıyla Allah'ı anlamanın, hikmet kavramının algılanmasını kolaylaştıran temel durum bilmek eyleminden geçer denilebilir.

Hikmet kavramıyla ilgili olarak bilinmesi gereken temel terimlerin varlığı da unutulmamalıdır. Çünkü bireylerin hikmet kavramını iyi algılayabilmesi için bu terimlerin muhakkak hikmeti yansıtan unsurlar olduklarını da bilmeleri gerekir. Bu kavramlar arasında Bilgi, Tatbikat, Gaye, Fayda, Sebep yer alır. Bilgi kavramı ile kast edilen durum, hikmetin ilim ile oluşturmuş olduğu sıkı bir bağdır. Çünkü hikmet ve bilgi arasında derin bir bağ söz konusudur. Bir diğer ifade ile geçmişlerinde yaşadıkları durumlar karşısında gelecekte yaşanılacak olayları ön görme ve ibret alarak tahminlerde bulunma söz konusudur. Dolayısıyla hikmetin bilgi ile bağını olaylarla olan münasebetini şekilden çok olayın muhtevasında sakladığı söylenebilir. Hikmetle ilgili olan bir diğer kavram Tatbikat kavramıdır. Tatbikat kavramı ile anlatılmak istenen ise hikmetin salt tek yönlü değil olaylara bakış açısının çok boyutlu olmasıyla yorumlanmalıdır. Nitekim hikmet nazari olmaktan ziyade ameli de bir kavramdır. Aynı şekilde hikmet hem bilgi hem de eylemlerden oluşur. Kalp ve akıl, düşünce ve sezgi gibi unsurlarla var olan hikmet, bilgiye dayalı ve bir nizam içerisinde yer alır. Hikmetle beraber ele alınması gereken bir diğer kavram olan Gaye ise bireylere bir amacı açıklamak üzere değerlendirilebilir. Bu hususta hikmet kavramı bireylerin bir amaç etrafında hareket etmesi gerektiği anlayışı söz konusudur. Bu anlamda yapılan eylem ve yapılan işler buna hizmet etmelidir. Bu anlamda herhangi bir işin amaçsız olması, gelişigüzel bir durumda olması hikmet kavramı ile bağdaşmaz.

Hikmet kavramına göre her şey bir düzen içerisinde ele alınmalıdır, aksi halde var olan durumlar zıtlık ifade eder. Bu anlamda bir diğer kavram olan Fayda ise

hikmetin mutlak surette hizmetine tabi olmasa da yine de hikmet kavramından bağımsız düşünülemez. Her hikmette denilebilir ki bir fayda söz konusudur. Bazı durumlarda bireyler bu faydayı uzun vadede göremeseler de zamanla bu durumu anlayabilmektedirler. Bireyler için içinde yaşadıkları süre zarfında yaşanılan eylemler her ne kadar faydalı gibi görünmeseler de ilerleyen süreçlerde muhakkak kendileri için faydalı olduklarına tanıklık edeceklerdir. Fayda başlığı altında anlatılmak istenen husus budur. Bir diğer kavram olan Sebep ise yaşanılan bir işte yahut herhangi bir bilgide, olayda bir sebep ve sonuç durumunun olduğu gerçeğine dikkat edilmelidir. Yaşanılan durumlar karşısında bir bağ kuran bireyler ancak bu şekilde doğru bir karar verebilirler. Sebep ve sonuç ilişkisinden uzak olan eylemler bu anlamda hikmet olarak yorumlanmamalıdır. Hikmet kavramı bu unsurlardan meydana gelir. Bundan ötürü bu terimlerden yoksun olan herhangi bir durum için hikmetten söz edilemez. Tüm bu terimlerin birleşmesinden iyi olana ulaşılabilir. Bir durumda bir noksanlık ve kötülük durumu söz konusu ise o durum hikmet olmaktan ötedir. Dolayısıyla denilebilir ki hikmet kavramının içerisinde muhakkak bir ahenk ve bir nizam söz konusudur:

> "Hikmetin bu tariflerinden de anlaşıldığına göre herkesin bildiği alelade bilgilere, aşağı arzuların sevkiyle elde edilen eşyanın ve olayların dış yüzüne ait hissi bilgilere, dar görüşlülüğün ve cahilliğin sonucu olan indî ve şahsî malumata hikmet denmez. Aynı şekilde kitabi bilgiler ve ezberlenmiş malumat da hikmet değildir. Bu itibarla çok okuduğu halde hikmetten hiç nasip alamamış kimseler bulunduğu gibi hiç okumamış olduğu halde aklı-ı selimi ve hissi-i selimi ile hakîm olmuş kimseler çoktur"(Uludağ, 2007: 11).

Hikmet, kavramını pek çok âlim ve din büyüğü farklı şekillerde açıklamış olsalar da genel anlamda Allah'ın varlığına dikkat çekmeye çalışmışlardır. Bu anlamda öncellikle Allah'ın varlığı üzerinde durulacaktır. İslam dinini, Allah'ı, evreni, varlığı, manayı, var olmayı ve daha pek çok durumu hikmet ile açıklayan bilginler felsefe yerine hikmet olarak olayları yorumlamışlardır. Bilhassa Allah'ın varlığı bu hususta önemli bir durum teşkil eder. Âlim kişilere göre bireylerin Allah'ın varlığını anlamada belirli bir sınırları olduğu ve aklın açıklık getiremeyeceği bir durum olduğuna işaret edilir. Allah'ı anlamadaki ve bilmedeki hikmeti daha çok iman gücüne bağlarlar:

> "Kusur ve noksana delalet eden her çeşit sıfattan münezzeh, kemâle delâlet eden her nevi vasıflarla muttasıf, varlığı zaruri bir Allah'a iman ve itikatta hatsız ve hesapsız hikmetler vardır. Her şeyden evvel bir gerçek olan Allah'ın varlığını kabul, akıl ve kalp için bir borçtur"(Uludağ, 2007: 51).

Bir başka deyişle yeryüzündeki en kudretli varlık olan ve akılla hareket eden insan, var olan hikmetler hususunda bir yere kadar yorum yapabilecek bir zihinsel

yapıyla yaratılmıştır. Buna rağmen insanlarda kendini beğenme ve her türlü kötü eylemde bulunma gibi durumlar da söz konusudur. Zira Kur'an'ı Kerim'de de bu durumu Yüce Allah şöyle açıklar:

"İnsan çok zalim ve pek cahildir"(Ahzab,72).

Bu ayette de anlaşılacağı üzere insanlar her ne kadar akıl ile birlikte insan olma vasfını kazanmış olsalar da kendilerini tam manasıyla Allah'a teslim etmeden, inanmadan bir yaşam sürmeleri hayli zordur. Bundan ötürü Allah, insanlar için imanın, huzurun başat kaynağıdır. Bu biçimde hayata bakan bireyler için de yaşam daha güzel bir hal alacaktır ve ileriye dönük bireylerde kaygı yaratan durumlar da böylece ortadan kalmış olacaktır. Allah'a inanmakla birlikte hayata güzel bakan bireyler hem kendilerine hem de çevrelerine olumlu anlamda katkı sağlayarak sonraki nesiller için örnek teşkil ederler denilebilir. Aynı zamanda Allah'ın varlığına iman ile birlikte değinilen bir başka husus da ibadetler ve kulluk bilincidir. Bu anlayış için ise kul olmak ve salt Allah için çalışmak ve yeryüzünde kimsenin kölesi olmadan yaşamaya yönelten bir anlayış söz konusudur. Allah'a inanmak ve kul olarak sadece Allah'a eğilmek bu hususta önemlidir. Bu anlamda denilebilir ki Hikmet'in başı Allah korkusudur. Allah'ı bilen ibadet eden oruç, namaz, hac, zekât gibi İslam'daki ibadetler Allah'ı bilmek ve saymak adına önemlidir. Bu ibadetler ile belirtilmek istenen de yine Allah nezdinde tüm bireylerin aynı şekilde olduğu ve salt takva olarak bireylerin birbirlerinden ayrıldığı hususuna dikkat çekilmek istenir.

Allah korkusu ve Allah'a iman etmekle birlikte bireyler, yaratılış gereği kötü hislerinden arınarak ruhî ve fikrî manada Allah'ı anlamaktadırlar. Allah'ı anlayarak güzel bir ahlâk, huy, erdem, doğruluk, hak, hukuk gibi durumlarda da bireyler kendilerini geliştirip değiştirirler. Bu değişimin alt zemininde de yine Allah'ın güzel sıfatları bireylere nasıl davranılması gerektiği noktasında yol gösterir. Allah, kullarının birbirlerine yardım eden, kollayan, gözeten şekilde bir yaşam sürmeleri üzerine de kullarını bilgilendirmiştir:

"Bir insan, insanlara yardım ettiği sürece Allah da ona yardım eder"(Uludağ, 2007: 55).

Bir başka deyişle İslam'a göre yaşamak, Allah'tan korkmak, bireyler için faziletin, hayrın ve iyiliğin kökü olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla İslam dinine göre Allah'tan korkmak ve bu şekilde bir yaşam sürdürmek gereklidir. Öte yandan korkuyla

beraber Allah'ın sevgisini de hissetmek ve bu biçimde yaşama bakmak da üzerinde durulması gereken bir başka durumdur. Allah sevgisi dışında iman etmenin şartları da hikmet olarak insanlara yol gösteren boyutlar taşır. Bu anlamda peygamberlere iman, ahiret inancına iman gibi hususlar da gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü peygamberler, Allah'ın emir ve yasaklarını kullara aktaran ve bu anlamda onları bilgilendiren kimseler olmuşlardır. Bundan ötürü peygamberlere verilen hikmetler ve inanan bireylerin bu anlamda ibret almaları Kur'an'da açık bir biçimde beyan edilmiştir. Bu anlamda bazı ayetler şu şekildedir:

> "İbrahim'in ailesine hikmet verdik.(Nisa,54),Lokmana hikmeti verdik.(Lokman,12).Bu Rabbinin sana vahy ettiği hikmettendir" (İsra, 39).

Bu ayetlerden yola çıkarak peygamberlerin hikmet kavramına karşı aşina olduklarına ulaşılabilir. Aynı zamanda peygamberlerin insanlar arasındaki beraberliği ve kardeşliği de doğru olana sevk ettikleri bilinmelidir. Bir diğer dinî unsur olan Kur'an'daki hikmetler ve Kur'an'a iman da bu hususta ele alınmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken durum Kur'an'ı güzel okumak ve anlayarak hayata aktarmaktır. İnsanın düşünen bir varlık olarak yaratılmasındaki hikmetin arkasındaki o sır esasen diğer canlılardan ayrılmaya ve doğru olanı görmeye sevk eder. Dolayısıyla Kur'an okumak, anlamak, anlamlandırmak gibi görevlerle yüklüdür insanlar:

> "Kur'an okununca susun ve onu dinleyin ki rahmete nail olasınız"(A'raf, 204).

Denilebilir ki Kur'an, bireylerin gönüllerini temizleyen, bireyleri kötülüklerden koruyan ve en önemlisi zihinlerin daha sağlıklı bir işleyiş şekline bürünmesini sağlar. İman etmekle alakalı bir diğer şart ise bilindiği üzere ahiretin varlığıdır. Burada üzerinde durulması gereken unsur, bu dünyanın eksikliği durumudur. Burada bireylerin çalışıp çabalaması ve öteki tarafta bunların karşılık bulmasına dikkat çekilir. Bu dünya imtihanların olduğu ama ahiret ise imtihanların sonuçlanacağı mekân olarak açıklanabilir:

> "Ahirete iman mesuliyet duygusunu pekiştirir, vazifeye bağlılık şuurunu yerleştirir, hak ve hukuka saygılı olmayı temin eder. Bu suretle gayet bir ahlak anlayışına, çok mükemmel bir nizam kavramına ve pek ulvi hakşinaslığa vesile olur" (Uludağ, 2007: 64).

İman eden bireylerin inanmış olduğu melekler ve onlara iman etmek inancı da ele alınmalıdır. Meleklere iman etmekteki durumun da bir hikmet barındırması söz konusudur. İslam inancına göre Meleklere iman etmekteki hikmet meleklerin, inananları koruması ve şerlerden muhafaza etmesidir. Dolayasıyla zorda kalan,

sıkışan, kendinden daha büyük bir gücün varlığına sığınmak isteyen bireyleri meleklerin koruduğuna dair inanç vardır:

> "Her insan önünde ve arkasında, onu Allah'ın emriyle muhafaza eden takipçi melekler vardır "(Ra'd, 11).

Melekler öte yandan bireylere iyiliği yapmaları konusunda ilhamda bulunurlar. Nitekim bireylerin sağ ve solunda yer alan melekler, insanların yapmış oldukları eylemleri kayıt altına alırlar. Aynı zamanda melekler, insanlara iyi olmak konusunda da örnektir denilebilir. Yazılan kadere iman etmek de bir başka hikmet olarak yorumlanabilir. Kader iman etmek ile bireyler sağlam bir irade ve cesur bir yürek ile yaşanılanlara karşı bir bakış açısı geliştirirler:

> "Biz her şeyi bir kaderle, yani ölçü ile yarattık "(Kamer, 49).

Ayetten de anlaşıldığı üzere bireylerin yeryüzünde sorgulayan, çabalayan, araştıran kimseler olmaları konusuna da bir vurgu vardır. Bundan ötürü her şeyin bir nizam içerisinde olması durumu, bireylerin zihinlerindeki fikirlerin karşılık bulması ve en önemlisi yazılana tam manasıyla teslim olmak şeklinde yorumlanabilir. İbadetle alakalı hikmetlere bakılınca ise bireylerin temizliği, üzerinde önemle durulması gereken hikmetlerdendir. Bireyin temizliğinden kasıt ise dinî vecibelerin yerine getirilmesi ve bilhassa bedenin ve ruhun arındırılmasıdır. Temizlik, İslam inancında daha çok ruhun temiz olmasıdır. Ruhun temizliği ile birlikte ibadetlerin de aynı hassasiyetle yapılması konusunda Kur'an'da da şöyle buyrulur:

> "Hiç şüphe yok ki namaz arsızlığa ve çirkin işlere engel olur "(Ankebut, 45).

Bunun haricinde Allah'a yapılan ibadetler, bireylerin gönül temizliği de kalbin doğru olan yola yönelmesinde vesiledir. Temizlik ile birlikte kast edilen hikmet de gönüllerin kötülüklerden arındırılması durumudur.

2.2 Felsefî Boyut

Felsefi anlamda hikmet kavramı insanın var olduğu zamandan beri ortaya çıkan ve geçmişi insanın yaratılışına kadar dayandırılabilecek ruhî ve fikrî bir süreç olarak değerlendirilebilir:

> "İnsan, hikmet üzere var olmuş, hikmet ise insanın bilgi aşkıyla maşuk olmuştur. Bu bakımdan hikmet kavramı, aklımıza direkt olarak düşünme/ düşünebilme edimini getirmektedir. Düşünmek insanın önde gelen hasletlerindendir. Düşünmenin temelinde, felsefenin sistemli hale gelmesine de dayanak sağlayan, insanın merak etme isteği/duygusu vardır "(Çetin, 2020: 3).

Nitekim hikmet eski devirlerde varlığını sürdüren pek çok medeniyetin de kabul ettiği ve inandığı bir kavramdır. Bundan dolayıdır ki her bir medeniyet hikmet kavramını kendi inanç çerçevesi doğrultusunda yorumlamıştır denilebilir:

> "Tarihsel süreç içerisinde en eski medeniyetlerde bir hikmet geleneğinin varlığı bilinmektedir. Bu geleneğin yerine göre paralellik ve etkileşimlerle devam ettiğini görüyoruz. Sümer, Mısır, Hint Çin ve İran gibi medeniyetlerde hikmet, tecrübî bir mahiyet arz etmekle beraber, ilahi kaynaklı özellikler taşıdığı da anlaşılmaktadır. Nitekim Mezopotamya hikmetinde, ilahi ve beşeri ayrımının yapıldığını hatta Sümerlilerin yaşadıkları çevreyi müşahede ederek davranış kurallarını tespit etmeye yönelmelerine rağmen bunu belli bir düşünce kalıbına sokamamış oldukları bilinmektedir"(Altıparmak, 2003: 121).

Hikmet kavramı daha çok Yunan medeniyetinin ilk dönemlerinde 'sophia' şeklinde nitelendirdikleri bir kavram olarak karşımıza çıkar. Yunan medeniyeti hikmet ve felsefeyi eşdeğer tutar. Denilebilir ki bu anlamda yazılmış olan eserlerin pek çoğunda Yunan medeniyetinin etkisi söz konusudur. Yunan, Süryani ve Araplarla birlikte felsefe ve hikmet kavramlarının bağı daha da belirgin bir hal almıştır.

Hikmet kavramını yorumlayan bir diğer medeniyet ise Eski Mısırlılar olmuşlardır. İlk dönem filozoflarının felsefe kavramını bir inanma biçimi olarak değerlendirdikleri ve bunu gelenekselleştirdikleri söylenebilir. Bu durum tarihin her döneminde genel kabul gören bir hal almamıştır elbette. Bilgiler değiştikçe ve araştırmalar neticesinde farklı bakış açıları kazanıldıkça denilebilir ki ilk çağ filozofları da savunmuş oldukları durumun dışına çıkmışlardır. İlk dönemlerde felsefe ve hikmeti bir tutan filozoflar, zamanla felsefe ve hikmetin aynı olmadığı kanısına varmışladır. Bilginlere göre felsefe bireylerin aklına ve mantığına hitap eden bir kavramken, hikmet ise aklın açıklamakta zorlandığı bir kavram olmuştur. Çünkü hikmet, soyut bir kavram olarak inanmak eylemi üzerine şekillenmiştir. Bundan ötürüdür ki zaman içerisinde hikmet ve felsefe birbirinden ayrılmışlardır:

> "Yine 'hakîm' hikmet sahibi anlamında olup, 'hikmet' ise: en iyi şeyleri en iyi ilimlerle bilmek, sanatları tüm incelikleriyle yerli yerince yapmaktır "(Altıparmak, 2003: 88).

Eski Mısır medeniyeti için, hikmet kavramı daha çok eğitim ve nefse hâkim olmakla açıklanmıştır. Eski Mısır'da insanlar, Tanrı'nın kudreti ve gücüne dayalı bir anlayış ile inanmışlardır. Hint medeniyetinde ise İslam inancındaki 'çile' ye girmek anlayışı vardır. Bireyler Tanrı'nın gücünü inzivaya çekilerek anlamak gerektiğini düşünürler. Hint medeniyeti bu anlamda felsefe ve hikmet kavramlarını birbirinden ayırmayı doğru bulmamıştır. Brahma felsefesinde bu inanış söz konusu iken Budist anlayışta hikmet ve felsefe ayrılır. Çin medeniyetinde ise felsefe be hikmet

kavramlarının bağlantısına bakılırsa manevi anlamda oluşan bağın zayıf olması dikkat çeker. Çin medeniyetine göre, hikmet kavramı bireylere doğuştan itibaren bahşedilen bir özelliktir. Hikmet, bireylerin karakterlerine yerleşmiş bir kavramdır denilebilir. İran medeniyetinde ise dini olan bilgi hikmet kavramıyla bütünleşmiştir. Fakat İran medeniyeti içerisinde seküler inançları da barındırmış olduğundan salt dinle bütünleşmiş bir hikmet anlayışı vardır denilemez. İslam öncesi Türk kültür ve medeniyetlerinde ise hikmet kavramı tek bir anlam değil de içerisinde bulunduğu yere göre ya da bakış açısına göre farklı şekillerde algılanmıştır:

> "Kadim Türk düşüncesinde 'hikmet' kavramı, farklı tarihsel dönemlerde her ne kadar birtakım anlam kaymaları yaşamış olsa da hep özünü koruyarak var ola gelmiştir. Nitekim 'hikmet' Türk kültüründe birey boyutunda kendini bilmek şeklinde ifade edilmiş, ilmî sahada felsefî düşünce olarak ortaya çıkmış, toplumda kardeşlik, sevgi ve hoşgörü şeklinde sosyolojik bir gerçeklik olarak kendini izhar etmiştir. Devlet yönetiminde adalet erdemi olarak tecessüm etmiştir"(Pirinç, 2020: 428).

Denilebilir ki Türk medeniyetleri, devletleri yönetimde bile hikmetin merkezde yer aldığı bir yönetim şekli tasavvur etmişlerdir. Bu durumun nedeni ise Türklerin tarih boyu değişik medeniyetlerle içinde bulunmuş oldukları kültürel alışverişler olmuştur. Bunun dışında Türklerin askeri özellikleri, kut anlayışı ve asil bir kandan geldiğine inanma anlayışı Türkleri her zaman için İlahi bir güce saygı duymaya sevk etmiştir. Gök Tanrı inanışı ile beraber Türkler, Tanrı olgusuna karşı olgun bir şekilde yaklaşımda bulunurlar. Bunun dışında Türkler için denilebilir ki hikmet ile birlikte cesur, kanaatkâr, bilgili bireyler olarak bu geleneği devam ettirmişlerdir. Dolayısıyla bireyler hem toplumsal anlamda hem de tabiatın varlığı karşısında bir insicam içerisinde hareket etmişlerdir. Hikmet, Türk toplumlarında hem yaşayışta hem düşünce dünyasında felsefî, sosyal ve siyasî anlamda yön veren önemli bir kavramdır:

> "Türk düşüncesinde 'teklik/birlik' fikri hem dinî bir boyut olarak inancın bir karakteri hem de Türk kozmogonisinin dayandığı bir esas olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda toplumsal hiyerarşinin ve sosyal düzenin temelinin de yine bu 'teklik' kavramı etrafında oluştuğunu söyleyebiliriz "(Pirinç, 2020: 434).

2.3 Edebî Boyut

Yazarın, ele aldığı edebi eserlerinde daha evvel 1960'lı yılların sonuna doğru İslamî zevk ve anlayıştan etkilenen isimler gibi Müslümanca bir duruş sergilediği görülür.

> "Nuri Pakdil; 1960'lı yılların sonuna doğru Rasim Özdenören, Alaaddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu gibi İslamî gelenekten beslenen, Müslümanca bir duruşu benimseyen, hem

verdikleri eserlerle hem de ileri sürdükleri düşüncelerle bu duruşu ortaya koyan yazarlarla birlikte çıkardığı *Edebiyat* 'ta yayımladığı yazılar ve *Edebiyat Dergisi Yayınları* arasında çıkardığı kitaplarıyla dönemin edebiyat, kültür ve sanat ortamında adından söz ettirir"(Yılmaz,2019:41).

Yazarlar, toplumsal meselelere, dini temlere İslamî bir bakış açısı ile yaklaşırlar. Bireylerin yaşamış oldukları sorunların esasen manevi değerlerin terk edilmesine bağlarlar. İslamî duyarlılığın izleri şiirde Necip Fazıl, Sezai Karakoç gibi isimlerde varlığını hissettirse de daha sonra öykü türü üzerinden bu temalara ağırlık verilerek sorunlar dile getirilmiştir. Rasim Özdenören, Mustafa Kutlu, Necip Tosun, Necip Kıllıoğlu, Durali Yılmaz gibi pek çok ismin de aralarında bulunduğu İslamî gerçekçi edebi zevk ve anlayış oluşur.1970'li yıllara gelindiğinde ise ülkedeki sosyal ve siyasi eğilimlerden dolayı yazarlar daha çok ideolojik bir sanat inşa etme peşindedirler:

"1960'ların sonlarında postmodernizme yaklaşmakla beraber dinin ve geleneksel ahlakın getirdiği fikirleri öne alan bir başka hikâye anlayışı da Yeni Gelenekçi'lerdir. İlk örneklerinin, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Peyami Safa'nın hikâyelerinde sezilen bu anlatımın asıl amacı ulusal değerlerden ve inançtan uzaklaştırılan toplumun yapay değişimine çözüm üretmek yerine daha çok sorgulayarak anlamlandırmaktır. Yeni Gelenekçi hikâyede yerli ve geleneksel motiflere, mitolojik unsurlara güncel olan göndermeler yapılır. Rasim Özdenören, Durali Yılmaz, Şevket Bulut, Mustafa Kutlu 1960 sonrası bu anlatım deneyen öykücülerimizdir"(Akbaş, 2009: 38).

Rasim Özdenören bu anlamda eserlerinde daha çok aile kurumu üzerinden ilerlemeyi tercih etmiştir. Toplumdaki ve bireylerdeki yaşanılan karamsarlıklar, içe kapanmalar daha çok ilahi bir gücün yardımıyla aşılır. İslam dini bu anlamda bir kurtuluş olmuştur karakter için. *Hastalar ve Işıklar (1967), Çözülme (1973),Çok Sesli Bir Ölüm (1977)* gibi eserlerde bu muhtevadan söz etmek mümkündür. Aynı temayı ele alan bir diğer sanatçı olan Durali Yılmaz da çatışmaları hikâyelerinin merkezine yerleştirerek okuru aydınlatmaya çalışır. Şevket Bulut ise daha çok kültürel değerleri, geçmişi, sosyal hayatın kentli birey üzerindeki etkilerine değinir. *Alkarısı (1971) Sarı Arabalar (1974) Dilek Çınarı (1975*) gibi öykü metinlerinden bu anlamda söz etmek mümkündür. İslamcı gerçekçi edebiyatın gözde isimlerinden olan Mustafa Kutlu ise metinlerde din olgusunu ve huzuru ön plana çıkarır.

Geleneksel edebiyatın izlerini çok iyi bir biçimde metinlerinde harmanlayan yazar, kentli bireyler ile taşradaki bireylerin yaşam koşullarını mukayese eder. Gelenekçi yazarlardan evvel köy yaşamı köhnemiş bir şekilde tasavvur edilir. Köyler, yeni düzene ayak uydurmakta zorluk çeken mekânlar olarak okura tanıtılır. Özellikle Cumhuriyet'in ilanı sonrasında değişen anlayış ile birlikte köy hayatına bir yönelme söz konusudur. Köyler, genel anlamda Toplumcu bir edebiyatın temsilcisi olan Gerçekçi aydınların eserlerinin merkezlerine yerleştirdikleri mekânlardır. Gelenekçi

edebiyatın savunucuları ise köyleri daha çok kutsiyet ve romantik bir edayla işlerler. Edebi eserlerde köyler, olumlayıcı mekânlardır:

> "Bu bakımdan köy, şehre göre daha az bozulmuş, gelenekle bağı daha kuvvetli mekân olarak ele alınır. Çünkü Kutlu'ya göre taşra insanı şehre göre daha kanaatkârdır. Azla yetinmeyi bilir. Tabiatla, dinle ve geleneksel değerlerle kuvvetli bir bağı vardır"(Aydoğdu, 2023: 88).

Edebi eserlerde kentin bireyleri olumsuz anlamda değiştirdiği geleneksel değerlerden uzaklaştırdığı anlayışı ile hareket edilir. Köy ve kentte yaşayan bireylerin ayrı tutumları da bu anlamda farklılık arz eder. Yazar, eserlerinde ele almış olduğu karakterleri de bu anlamda henüz modern hayatın bozmadığı ve daha çok geleneklere bağlı bir yaşam sürdüren bireylerden seçer. Yazara göre kentlerdeki kargaşalardan sıyrılmanın tek boyutu tabiata yönelmektir. Mustafa Kutlu'nun bu anlayışı ile birlikte Yeni Gelenekçi anlayışın izinden ilerleyen sanatçılar böylece yeni ürünlerin içeriklerini de belirlemiş olurlar:

> "Mustafa Kutlu'nun etkisi ile yeni ve farklı bir hikâye tarzı öykümüze yerleşir. Buna göre bu tarz 'insanın derinliğine yönelen, sırlarla örülü yarı gerçek yarı rüya bir geçmişi arayan, insanın insan olma çabasını anlatan; hayal, gölge, ayrıntı, an peşine düşerek zamanı ve eşyayı sorgulayan ferdi anlatan; bunu yaparken de temel kıymetler olarak iman, hidayet, kader, ölüm, ahret, hayır, şer ve çağrışımlarını göz önüne alan şeklindedir"(Akbaş, 2009: 39).

Mustafa Kutlu'nun açmış olduğu bu yolda ilerleyen önemli isimlerden olan Hüseyin Su, 1980'li yıllarla beraber edebi ürünlerini oluşturur.

> "Mustafa Kutlu hikâyesi, kadim anlatılarda yer alıp modern zamanlarda ölü olan hakikat bağlamındaki gerçeklik anlayışının ihyasıdır dersek mübalağa etmiş olmayız. Mustafa Kutlu modern Türk hikâyesini, geleneksel Türk hikâyesine bağlamayı başardığı ve çağının anlatım özelliklerinden de faydalanmayı ihmal etmediği iki unsur getirmiştir"(Yılmaz,2013:7).

Yazarın benimsemiş olduğu edebi zevk ve üsluba göre edebiyat, faydacı ve ulusal kültürümüzün aktarıcısıdır. Hüseyin Su, genellikle Anadolu insanın hem bireysel hem de toplumsal yönleri üzerinde durarak klasik tahkiye geleneğine uygun bir biçimde metinlerini oluşturmuştur. Genel anlamda öykü metinlerinde yer alan kahramanlar Anadolu'daki iyi ve değerli kişilerdir. Öykü metinlerinde seçilmiş olan karakterler her zaman için iyi olan tarafı temsil ederler. Öykü metinlerinin muhtevaları her zaman için gerçek olanı bulmada yardımcı bir rol oynar. Metinler, hakikatleri yansıtırken teknik anlamda da seçilen yöntemlerle desteklenmiştir. Geleneksel bir dil ve üslup ile yazılan edebi metinler, karakterlerin yaşam tarzına göre şekillenmiştir. Hangi yöredeki bireyler ele alınmışsa ona göre bir dil ve üslup ile yerel söyleyiş güzelliklerine metinlerde yer verilmiştir. Edebi metinler, sade ve anlaşılır bir dil ile

yazılmıştır. Dönemdeki kimi yeni teknik ve yöntemler yazarların etkilenip metinlerinde bu tarz bir anlayışla da yazmalarına vesile olur. Salt eski olan değil yeni olan üsluplar da kullanılmıştır. Metinlerde olay bütünlüğünün sağlanması adına böyle bir yol izlenmiştir. Yazar, metinlerde kullanmış olduğu dile çok hassas bir biçimde yaklaşmıştır. Yazara göre edebi eserler imla bakımından son derece doğru uygulamalarla kullanılmalıdır. Yazara göre edebi metinlerdeki dil ve üslup tarihi bir görev ile harmanlanmalıdır:

> "Edebiyat ve sanat metinlerinin aslî unsuru olan dil, sadece sözcüklerden ibaret değildir; ait olduğu halkın yüzlerce, binlerce yıllık hayat deneyiminin ve estetiğinin imbiğinden geçirilip damıtılarak oluşmuş natıkasıdır. Biz bu natıkanın yalnızca sözcüklerden, dil bilgisi ve imla kurallarından ibaret olmadığını elbette biliriz. Bu nedenle adına dil dediğimiz bu oluşum yalnızca edebiyat değil, bir halkın hayatı, bütünüyle varlığı, yaratılışı algılayışını ve hissedişini de belirler ya da bu hissedişin algılayışın sözcükler halinde ete kemiğe bürünmesinden, yazı ve söz olarak somut hale gelmesinden, sanat halinde tezahür etmesinden ibarettir"(Yılmaz, 2019: 52).

Gelenekçi edebiyatın içerisinde yer alan temler daha çok dini ve tasavvufi olarak ele alınmıştır. Gelenekçi yazarlar daha çok öykü türünü tercih etmişlerdir. Hüseyin Su'da bu anlamda öykü yazmayı yeğlemiştir. Bu yazarlara göre önemli olan bir edebi metnin uzunluğu ya da kısalığı değildir, önemli olan hangi edebi metin olursa olsun o metni doğru algılayış şeklimizdir. Yazarın, geleneği izlemesinin yanında öykü türüne yönelmesinin bir başka nedeni için denilebilir ki iş hayatı da büyük bir rol oynamıştır. Hüseyin Su'nun öykü türünü tercih etmesindeki önemli etkenlerin başında daha evvel memur olması yatar. Yazar, işlerinin yoğunluğundan dolayı roman türüne pek de zaman ayıramamıştır. Roman, yazara göre daha fazla donanım gerektiren ve üzerinde düşünülmesi gereken bir edebi türdür. Bu bağlamda metinlerin muhtevasını şekillendiren Hikmet, bir tasavvufi terim olarak geleneksel bağlamda İslamcı gerçekçi yazarların da bilhassa öykü türündeki yapıtlarıyla değindikleri bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Hüseyin Su'nun da bu anlamda müdahil olduğu gelenekçi çizgiden hareketle kendinden önceki yazarların tesirinde kaldığı söylenebilir. Eserlerde din, tasavvuf, arayış, tasavvufi aşk, dünyanın geçiciliği gibi temler bağlamında sade bir dil ile yazarlar eserlerini oluştururlar. Edebi anlamda hikmet kavramını yansıtan en önemli isimlerden biri olan Mustafa Kutlu, Hüseyin Su'nun edebi zevkinin şekillenmesinde ve eserlerinde İlahi olandan söz etmesinde önemli bir rol oynar. Metinler, genel

anlamda tasavvufi bir dil ve bütünlük içindedir. Yazar, edebi eserlerin, tasavvufi olanı yansıtırken sade bir dil kullanılması gerektiğini vurgular:

> "Edebiyat dilinin şiveye uygun olmasını çok doğru bulmuyorum. Bunu yapan ve kahramanlarını yörelerinin işleviyle, ağızlarıyla konuşturan sayısız yazar var. Belki gereklidir, bilemiyorum. Bana böyle bir anlatım sanki taklitmiş gibi geliyor. Köy romanları, öyküleri ve tiyatro eserleri, hatta şiirleri bile böyle bir dille yazıldı, bu da uzun bir süre siyasal, sosyal, toplumsal bir gerçekçilik adına yapıldı, çok da ilgi gördü. Ne ki gelip geçti; sel gitti, kum kaldı; o eserler de, dilleri de unutuldu ve asıl Türkçe ile yazılan eserler hala yaşıyor. O insanlar böyle konuşuyor, deyip geçemeyiz; biz o insanları edebiyat metinleriyle anlatıyorsak eğer, yüzyıllar içinde oluşmuş, halkın duyarlılığını sindirmiş, bir Türkçe ile yazmamız gerekir"(Yılmaz, 2019: 52).

Aynı zamanda ele alınan eserlerdeki kişiler, daha çok Anadolu halkının yaşam tarzını yansıtır. Yazar, ele almış olduğu kahramanların her birini başka bir derinlikle işler. Metinlerdeki kahramanlar, son derece gerçekçi bir biçimde tasvir edilerek karşımıza çıkarılmışlardır. Edebi eserlerde ele alınan bireylerin fiziksel özellikleri, kimlikleri, sosyal anlamda yaşamları ikinci bir planda yer alır denilebilir. İslamcı zevk ve anlayış ile yazılan bu metinlerde karakterler daha çok ruhsal halleriyle yansıtılırlar. Bu anlamda eserlerde bireylerin geçmişlerinde, bireyler üzerinde etki bırakmış olan insanî değerler ruhsal portrelerin çözümlenmesi bakımından değerlidir. Özellikle toplumlarda var olan değişimlerle beraber bireylerin hayata ve inanç unsuruna dair bakışları pek çok metinde dile getirilmiştir. Toplumlarda yavaş yavaş kaybolan değerlerin çocuklar, gençler, yaşlılar gibi belli başlı kesimlerin gözünden aktarılması da toplumların değişen değerler neticesinde bir bakıma geleceksiz olduğu kanısını uyandırır. Metinlerdeki gelişen düzende yeni yeni şekillenen ruhsuz bireylerin varlığı hayata karşı duyarsız bir bakış açısı kazanmalarına sebebiyet vermiştir.

3. HÜSEYİN SU 'NUN ÖYKÜLERİNDE YER ALAN HİKMET UNSURLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Çalışmanın bu kısmında incelemeye alınan Hüseyin Su'nun öykülerinde tespit edilen ve hikmet kavramı bağlamında değerlendirilebilecek unsurlar işlenecektir.

3.1 Hikmet Kavramının Değişim Unsuruyla Bağlantısı

3.1.1 Kentler ve Kasabalardaki Bireylerin Değişimi

Değişim, geleneksel öykücülük anlayışı içerisinde ele alınan temalardan biridir. Bu anlayışa göre değişim, modern çağın insanlar üzerinde bıraktığı olumsuz bir etkidir:

> "Modernizm, belirlemeci özelliğini sadece kentlerle sınırlı bırakmamış, ulaşabildiği köyleri ve kasabaları da kentler gibi yapmıştır"(Coşkun, 2010: 365).

Gelenekçi anlayışa göre modernizm ve değişim toplumu ahlaksal olarak çöküntüye uğratır. Ahlaki değerlerden yoksun olan bireyler kentlerde bu durumu daha belirgin bir biçimde yaşarlar. Kentli bireylerin modernizm ve değişim karşısında kendi özlerinden kopuşları onları hakikatten uzaklaştırır:

> "Gelenekte, tabiatı itibariyle hakikate eklemlenme ve ona ulaşıp sahip olma ihtiyacı vardır. Geleneğin aradığı kabul edilebilir otorite, bu noktada birinci sırada – seviyede ilahi dinden ya da kutsaldan gelmektedir"(Uğurlu, 2010: 61) .

Dolayısıyla küçük yerleşim yerleri bu anlamda bireyler için kendini bulma hususunda daha önemlidir. Kahramanlar, geleneksel değerlerini küçük yerleşim yerlerinde korurlar. Hatta bu yerler hikâyelerde kişilerin nefes aldıkları yer olarak nitelendirilir.

Hüseyin Su, değişimi ele aldığı öykülerde bunu yansıtır. Değişim temasının işlendiği eserlerden biri olan *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserdeki öykü metni olan "Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı metinde öykü kişisinin evvelden bir köyde yaşadığı sonrasında ise kente gitmesi ele alınır. Kente gittikten sonra, köyde kalan babasının ölümü üzerine yine köye dönen kahraman, kent ve köy arasındaki değişimi okura aktarır.

Öykü kişisinin köy evine gelirken gördükleri ve hisleri okura durumu açıklar niteliktedir. Köy evi, kent yaşamından bu anlamda çok değişiktir. Köye gelen kahraman, kentin aldatıcı yaşamına kanmış bir birey olarak yorumlanabilir. Kent,

kahramanı gerçek olandan uzaklaştırmıştır. Hikâyenin sonunda babanın ölümü ile gerçekleri kavrayan kahraman, aslında modern hayatın içinde kaybolan ve özünden uzaklaşan bir hal almıştır.

Aynı izleğin ele alındığı bir diğer metin ise "Ütü Yanığı Günler" adlı metindir. Metin, edepli öykücülüğün izlerini taşır:

> "Bir mahallede küçük bir çocuğun terzide işe başlamasını konu edinen " Ütü Yanığı Günler" , aile, büyük bir mahalle ve esnaf etrafında bir muhafaza öyküsüdür" (Örgen, 2017: 2).

Metinde öykü kahramanı küçük yaşta terzihanede işe başlayan biridir. Ustası ile bir yaz boyunca ütü işi ile uğraşan kahraman, ustasından bilgiler edinir. Ustanın bilgili olması ve deneyimlerini aktarması taşra özelliğinden kaynaklanır. Çünkü küçük yerleşim yerleri geleneğin önemsendiği ve bir sonraki nesle aktarıldığı yerlerdir. Bu anlamda metinde geleneksel olana yakınlık ve değişimden uzaklaşma durumu söz konusudur. Yazarın anlattığı hikmetler neticesinde (değişim, yolculuk, iman, yoksulluk vs.) öykülerde gelenek ve taşra aynı yapıyı temsil ederken, kentler değişimin ve modernizmin ön planda tutulduğu yerler olarak nitelendirilir. Değişim teminin dile getirildiği bir diğer eser ise *İçkanama* (2018) adlı eserdir. Yazar, bu eserde modern dünya içinde değişen bireyleri başka boyutlarla yansıtmıştır. Eserdeki hemen her öykü metninde bu temaya değinen yazar değişen dünya düzenine vurgu yapar.

Eserdeki "İçimden Yüzlerine Karşı" adlı öykü metninde bir devlet dairesinde memur olan kahramanın otobüs yolculuğundaki durumuna tanıklık ederiz:

> " Otobüs, daha durağa yanaşırken ön kapıya hücum eden kalabalık, onu duraktan beş on adım öteye savurunca ayakları dolaştı ve birden kendini yerde buldu." (Su, 2018: 13).

İnsanların otobüs içindeki duruşu, birbirlerine karşı göstermiş oldukları davranışlar kahramanın dikkatini çeker. Çok kalabalıklaşan şehirlerin varlığı bu manada kahramanı düşündürür. Hepsinden uzak ve sakin bir yaşamın olmasının ideali ile yaşar. Kahramana göre şehirdeki insanların çoğu değişmiş, yabancılaşmış, sıradan bir hal almışlardır. Beklemiş olduğu otobüs durağı modernleşen kentlerdeki bireylerin izlenmesini daha da kolaylaştırmıştır. Kahraman gelen ilk otobüse binerek yolculuk yapar. Fakat otobüsün içindeyken de aynı hisleri barındırır içinde. Esasen kalabalık, gürültü, çokluk üçgeni içinde rahatsızlık hisseden kahraman bu durumdan bir an evvel kurtulmaya bakar. Yol devam ederken daha fazla buna tahammül edemeyen kahraman

ilk yerde iner ve daha sakin olan sokaklarda yürümeyi yeğler. Yalnızlığı ve sakinliği tercih eden kahraman daha durgun bir yaşam tarzına özlem duyar denilebilir. Şehirden uzak sokaklar bu anlamda geleneğe bir gönderme durumu taşır. Geleneksel hayat, dinginlik, alışkanlıklar, sakin yaşam bu hususta önem verilen durumlardır:

> "Geleneğin dünyasında insan, eşya ve tabiata bu iki bilgi ile kuşatılmanın özgüveni ile bakar. İnsanın medeniyet kurma girişiminde merkezi bir noktaya oturan şehir, hayat tarzımızı yansıtan en önemli sembollerdendir. Geleneğin medeniyeti ve bu medeniyetin şehirleri insanın varlıkla yani hakikatle olan ilgisi çerçevesinde ele alınıp biçimlendirilmiştir"(Hürgüner, 2017: 226).

Öykü metninin sonunda değişen ve medeniyet tasavvurundan uzaklaşan kentlerin varlığı ile bireylerin hakikat olgusundan uzaklaşmasına değinilmiştir. Okurun bu öykü metniyle birlikte ulaştığı sonuç tam olarak budur denilebilir. Kahraman, kentlerin yaşanılmaz bir boyuta eriştiğini, bireyi kendi benliğinden uzaklaştırdığını metinde ifade etmeye çalışır. Kentler, bohem, yorucu ve yaşanılmaz bir boyut halini almışken asıl özlem eskilerdeki yaşayış tarzınadır. Hüseyin Su da bu özlemleri, uzaklaşmaları, geriye dönme isteklerini bu bağlamda ele alır. Yazarın da dikkatini çeken bu husus geleneksel öykücülüğün bir temi halini almıştır. Bu anlamda *İçkanama* adlı eserdeki "Dünya Evinde Ağız Dalaşı" adlı öykü metninde de aynı izlek ele alınmıştır. Öykü metninde evliliklerinde çalkantılar yaşayan bir çiftin boşanma sürecinde yaşamış oldukları problemler ele alınmaktadır. Metin, kahraman ve eşinin bu evliliğe dair her şeyi tükettikleri üzerinde durur:

> "Nasıl olsundu ki, insanı, dalgalar karşı kıyıya savurduktan sonra geriye dönme, yeniden yüzebilme gücünü kazanma şansı kolay kolay mümkün müydü?" (Su, 2018: 56).

Birbirlerini aynı ev içinde bile olsa anlayamayan iki insanın seküler düzende yabancılaşmalarına vurgu yapılır. Bu evde her şey zamanla değişerek değerini kaybetmiştir. Yazarın değişim ile vurgulamak istediği unsur bireylerin birbirlerine karşı sergiledikleri tavırlardır. Modern dünyada, kentlerde, yaşam alanlarında bireyler salt saygıyı değil hayattaki en önemli unsurlardan olan sevgiyi de kaybederek duygusuz birer varlık halini alırlar. Nitekim öykü metninde yazar bir aile olarak tasavvur ettiği bu kişileri bir mekân içerinde hapsolmuş şekilde yansıtır:

> "Dönüp balkona çıktı hemen. Uzayıp giden şehre, yapıların yükselen siluetlerine, daha da uzaklarda, sisler içinde belli belirsiz görünen tepelere, beşinci katın yüksekliğinden aşağılara baktı "(Su, 2018: 60).

Apartmanlar, modern hayatın karanlık yüzünü yansıtan mağaralar gibidir bu anlamda. Yapıtların büyüklüğü ya da kat sayısının fazla olması burada yaşayan bireyleri mutlu kılan bir husus değildir. Geleneksel yapıdaki küçük evlere bu anlamda her daim bir özlem vardır. Taşradaki o evler ve içinde yaşayan bireylerin mutluluğu her zaman için özenme nedeni olmuştur denilebilir. Öykü metninde de kentte yaşayan ama huzurun bu maddiyatta olmadığını his eden karakterler bu yüzden iç yolculuğa yönelirler. Esas olan bireylerin birbirini anlamasıdır. Tasavvufi bir yönelmenin varlığı modern olana karşı duruşu yansıtır:

> "İnsanın inşa ettiği medeniyet tasavvuruna göre biçimlendirdiği kent yoktur artık. Modernitenin, kapitalist gerçeklerin başat rol oynadığı kent, insanın hem doğduğu hem de öldüğü yerdir. Kent üretilen, tüketilen, sonra yeniden üretilen modernist ve kapitalist mekân anlayışının yansımasından ibarettir"(Hürgüner, 2017: 228).

Bu anlamda kentler bireylerin moderniteye yaklaşarak iman duygularının da bir bakıma ölmesiyle birlikte gerçek olandan yavaş yavaş uzaklaşmasına neden olur. Yazarın da üzerinde durduğu izlek bu anlamda bu hikmete hizmet eder:

> "Suya, havaya, kurda, kuşa her işe karışan yolun adamlarına, onların teklif ettiği değerlere karşı tek başına da olsa bir red cephesi oluşturan Hafız Yaşar, değişen hayat içerisinde hiç şaşırıp kararsızlığa düşmeden, sonuna kadar, doğruluğundan şüphe etmediği inancı yönünde yaşama kararlılığını iç dünyasının zenginliğini, bu zenginlikle dış dünyaya bakabilmesi sayesinde gösterir"(Yıldız, 2019: 49).

Yazarın kendinden öncekiler gibi bu temayı ele alması ve Mustafa Kutlu'nun yolundan ilerlemesi de yine geleneksel tahkiye anlayışının bir ürünüdür. Modernleşen dünya içinde bireylerin değişimi ve bu değişim içinde iç dünyalarına yönelmeleri, duruşları Allah'a yakınlaşmaları hikmet olarak yorumlanabilir. Yazarın değişen dünya düzeni ile birlikte istikrarlı durmayan bireyleri ele aldığı bir diğer öykü metni yine aynı kitaptaki "Sokaklar Boyunca Koşar Adım" adlı öykü metnidir. Burada da modern dünya içindeki bireyin hisleri ve yaşadıkları karşısında takındığı tavır ile getirilmiştir. Öykü metninde kahraman modern dünyanın varlığından rahatsızlık duyan ve salt kendi başına yaşamayı tahayyül eden biri olarak yorumlanabilir. Modern çağın insanlar üzerinde kurduğu baskıdan ötürü mutsuz bireylerin sözcüsü konumunda olan kahraman yaşadığı kentten şikâyet ederek modern olana karşı ilk eleştirisini yapar. Kahramana göre kentler yaşanılması istenilmeyen, her türlü histen uzak bir etki yaratır:

> "Oturduğum evlerin en ıssız sokaklarda olmasını tercih ederim; trafiğin azalmasını, kalabalığın dağılmasını beklerim dışarı çıkmak için. Bu tür duygularla kendimi yiyip bitirdiğim zamanlarda, aynada yüzümü görmek istemem, yalnızca, evet yalnızca yazgımı garip, kendimi çok zavallı, hatta acınacak bir insan olarak görürüm ama hep haklı kalan bir insan…"(Su, 2018: 110).

Öykü metninde kahramanın da belirtmiş olduğu şekilde şehirler kalabalık, yoğun, yorucu bir şekil almıştır. Bu noktada kahramanın değindiği en ince ayrım esasen yazgısına değinmesi hususudur. Modern çağda herkesten uzak olmayı seçen kahraman yalnızlığını kendine yönelerek gerçeği görür. Öykü metninde kahramanın iç dünyasının bu denli ön plana çıkarılmasının başat nedeni de modern çağda yalnız olan bireylerin durumunun yansıtılmasıdır. Hüseyin Su, modernizeden tamamen kopmadan ama taklit de etmeden modern olanın var olması gerektiğini düşünür. Yazara göre geçmişten şimdiye kadar geleneksel olanın ele alınması daha mühimdir. Geleneksel olan bir tahkiyenin varlığı da yine İslam düşünüş ve yaşayış tarzına göredir:

> "Geçmişte bizim geleneğimize İslam estetiği, İslam düşüncesinin sanata yansıma biçimi şu; tasavvufi bir mesele"(Yıldız, 2019: 29).

Öykü metninde de kahraman dingin bir hayatın olması gerektiği kanısındadır. Bundan dolayı önceki öykü metinlerinde olduğu gibi yine burada da kahraman eski düzene, taşraya, geleneğe hasret duyar. İslamî düşünüş tarzına göre taşralar bireylerin her anlamda bereket aldıkları yerler olarak yorumlanabilir. Kahramana göre de şehirler ruhsal bunalımdan ve huzursuzluktan başka bir şey katmamaktadır. Bundan dolayı öykü metninde daha çok kahramanın iç dünyası, huzursuz duruşları, kente, değişime karşı hissettiği olumsuz duyguları aktarılmıştır:

> "Bıraksalar en iyisi budur derim ama rahat bırakmazlar ki insanı. Sinirimi bozarlar, aldırmam, sinir uçlarımı parmaklarının arasında sürekli ovarak oynarlar"(Su, 2018: 110).

Ruhsal anlamda bir çöküntü yaşamasının sebebini modern dünyaya bağlayan kahraman bu anlamda sessizliği, huzuru tercih eder. Öykü metninde bir hikmet olarak modern dünyanın ve insanın değişim, başkalaşım ve uzaklaşma durumlarına değinen yazar, gerçek manada iman eden bir bireyin tüm bu yaşanan karmaşık dünya düzeninde nefisten arınık bir durumda Rablerine yönelmekle mümkün olduğu mesajını verir. Çünkü modern kentler içerisinde her türlü günah unsurunu barındırır. Dolayısıyla metinde de kahraman bu tür insanların hepsinden uzak durarak nefsine yenik düşmekten kurtulur. Bu hususta değerlendirilebilecek bir diğer öykü metni ise "Tasviri Nafile Bir Şehrayin" adlı öykü metnidir. Bu öykü metinde de yine karşımıza modern dünya içerisinde samimi olmayan insanların varlığından rahatsız olan bireyin durumu çıkar. Öykü metninde kahraman, herkesten uzaklaşmak isteyen ve asla oldukları gibi görünmeyen bireylerin eleştirisini yapar. Modern çağ ile birlikte değişen

bireylerin sevgiden, ilgiden uzak saygıdan yoksun bireyler olması karşısında duygularını ifade eden kahraman bu duruma ayak uydurmak istemez:

"Kendimize iyi insan, hoş insan dedirtmenin çok kolaylaştığı zamanlarda yaşıyoruz. Günümüzün en muteber dili ve ilişki biçimi de iyilik ve hoşluk dağıtmak değil mi ?"(Su, 2018: 128).

Öykü metninde kahraman içinde olduğu kalabalık bir ortamdan geçerken kendisine araba çarpması sonucu çok ağır bir biçimde yaralanır. Kahramanın yaralanması sonucu o an etrafındaki kalabalık kahramanın başına toplanır. Okuyucu olarak bizler yazarın tasvirini yaptığı mekân üzerinden olaya bakarken, kahraman iç dünyasının sesini bir türlü kısamamaktadır. Çünkü kahramana göre bu çağ, bu kalabalık, bu insanlar gürültüden başkası değildir. İçinde bulunduğu duruma alışamayan kahraman bu sefer başına toplanan insanlar hakkındaki görüşlerini dile getirir. Kahramana göre insanlar hayatın sadece iyi yönünü değil kötü olan yüzünü de bireye gösterirler. Modern dünya içinde değişen bireylerin acımasızca tavırları bu anlamda kahramana onlarla vakit geçirdiği için pişmanlık hissi verir:

"Ne çok insan yüzü biriktirmişim meğerse bugüne dek. İçlerinde kendi yüzümü tanıyamayacak kadar çok ve ben onları şaşkınlıkla, hayretle izliyorum şimdi. Kimisinden korkuyorum, çünkü bana neler hatırlatıyorlar neler…"(Su, 2018: 128).

Kahramana göre bu bireyler maskeli bir biçimde tasvir edilebilir. Bireylerin manevi manada ölmelerine sebebiyet veren modern çağ, bireyleri istediği yöne doğru da çekebilme gücüne sahiptir denilebilir. Kahraman da bu durumun bilincine vardığı için kendini ancak geleneksel hayata ait referanslarla ifade eder. Çünkü kahramana göre modern hayata çehresini dönen bireyler, kendi fikirlerinden başka kimsenin fikrine, rengine, varlığına saygı göstermeyen bireylerdir. Modernizm ile beraber değişen bireylerin zihniyetleri, bakış açıları da değişir. Modern dünyada tek tipleşen bireyler geleneksel hayattan farklı olarak her şeyi istedikleri şekilde yaşamaya çalışırlar. Değişim ile birlikte bireyler sorumluluk almaktan kaçınan, belirli bir düzenden yoksun olan, saat, zaman algısını kentlere göre düzenleyen bir durum almışlardır. Modern çağ insanı şehirler ilgi çekici bir halde iken geleneksel hayata ayak uydurmuş bireyler için tam bir ıstırap halini alır. Çünkü kentleşmeyle birlikte yalnızlaşan, Allah'ın varlığından bir haber yaşayan, sürekli olarak stres altında olan bireyler ön plana çıkmaya başlar.

Öykü metninde de kahraman bu durumu ifade etmeye çalışır:

"Kentleşmenin sarsıcı hızı ile iç çatışmalar yaşayan, bunalım geçiren, krizlerle boğuşan ve yabancılaşan bireyi, toplumsal çözülmeyi İslamî duyarlılığı referans alan öykücülerde de görürüz"(Hürgüner, 2017: 231).

Eserlerde hikmet kavramının vurgulandığı ve kahramanların geçirdiği değişim neticesinde ele alınan muhtevayı barından bir diğer eser ise *Gülşefdeli Yemeni* adlı eser olmuştur. Eserin ismini bile bilinçli olarak tercih eden yazar, geleneksel tahkiye anlayışına uygun davranır:

> "Hüseyin Su'nun bazı eserlerine verdiği adlar da bu minvalde ele alınabilir. Örneğin bir eserinin adı olan 'Gülşefdeli Yemeni' Kahramanmaraş yöresinde gül ve şeftali kelimelerinin birleşimidir ve kırmızı rengi sembolize etmektedir. Evde giyilen geleneksel bir ayakkabı olan yemeninin adıdır. Halk arasında 'Gülşefdeli Yemeni' olarak adlandırılan bu kırmızı renkli yemeninin edebi bir esere ad olarak verilmesi, gerçekçi edebiyat ya da toplumcu sanat felsefesi bağlamında ele alınacak olursa , 'ayağı kendi topraklarına basan evrensel bir tavır'dır" (Genç, 2019: 93).

Eserdeki ilk öykü metni olan "Gülşefdeli Yemeni" adlı öyküde kahraman haladır. Öykü metninde yaşanan değişim kuşak çatışmalarından yola çıkılarak yansıtılmıştır. Hüseyin Su, toplumda yaşanılan değişimi en objektif şekilde yansıtarak gerçekçi edebiyat anlayışına da vurgu yapmıştır denilebilir. Eserde, kahraman Anadolu'nun en saf şeklini temsil eder ve taşradaki değişime karşı direnç gösteren bireylerin sözcüsü konumunda yer alır. Öykü metninde kahramanın yeğenlerinden biri okura olayı aktarır. Dolayısıyla asıl çatışmayı ve değişimi yeğen üzerinden görebiliriz. Metinde yeğen, halasının evdeki düzenine bile hayranlık duyar ve şaşırır. Hala metinde gelenekseli temsil ederken, yeğenler ise batıyı, değişimi, kentleşmeyi temsil ederler. Modern çağın bireylerinin her şeyden kaçmaları ve sorumluluk bilincinden uzak durmalarının birer yansımaları olmuştur yeğenler. Bundan ötürü halanın ev içinde yaptığı her eylem yeğenler tarafından gözlemlenmektedir. Yazarın, bireyin ve toplumun değişimini ele aldığı bu metinde Müslüman bir gencin günlük yaşantısının nasıl değiştiğine de tanıklık ederiz. Nitekim kahramanın yeğeni, halasının ibadetlerine Allah'a olan bağlılığına karşı şaşkınlık duyar:

"Her gün hiç aksatmadan abdest alır, odasına çekilir ve gecenin geç saatlerine dek ışığı yanardı"(Su, 2021:15).

Modern çağın değişimi karşısında kendini de değiştiren ve genç neslin temsilcisi olan yeğen bu ibadetlerden ve inanışlardan bir hayli uzaktır. Su, bu temi yansıtırken İslamî ve gelenekçi dimağ ile kahramanın Allah yolunda olduğunu, şartlar ne olursa olsun genç nesle örnek olmayı şiar edinmiş bir hala görüntüsü çizer. Öykü

metninde kahramanın yeğeni evlenmek aşamasında olduğundan halası iyilik yapmak adına ayakkabılarını vermek ister. Öykü metninin en önemli yerlerinden biri olan bu olay değişim denilen olayı en iyi şekilde gözler önüne serer:

"En sonunda bir çift yemeni çıkardı bohçasından halam, gülşefdeli bir çift yemeni "(Su, 2021: 20).

Kahramanın yeğeni halasının verdiği ayakkabıları beğenmez hatta halasını ve ayakkabıları küçümser. Burada nesillerin birbirinden zihniyet, görgü, fikir, geleneğe saygı bağlamında değişikliklerine tanıklık ederiz. Hala, eskiden beri var olan değerlere önem verirken yeğen bunları hiçe saymaktadır. Öykü metninin sonunda çağa ayak uyduran yeğen ne yazık ki nişanlısı tarafından terk edilir. Terk edilmesinin asıl nedeni ise halasına karşı yapmış olduğu saygısız tavır ve duruş olmuştur. Değişimin kendi hayatına bu denli etki edeceğini düşünemeyen yeğen, metin sonunda halasını hayatı boyunca ilk defa anlamış olur. Değişimin modern yaşantılarda bu kadar önemsendiği gerçeğinin bir temsilcisi durumunda olan yeğen bu durumu öykü metninin sonunda büyük bir pişmanlık yaşayarak okura hakikati görmesi için aracı konumunda yer alır.

Gülşefdeli Yemeni (2021) adlı eserde değişim, modernleşme ve yenidünya düzeni üzerine eserde aynı temi barından bir diğer öykü metni ise "Giden Gün Ömürdendir" adlı öykü metnidir. Bu öykü metninde de aynı şekilde değişime karşı direnen öykü kahramanı Nazif Bey'in duruşuna şahitlik ederiz. Öykü metninde Nazif Bey, esnaf olarak yer alır. Bu esnafın değişimlere karşı duruşu ölümle sonuçlanır. Nazif Bey modern dünya içinde değişen ve farklılaşan değerlerin yokluğu karşısında yer alır. Kendisi gibi esnaf olan diğer arkadaşlarına bakınca onlardan farklı olduğunu ve onlara uymak istemediğini görürüz. Diğer esnafların her şeye ayak uydurması hususunda geleneksel bir şekilde hayatına devam etmeyi isteyen Nazif Bey, İslamî değerler çerçevesinde alışveriş yapılmasını ister. Esnaflıkta helal kavramına önem veren Nazif Bey, diğer esnaflar gibi haram olana yeltenmez. Esnafların zaman içinde bu hızlı değişimlerine şaşıran kahraman, küçük bir esnaf olmayı tercih eder:

"O, Uzun Çarşı esnafının dükkânları yıkıp yenisini yapmalarına, vitrinler yaptırıp sık sık düzenlemelerine hiçbir zaman gıpta ile bakmamıştı "(Su, 2021: 28).

Nazif Bey'in bu tutumu modern dünya içinde elbette ki zordur. Çünkü caddelerdeki değişen vitrinler, farklılaşan giyinme tarzları, bireylerin daha modern olma istekleri karşısında direnç göstermek zordur. Nazif Bey'i bu değişim oldukça

etkiler. Esnaflar, salt fiziki yönden değil kültürel ve manevi yönden de bir değişim içinde yer alırlar:

> "Mevcut toplumsal yapıda meydana gelecek olan yeni toplumsal, maddi ve manevi unsurların bir şekilden başka bir şekle geçişi olarak kültür değişmesi, bir toplumun siyasi yapısında, idari müesseselerinde, toprağa yerleşme ve iskân tarzında, iman ve kanaatlerinde, ahlakında, kanunlarında, teknolojik yapısında meydana gelen köklü değişimlerdir"(Yorgancılar, 2021: 98).

Fakat Nazif Bey, besmele ile dükkânını açan ve namaz kılan tarafta olmayı tercih eder. Değişimin, kentin her boyutunda kendini hissettirdiği ve bireylerin de rahatsız olmadıkları bir atmosfer tasvir edilir. Modern çağın bireyleri bu anlamda eskiden sıkılarak yeni olanlara yönelmeyi daha cazip bulur. Öykü metninde her şeyin değiştiğine değinen yazar, kentlerin değişimdeki üstlendikleri rollere dikkat çeker. Öykü metnindeki küçük dükkân bir bakıma Anadolu'nun doğal ve sıcak havasını yansıtır:

> "İçeri girip şöyle bir dolanır, yılların tanıdık naftalinli kumaş ve tahta kokusunu solurdu"(Su, 2021: 27).

Nazif Bey'e göre geleneksel yaşam, değişen kente karşı öncelik taşır. Çünkü bu değişim zaman içinde başka bir hale bürünmüştür. Bireyler, toplum özünden uzaklaşarak değer yargılarından yavaş yavaş vazgeçmeye başlamıştır. Kapital dünya düzeni içinde yaşayan bireyler, gerçek mekânın (mana âleminin) varlığından kopmuşlardır. Bu durumun eleştirisini yapan Nazif Bey, öykü metninin sonunda ölüm kendisini bulurken bile dile getirir. Yazarın bu hususta ele aldığı bir diğer öykü metni ise "Yanağımda Dedemin Sakal İzleri" adlı metindir. Öykü metninde kahraman yetişkin bir bireydir. Çocukluk çağlarına dair günlerini yâd ederek özlem duyar. Kahramana göre eski aile yaşantısı, samimiyet, sıcaklık gibi unsurlar geleneksel aile tipinin birer yansımasıdır. Kahraman, modern dünya içinde eski yaşantıya duyduğu özlemi dile getirirken kaybolmuş değer yargılarının da varlığı hususunda fikirlerini saklamaz:

> "Dedemin boynuna kollarımı dolayıp sarılacağım şimdi, başaracağız işte, evin içinde dedemin en büyük neşesinin ben olduğumu hep bileceğim, bunu da sonuna kadar kullanacağım, her istediğimi herkese yaptıracağım…"(Su, 2021: 39).

Öykü metninde salt özlem duygusu değil çocuğun saf olması, saflık duygularına da değinilir. İslamî edebiyat anlayışına göre gelenek, eski yaşam, eski evler modernleşen şehirlere göre daha az bozulmanın olduğu mekânlar olarak tasnif

edilir. Zaten Cumhuriyet dönemi öykülerine bakıldığında İslamî anlayışa karşı sergiledikleri tutum ve davranış da bunun yansımasıdır. Modern olan kentin daha yaşanılası yerler olduğu karşısında İslamî gerçekçi öyküler tam tersini savunur. Bu öykü metninde de aynı şekilde Hüseyin Su, köylerin, geleneğin, eskinin daha kanaatkâr yerler olduğuna vurgu yapar. Öykü metninde ramazan günlerine duyulan özlem bu manada dikkat çekicidir. Geleneksel anlayışı temsile eden taşra insanı dini değerlere daha kuvvetli bir biçimde bağlıdırlar. Hatta İslamî gerçekçi yazarlardan olan Mustafa Kutlu bu hususta taşraları ütopyalara benzetir:

> " Bu sebeple Kutlu'ya göre taşra/köy, bir ülkü ve ütopya özelliği taşır. İdeal olandır, varılmak istenen nihai mekândır "(Aydoğdu, 2023: 88).

Öykü metninde de yansıtıldığı üzere eskiyi sembol eden taşralar, özünü unutmamış, var olanla yetinen bireylerin olduğu yerlerdir. Değişimin, taşra ve kent üzerinden varlığına vurgu yapan yazar, kentlerde dini değerlerin bu anlamda daha çabuk unutulduğunu dile getirir. Öykü metninde de kahramanın eski ramazanlara özlem duygusu hissetmesi Anadolu'da oruç tutma geleneğine bir göndermedir:

> " Oruç tutmaya dayanamadığımı anlarlarsa beni sahura kaldırmayacaklarını, soğuk üzüm hoşafını, tereyağıyla kavrulmuş erişteyi, zeytin yağda kızartılmış ve kabarmış çörekleri yiyemeyeceğimden korkacağım, bana bırakacaklarını söylemeleri beni inadımdan ve korkumdan vazgeçirmeye yetmeyecek…"(Su, 2021: 37).

Öykü metninde oruç tutma hususunda eski sahurların oluşturduğu manevi ortam bu anlamda en naif şekliyle tasvir edilmiştir. Bilindiği üzere Anadolu, saflığın ve temizliğin simgesi olarak varlığına devam eder. Burada yaşayan bireyler eskiden beri var olan gelenek ve ibadetleri hiç aksatmadan yapmaya devam ederler. Geleneksel olan hayatın varlığı üzerinde önemle duran yazar, bu bireylerin ritüellerini değiştirmeden yaşamaları hususunda kentli bireylerle çatışma yaşadıklarını vurgular. Bu durumda taşrada yaşayan bir birey için geleneklerinden, ,ibadetlerinden vazgeçmek aşırı derecede zordur ve bu da kentli-köylü birey arasında zıtlıkların oluşmasına sebebiyet verir. Geleneksel düzeni temsil eden bireyler için kimlik ve ruh çok önemlidir. Bu iki unsuru kaybetmek istemezler. Öykü metninde sekülere duyulan özlem hissi de bunu içerisinde barındırır. Öykü metnindeki kahraman, maneviyata, duygulara ve doğal olana yönelir. Kahraman, kentlerdeki yapay insanların duygusuz tavırlarına benzemekten kaçınır ve sıradanlaşmak istemez. Değişim teminin bir diğer örneği ise "İbrişimden Yürek Bağları" adlı metin olmuştur. Öykü metninde değişim

teminin muhteva edildiği ve bu tein kuşaklar arasındaki çatışmalara sebebiyet verdiği üzerinde durulur. Öykü kahramanı babasını kaybetmiş, annesi ile yaşayan bir birey olarak karşımıza çıkar. Kahraman, öykü metninde başta annesi olmak üzere toplumla da bir çatışma halindedir:

"Oysa yıllarca hiç kimse ile hiçbir şeyi konuşma isteği duymamıştın. Hep suçlayarak bakmak ve yaklaşmak, insanlara ihtiyacın olmadığı gibi bir sanıya kaptırmıştı seni " (Su, 2021:53).

Kahraman, toplumdaki diğer bireyler ile uyumsuzluk içindedir. Öykü metninde yazarın bu anlamda değindiği başat husus genç bireylerin modern çağdaki değişimleridir denilebilir. Modern dünyanın değişmesiyle birlikte toplum, ahlak, din, görgü gibi unsurların da zamanla değişimi ve toplumun gelecek rengini temsil eden gençlerin bu değişim karşısındaki tavırları başkalaşır. Öykü metninde de kahraman salt büyüklerinden değil toplumun her kesiminden de farklılaşmak ister. Modern dünya içinde kendine ait bir düzen ve yalnızlık tahayyül eder. Yazarın öykü metninde değinmiş olduğu değişim gençleri olumsuz olarak etkiler. Öykü metninde bu anlamda verilmek istenen mesajda geleneklerimize bağlılık konusudur. Modern dünyanın karanlık yüzünden kurtulmak için çare geleneksel olanda aranır:

" Bütün bunlarla boğuşup durmaktansa, hepsini geçip yürümeliydin. İçinden geçtiğin zamanı, karşı dünyalara ayırıp çelişkiler üretmek yerine, hep akıp duran bu ırmakta küreklerine asılmalıydın "(Su, 2021: 60).

Modern ve seküler hayatın bir parçası olan kentlerin, bireyleri yozlaştıran ve dini anlamda değerlerinin kaybolmasına sebebiyet veren yerler olarak metinlerde vurgulanması kentlerin yaşanılmayacak bir düzeni yansıtmasındandır. Çünkü geleneksel tahkiyeye göre kentlerdeki bireyler hem gelenekle hem de din ile bağlarını çok kolay bir biçimde kesebilirler:

> "Modern toplum, kentleşmenin, endüstrileşmenin, medyatik iletişimin, yüksek bir okuma yazma oranının, seküler bir sistemin, demokratik ideallerin, evrensel insani değerlerin görünür olduğu toplumun adıydı. Geleneksel toplum, bunların olmadığı toplumu nitelemektedir" (Güneş, Karabulut, 2017: 423) .

Bu durumun karşısında duran yazar, bu anlamda bireyin yaşadığı çatışmaları kentin kaotik havasından kaynaklı olduğunu düşünür. Nitekim öykü metnindeki kahraman da toplumsal hayattan uzaklaşmayı ve yalnız kalmayı tercih ederek modernliği yaşamak ister. Öykü metninde değişim ve gelenek karşıtlığı çerçevesinde ele alınan muhtevada modernizm kavramının bireyleri yapay bir atmosferde yaşamaya ittiği gerçeği söz konusudur. Değişen dünya düzeni ile birlikte kentlerdeki bireylerde

yapay olan unsurların hemen hepsine yönelme ve özden uzaklaşma durumu göze çarpar. Metinde de kahraman ve annesi arasında bu gelgitlerin yaşanması bu şekilde yorumlanabilir. Öykü metinlerindeki değişim teminin muhteva edildiği bir başka metin ise "Suya Vuran Kırılgan Suret" adlı öykü metnidir. Öykü metninde kahraman ergenlik dönemindeki bir bireydir. Anne ve babasına karşı gelen, toplumun değer yargılarından bağımsız bir biçimde yaşayan ve toplumun değişen yönünü temsil eden biridir. Öykü metninde kahraman modern olanı, anne ve baba ise geleneksel olanı temsil eder şekilde tasvir edilirler:

> "Her şeyi görmeme karşın inadım yüzünden hem kendimi hem de annemi tetikte tutuşuma kızıyor, ama gördüğüm doğrulara yenilmemek için adeta bütün gücümle direniyordum "(Su, 2021: 68).

Öykü kahramanı anne ve babasının her hareketini eleştiren ve onlar gibi olmak istemeyen biridir. Kahramanın, olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirdiği bu durumlar geleneğe yönelik olarak yapılır. Öykü metnindeki diyaloglardan da anlaşıldığı üzere daha çok kapitalist düzene özenme söz konusudur. Modernleşmenin, değişmenin kahramanın ruh haline dahi etki etmesi bu anlamda yadsınamaz bir gerçektir. Anne ve babası ile olan ilişkilerinde zıtlaşarak sürdürmenin mümkün olacağını düşünen kahraman, belirli bir yaşa kadar bu şekilde devam eder:

> "Anneme baktım. Hiçbirisini giymediğim hırkalardan bir tane daha örüyordu. Onu tanımayan birisi, geriden bakınca elindeki işiyle öylesine bütünleştiğini düşünürdü, benim odadaki varlığımın farkında bile olmadığını söyleyebilirdi "(Su, 2021: 64).

Kahramana göre anne ve babasının hayatları eski toplum düzeninin birer parçası ve yansımasıdır. Değişimin merkezleri olan kentler ve bireyler öykü metninden de hareketle klişeleşen, ezberlenen bir unsur halini alır. Dolayısıyla öykü metninde değinilen esas unsur da bireylerin geleneklerinden yavaş yavaş kopuşlarıdır. Öykü metninde değişim, geleneğin karşı bir değeri olarak yer alır. Değişen kentler, yapaylığın simgesi olarak tasvir edilir. Gelenek ise daha çok medeniyetin olduğu ve insan özünün, insan değerinin şekillendiği bir biçimde değerlendirilir:

> "Hem sanatın gereklerini yerine getirmek hem de halkın bozulmamış ama bir yana itilmiş geleneklerinden onlara yeni bir nitelik kazandıracak biçimde yararlanarak eser vermek her sanatçının kendi ülkesinin özel şartları ile belirlenen bir çabası ve ödevidir "(Genç, 2019: 93).

Öykü metninde, anne ve baba doğallığın, maneviyatın, iyiliğin simgesidirler. Eski usullere göre yaşayan anne ve baba değişen hayat ile birlikte kızlarından çok daha

farklı bir biçimde hayata bakarlar. Şehirlerin ve bireylerin hızla değişen durumu karşısında geleneği temsil eden bireyler, imanın mekânı olan taşrayı ve taşranın atmosferini okura hissettirirler. Çünkü geleneksel hayat tarzında maneviyat ve samimiyet önemli iki unsur olarak varlığını sürdürür. Öykü metninde anne ve baba da samimiyetin ve imanın sıcak atmosferiyle okuru etkileyen bir biçimde tasvir edilirler. Öykü metninin sonunda kahraman da bu durumun farkına vararak geleneksel olanın tarafında yer alır:

"Kendime söyleyemesem bile görüyordum ki, annemle babamın izlerinden yürüdüğüm için yere basıyor, en olmadık gençlik taraflarımı pervasızca yapabiliyordum "(Su, 2021: 69).

Öykü eserinin bu muhtevayı barından bir diğer metni ise "Yüzündeki Deniz Duruluğu" adlı öykü metnidir. Bu öykü metninde de anne ve kızın arasındaki değişimden kaynaklı bir çatışma görülür. Metinde anne iyiliğin ve merhametin sembolü iken genç kız ise daha çok zıtlığın ve uyuşmazlığın sembolü olarak yer alır. Öykü metninde genç kız annesini dinlemeyen ve kendince kararlar alan biri olarak tasvir edilir. Bu durumdan hoşnut olmayan anne uyarılarda bulunsa bile kızının asla değişmeyeceğini düşünür. Annenin, kızıyla ilgili fikri bir gün değişir ancak o gün kızının da kendisiyle aynı fikirde olmasına şaşıran anne kızının genç olmasından ötürü yaptığı hatayı affeder. Genç kız, annesinin rızası olmadan evlenir. Üstelik genç kızın kocası aradan çok zaman geçmeden kızı boşar. Genç kız, karnında bebeğiyle tek sığınağı olan annesine gelir:

"…kızım kadındı; ana olacaktı; bana sarılmadı ama gönlündeki yumağın kopuk yerinden tutup gösterdi; ana olacağım, dedi: sesindeki acı, dudaklarındaki tebessüme bulaşmıştı "(Su, 2021: 82).

Öykü metninde genç kızdan da anlaşıldığı üzere birey için değişen dünya düzeninde en güvenilir liman aile ortamıdır. Yazarın geleneksel anlamda önemine vurgu yaptığı aile kavramı ile hakikati kavrayan kahraman, pişmanlığını gizleyemez. Genç kız, zor şartlar altında evliliğine devam etmek istemişse bile geri dönüş ile annenin haklılığını kanıtlamış olur. Öykü metninde anne her ne olursa olsun kızına sevgisini asla eksik etmeyen biridir. Annenin bu denli iyi olması, evladına sahip çıkması aile kavramının ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Değişen, Batılılaşan, modern çağa ayak uyduran gençlerin çoğalması karşısında kızında da aynı değişimleri seyreden anne, bu durumu bireylerin hakikatten uzaklaşıp, bireyi mutlu eden, aynılaştıran, sorgulamayan bir şekle bürüdüğünden haberdardır. Anne dolayısıyla

kızının modern çağa ayak uydurmasını da olağan karşılar. Toplumun ruhu, değişim ile aykırı bir hal alır. Bireyler, bu aykırı yaşam tarzında modernite adı altında değerlerinden uzaklaşarak yaşamayı tercih ederler:

> "Türk modernleşmesinin anahtar kavramlarından biri de batılılaşmadır "(Yorgancılar, 2021: 94).

Öykü metninde genç kızın yaşamış olduğu değişim, pişmanlıkla sonuçlandığından yazarın, okura vermek istediği ileti de bu anlamda önemlidir. Değerlerinden, medeniyetten, özden uzaklaşarak esas olan bulunmaz:

> "Hüseyin Su'nun sürekli ifade ettiği gibi, bir öykünün başarılı olabilmesi için geleneksel anlatılardan, medeniyetin sahip olduğu edebi ve kültürel zenginlikten bunların yanında öykü tekniğinden faydalanılması gerekir "(Amet, 2018: 38).

Öykü metninde güven kavramının en iyi yansıtıldığı aile kavramı ile edep dairesi çerçevesinde İslamî gerçekçi öykücülüğün de üzerinde sıklıkla durduğu Allah'a yönelme muhtevayı oluşturan başat temlerdir. Yazarın değinmiş olduğu geleneksel tahkiye ile büyüklerin nasihatlerinin de ne derece önemli olduğu noktasına vurgu yapılır. Hidayet edebiyatı bağlamında ele alınan öykü metinlerindeki bu hassasiyet ile dünyadaki her şeyin bir zevk ve eğlenceden ibaret olduğu gerçeği okura anlatılır. Değişim muhtevası bağlamında ele alınan bir diğer öykü metni "Kolum Kısa Yol Uzun" adlı öykü metnidir. Öykü metninde bir kasabaya memur olarak atanan kahramanın kasaba halkı ile arasındaki iletişimsizliğin varlığı dikkat çeker. Kahraman, kendisini kasabadakilerle aynı seviyede görmez ve kasaba halkıyla aralına adeta duvar örer:

> "Aralarında, gözle görülmeyen, ama titizlikle korunan bir duvar vardı. İçlerinde, dillerinde, gözlerindeydi duvar "(Su, 2021: 104).

Öykü metnindeki çatışma, değişme, başkalaşma muhtevası kahramanın gözünden okura aktarılır. Metinde, salt bireylerin değişimleri değil mekânların varlığı da önemlidir. Başkalaşımı mekân ve insan arasındaki ilişkiye bağlayan yazar bu anlamda mekân unsurunu bir eğretileme olarak ele almıştır:

> "Hüseyin Su'nun öykü dünyası zengin bir muhayyilenin dil, kültür, medeniyet gibi unsurlarla birleşmesi sonucu oluşmuştur" (Amet, 2018: 63).

Kasaba, mekân olarak gariban halkı temsil ederken, kasabaya atanan memur ise kentten kasabaya geldiğinden daha çok başkalaşan bireyi temsil eder. Kasaba ve kentler arasındaki bu uçurumu yansıtan memur bu anlamda kibirlenerek davranır.

Memur, kendini üstün görerek, modern hayatın getirmiş olduğu benmerkezci zihniyeti yansıtır. Geleneksel öykücülük anlayışındaki geleneğin getirmiş olduğu zenginlikleri göz ardı eden memur bu anlamda modern dünyanın içerisine hapsolan bireyin uzaklaşmasını gösterir.

Öykü metninde memur, İslamî gerçekçi edebiyatın yansıtmış olduğu tevazu kavramından bir hayli uzak durur. İslam inancına göre kibirden, enâniyetten uzak kalmak gereklidir. Öykü metninde tam tersi bir durum aktarılır. Öykü metninde geleneğin varlığını kasaba halkı ile okura hissettiren yazar, kasabayı maneviyatın ve derinliğin bir uzantısı olarak ele alır. Nitekim kasabalar ve kentler arasındaki bireylerin düşünüş, zihniyet, hayatı yorumlama biçimleri farklılığın emaresidir. Yazara göre insan ve insana bağlı değerlerin varlığı için en ideal yerler elbette ki geleneğin izini devam ettirdiği kasabalardır. Çünkü kasabalar mekân olarak bireylerin yaşamlarını, varlıklarını devam ettirdikleri maddi ve manevi atmosferin yansıtıldığı ideal mekânlardır. Öykü metninde de kasaba halkı, bu anlamda saflığın, tefekkürün, iyiliğin ve en önemlisi kibirden uzak yaşamın bireyler arasındaki sevginin devam ettiği yerlerdir. Kahramanın gözünden kasaba, olumsuz ve cahil insanların olduğu, kişiler arasındaki iletişimin, ilişkilerin gelişmediği bir mekân olarak nitelendirilir. Öykü metninde yazarın kentler ve kasabalarda yaşayan insanların karşılaştırmasının ve modern çağın değişiminin bireyler üzerindeki etkisinin aktarıldığı yaşayış biçimlerinin algılanması konusu yansıtılır. Değişim temi bağlamında yazarın ele almış olduğu bir diğer eseri olan *Kırık Sızısı* (2022) adlı eser içerisinde yer alan "Sesime Gel, Sesime!" adlı öykü metninde de İsmail adında bir karakterin olduğunu ve bu karakterin köydeki diğer bireylerden ayrı bir biçimde yaşadığına tanık oluruz. Kahraman, bu deli diye tanınan İsmail adındaki şahsın ötekileştirilmesine vurgu yaparak köy halkına eleştiride bulunur. Kahramanın eleştirmiş olduğu kişiler arasında salt köylüler değil anne ve babası da yer alır. Herkes İsmail adındaki zavallı çocuğu alay konusu haline getirir. Kahraman da herkesten değişik bir yol izlemeyi yeğler. Değişim kavramı altında ele alınan bu öyküde bireylerin zihin olarak birbirilerinden ayrı düşünmeleri ve hayata ayrı bir noktadan bakmalarına dikkat çekilir. Kahraman da öykü metninde diğer kişiler ile fikir olarak farklı bir yol izler. Değişimin kent ve kasabalardaki bireylerin hayata bakışını etkilediğine değinen kahraman zamanla bireylerin ayrı fikirlere yöneldiğini ve bu fikirler etrafında yaşama devam ettiklerini dile getirir. Öykü metninde asıl dikkat

edilmesi gereken kişi elbette İsmail adındaki deli lakaplı öznedir. Bir mahalledeki deli olarak bilinen İsmail, bireylerin akıl ile ilgili düşünmelerini sağlar. Deli diye nitelendirilen İsmail mi deli yoksa metindeki diğer karakterler mi sorusunu düşündürür yazar. Akıllı olmak deyiminin ne olduğu ve nasıl yorumlanması gerektiği hususunda da okur, kendisiyle muhakeme eder. Hüseyin Su'nun bu metni değişimin zamanla bireyleri diğer insanlardan ne kadar uzaklaştırdığına bir örnek teşkil eder. Salt somut olarak değil de bireylerin zihin ve kalp olarak da kendilerinden zekâ yönünden aşağıda olan bireylere ne denli üst bir tabakadan baktıkları gerçeği söz konusudur:

> "Hikâye belirgin biçimde İsmail ve insanlar diye bir ayrıma gidiyor. Onu anormal olarak tanımlayan insanların içleri rahat gülüyor, alay ediyor, korkuyor ve çocukları uzak tutmaya çalışıyorlardı ama nadirattan acıyan da vardı. İsmail de onların garip davranışları karşısında onlara 'deli midir nedir' demekten geri durmuyor" (Ramazanoğlu, 2023: 172).

Öykü metninde kahraman küçüklüğünde hatırlamış olduğu İsmail adlı kişiden söz ederken o anları yeniden yaşar. Öykü metninde bir bakıma geriye dönüş tekniği ile kahraman eski günlerinde yaşamış olduğu durumu ve bireylerin içerinde İsmail adlı kişinin ötekilerden ayrı olduğuna değinirken, yaş aldıkça kendisinin de diğerleri gibi olduğuna ve toplumla aynı düşündüğüne değinir. Denilebilir ki kahraman, toplumla bütünleşmiştir. Kahraman, deli adı altında bahsi geçen İsmail'i kendince değerlendirirken de esasen İsmail'in kendilerinden pek çok noktada ayrı olduğuna da değinmeden geçmemektedir. Nitekim değişen zaman ile birlikte insanların acımasız ve bencilce tavırlar sergilediği ve hayat içerisinde en ufak detay için bile dünyadaki her şeyi yük olarak gördükleri gerçeğini kavrar. Deli ve akıllı ayrımına gidilirken her unsurda bireylerin acımasız tavırları belki de deli diye nitelendirilen şahısların durumundan daha acınası akıllılar ön plana çıkarmıştır:

> "Bu dünyada merhametin kendisine en çok yakıştığı canlının insan olmasına rağmen, en merhametsiz canlının da yine insan olduğunu iyi biliriz ama nedense böylesi durumlarla karşılaşmadıkça bu kanaatimizi pek sık hatırlamayız. Ben insanın bu gerçeğini daha çok erken yaşlarda ve herkesin birbirini çok iyi tanıdığı o küçük, sakin kasabamızda insanların İsmail'le kurdukları ya da bir türlü kuramadıkları ilişkilerinde gördüm ve öğrendim"(Su, 2022: 37).

Gelişen ve değişen kentlerin bireylerin hayatlarına olan etkisi ve bireylere farklı bakış açıları kazandırmaları noktasında ele alınan "Yüzlerinde Susmuş Yaşamak" adlı metnin merkezinde de kahramanın taşra ve kentlerin etkisinde kurtulamadığı bir hayat gözler önüne serilir. Kahraman esasen geleneksel değerlere bağlı ve bu değerlerin korunması gerektiği noktasında hareket eden biridir. Kahraman

geleneksel olan mahalle kahvelerinde günlerini geçiren ve genelde hiç kimseyle diyalog kurmayan biridir. Kahramanın kahveye olan bağımlılığı bir sığınma durumudur. Kahramanın herhangi bir bağımlılığı diğer arkadaşları gibi söz konusu değildir. Kahraman arkadaşlarıyla kahvede otururken kahvedeki sıcak havadan ötürü camların buğulandığına tanık olur. Yoldan geçenleri izleyen kahraman kahvedekileri ve dışardaki gençleri mukayese eder. Yeni düzen ile birlikte değişen her şey gibi kahve kültürünün de yok olmaya yüz tutması, yeni yeni kafe ve sosyalleşme ortamlarının varlığı kahramanı düşündürür. Bireylerin yeni nesil ile aralarındaki kuşak çatışması ve asla birbirlerini anlayamaması kahramanın dikkatini çeker. Kahraman her ne kadar kahvede arkadaşlarıyla oturmuş olsa da kendini onların dünyasına da ait hissetmez. Değişimin kentlerdeki bireyleri her şeyden soyutladığını düşünen kahraman artık kendi dünyasında kaybolmaya yüz tutar. Hiç kimseyle konuşmak dahi istemez. Kahvede zaman geçirirken bile sadece olup bitenleri izler. Konuşsa da arkadaşlarına faydasının olmayacağını çoktan anlayan kahraman sessizliği tercih eder. Metinde kahramanın gözünden kahveler bireylerin dünya sıkıntılarını unutmaya geldikleri ve sadece hayatın eğlence boyutunun yansıtıldığı yerler olarak tasvir edilmiştir. Kahvelerden çıkınca aynı renksiz ve sıkıntılı hayatın gerçekleri tüm çıplaklığıyla bireylerin yüzlerine vurulur. Kahraman da kahveden çıktığında uzaktan dönüp bakar. Dıştan bir göz olarak kendince kahvelerin durumunu yorumlar. Kahramana göre kahveler, zevk ve eğlence düşkünü bireylerin oradayken her şeyden bir haber vakit geçirdikleri alanlardır. Kahveden çıkınca da yaşamın bambaşka boyutunun olduğu kanısına varır:

> "Dışarı çıkınca kahvenin karşısındaki kaldırıma geçti ve geri döndü. İlk kez görüyormuş gibi bir süre kahveye baktı durduğu yerden. Önce gömleğinin yaka düğmesini, sonra da ceketinin düğmelerini dikkatle ilikledi. Biraz önce kendisinin boşalttığı masaya dört arkadaşı hemen oturmuş, heyecanlı el kol hareketleriyle güle oynaya masanın ortasındaki taşları önlerine çektikleri ıstakalara dizmeye çalışıyorlardı "(Su, 2022: 170).

Öykü metinlerinde bu hikmetle ilgili olarak denilebilir ki , Türk toplumlarının yaşam biçimlerine derinden etki eden değişim, başkalaşım, modernite temleri muhteva olarak kullanılır. Öykülerde değişim ile birlikte insan ilişkileri, aile hayatı ve toplumun maddi ve manevi değerlerden uzaklaşması gelenekten kopmaya bağlanır. Çünkü kültürel değerlerin, geleneklerin Anadolu sahasındaki önemini bilen yazar, bu yozlaşmanın bireylerdeki batılı olana merak salma, ilgi duyma gibi fikirleriyle açıklar. İslamî öykücülük anlayışının tüm inceliklerini en güzel biçimde

aktaran yazarın esas aldığı geleneksel tahkiye anlayışına göre aile ve toplum geleneğin korunması için önemli iki unsurdur.

3.1.2 Tabiattaki Unsurların Değişimi

Değişim başlığı altında ele alınan öykü metinleri kentler ve kasabalar örnek verilerek yansıtılmış olsa da hikmetli söylemin vurgu yapıldığı bir diğer değişim unsurları ise tabiatın değişimidir. Metinlerde bu anlamda taş, toprak, su gibi tabiatta varlığını sürdüren Anasır-ı erbaa unsurları ve yağmur, kar gibi bireylerin hayatına da etki eden ve bu doğa olaylarının değişiminden söz etmek mümkündür. Tabiatın değişimi de tıpkı bireylerin değişimi gibi bir mesaj içerir. Bilhassa toprak unsurunun metinlerdeki yeri bireyin balçıktan yaratılması hadisesine kadar uzanır. Metinlerde de toprak insanı düşündüren bir biçimde ele alınır. Kış mevsimindeki hiçbir bitki vermeyen toprak ile bahar mevsimiyle birlikte yeşeren otların varlığı, tabiatın canlılığı insanın var oluşunu hatırlatır. Toprakta yeşeren ürünler de tıpkı bireyler gibi önce filizlenir sonra kurur ve en sonunda yok olur. Manevi anlamda bakıldığında bireyin doğumdan ölüme kadarki süreci de tıpkı bu biçimde ilerler. Değişimin tabiattaki unsurlar üzerinden yansıtıldığı *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserde yer alan "Ana Üşümesi" adlı metinde soğuk bir mevsimle birlikte beliren kar yağışlarının varlığı dikkat çeker. Metinde yağan kar Anadolu'daki çorak toprakların kış ile birlikte verimsiz bir hal aldığı durumu yansıtır. Mevsimlerin dönüşümleri en canlı biçimde yansıtılır.

Kış mevsimi kahramanın ulaşmak istediği amacından vazgeçiremez. Evlatları için bir yaşam sürdüren anne kimseden dilenmeden onurlu bir hayat sürme peşindedir:

> "Köpek sesleriyle, uzaklardan yankılanıp gelen kurt ulumalarıyla ürperir, koynunda yatan küçük oğluna sarılırdı sıkı sıkı. Bu küçük erkek çocuk da olmasa yanında delirirdi mutlaka"(Su, 2017: 13).

Zorlu tabiat koşullarına rağmen çocukları için rızık bulmaktan asla vazgeçmeyen anne, fakir ama inançlı bir kadındır. Bilhassa kocasının ölümü bu kadını daha da güçlü kılar ve şartlar karşısında ayakta tutar. Her sabah erkenden uyanmak zorunda olan kahramanın hayatı tabiatın sunmuş olduğu imkânlar karşısında şekillenir adeta. Tabiat, hırçın, zor ve bireylerin hayatına yön verecek biçimdedir. Buğday almak için meşakkatli bir yolculuğa çıkan kadın için zorlu şartlar bu anlamda dikkat çeker.

Metinde soğuk olmasına rağmen yaşama devam etmek zorunda kalan bir annenin evlatları için kendini her anlamda feda edişi vardır. Bir diğer öykü metni olan "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı metinde toprak, bireye güvenilir bir sıfat ile aktarılır. Metinde kahramanın da belirtmiş olduğu üzere toprak bir değişim unsuru olarak yansıtılırken daha çok güvenilirliği yansıtır. Hikmet olarak toprağın değişiminin ele alındığı öyküde toprak verimi, bereketi simgelerken öte yandan da köylerdeki insanların mutluluk sebebi olarak ele alınmıştır. Toprak burada salt maddi olarak değil manevi olarak da bireylerin çocukluklarına etkisini yansıtır. Köyde büyüyen bu çocuklar topraklarına özlem hissi duyarlar. Kente gitmek ile bireyin kendi yaşam biçimine daha çok önem verdiği ve bu anlamda toprağın saflık ve temizliğin simgesi olduğu yansıtılır:

> "Bu topraklar, bu sular, bizim topraklarımız ve sularımız gibi yedirip içirmez, besleyip büyütmez miydi; bu kat kat taş evler Tanrı misafiri barındırmaz mıydı; içleri sulanıp süpürülünce burcu burcu toprak kokmaz mıydı? Diye soruyor, soruyorduk"(Su, 2017: 46).

Öykü metninde toprağın bereketi, verimi ve cömert oluşu bireylerin bu topraklardan uzaklaşmaları sonucunda anlaşılır. Bu toprakların bu denli zengin oluşunun altında yatan hikmet, ancak başka bir yere gitmekle anlaşılır. Çünkü metindeki kahramanlar toprağın değişimini, dönüşümünü, güzelliğini ve en önemlisi bireylerin ölürken yine toprağa gömülmelerine kadar bir döngü etrafında var olan toprağı ancak bu şekilde idrak ederler. Nitekim toprak maddi bir unsurdan ziyade manevi hassasiyetlerin de içinde yer aldığı hayatın değişmez bir bütünüdür:

> "Aydan Arıdır Yüzleri'nde büyükşehirlerdeki betonlaşma karşısında duyulan şaşkınlık 'İnsanlar alınlarını nereye koyuyorlar, ölülerini nereye gömüyorlardı' şeklinde ifade edilir" (Erdevir, 2023: 222).

Toprağın ve yağmurun değişim unsuru olarak ele alındığı bir diğer metin ise "Bir Bulanık Akıntı" adlı metin olmuştur. Bu metinde de bir yağmur felaketine tanıklık ederiz. Metinde köylü bireylerin toprağa dayalı bir yaşam biçimini sürdürdükleri ve hayatlarındaki pek çok şeyin toprağa bağlı olarak devam ettiği bir durum söz konusudur. Toprak içerisinde pek çok unsuru besler ve büyütür. Bilhassa tarlalar bireyler için geçim kaynağı durumundadır:

> "Daha hasat zamanının başladığı, sebzelerin tohumunu toprağa attıkları günlerden başlayarak yele, sele vermeden, sağ salim, kazasız belasız almayı düşünürlerdi hep. Hemen herkesin varı yoğu, küçük bir evin oturumu kadar yerden ibaret olan bahçeleri ve tarlalarıydı " (Su, 2017: 52).

Metinde toprak ve sel gibi doğal unsurların varlığı özellikle sel sonrası bireylerin ekip biçtikleri toprağın yağmurdan sonra değersiz bir hal alması öykü

metnindeki bireylerin düşünmeleri içindir. Nitekim toprak, insanlara pek çok güzellik sunsa da yağmur ile birlikte kullanılamaz bir hal alır. Burada da değinilmek istenen durum budur. Değişimle ilgili olarak örnek verilecek bir diğer metin ise "Tüller" adlı metindir Bu metinde de yine hayatın koşullarına uyum sağlayan bireylerden söz etmek mümkündür. Metinde baba, ailesine bakmakla yükümlü ama yoksulluğa rağmen helal bir kazancın peşindedir. Metinde karısı ve oğluna karşı sorumluluklarının bilincinde bir baba profili söz konusudur. Geleneksel Türk tahkiyesinin bir parçası olan hikmet kavramanı babanın hayata bakışı üzerinden görmekteyiz. Baba, sabah erkenden uyanan ve işlerini erkenden hal etmeye çalışan bir karakterdir:

> "Babayla anne, güneş doğmadan önce kalmış olurlardı her zaman. Yeni güne kapıları hep o saatte açılırdı. Babanın ve annenin güneş doğmadan önce ilkeli bir biçimde yapılan görevleri vardı "(Su, 2017: 33).

İslam anlayışındaki rızkın Allah tarafından sabahın erken saatlerinde dağıtılması inancına vurgu yapılır:

> "Kur'an, her zaman evrenin bütünlüğünü vurguladığından, Allah'ın göklerdeki ve yerlerdeki her şeyi, insanın onun faydalanmasını sağlamak için yarattığını, hem görünür ve görünmez kazançları hem de ruhi ve bedeni ihtiyaçları bolca ihsan ettiğini dile getirir" (Yıldırım, 2006: 6).

Metinde baba tam da bu hikmetin yansıtıldığı kişi olarak yer alır. Metinde öte yandan fakirlik durumuna da değinen yazar, bireyleri haram olandan uzak duran ve asla başkasının mal varlığına el uzatmayan kişiler olarak tasvir eder.

Hikmet ve tabiatın bağlantısına bakıldığında ise yazar, esasen toprağın gerçek sahibinin kim olduğuna dair bireyi düşündürmeye sevk eder. Bir anlık değişim ve dönüşümler ile tabiatın, yeryüzünün gerçek sahibi ve hâkiminin gücü anlaşılmış olur. Öykü metinlerinde de bu değişim söz konusudur. Tabiat ile birlikte yansıtılan hikmet de Allah'ın gücünü ve kudretini algılamaktır.

3.2 Hikmet ve Dinî İnançlar

Dinî inanç, bir şeyin varlığına bağlanma ve o şeye tutunmak şeklinde nitelendirilebilir. İnanç ile birlikte bireyler, hayatlarında yaşanılan olumsuz ya da olumlu durumlar karşısında tevekkül ederek yaşamlarını devam ettirirler. İnanç ile İslamiyet arasında sıkı bir bağ söz konusudur. İslam dinine göre inanmak fikri, bireyleri ahiret için yaşamaya teşvik eder. Nitekim inanmak ile ilgili Allah da kullarına birtakım şartlar sunar. Allah'a, peygamberlere, Kur'an'a inanmak gibi iman etmenin

bazı şartları da bu anlamda yol gösterir. İslam dininin inanmaya yüklemiş olduğu değer, salt Müslümanlar için bir imtihandan geçiş değil aynı zamanda örnek olarak gelen peygamberlerin de inanmakla pek çok insanları gerçek olan yola teşvik etmeleri söz konusudur:

> "İslam düşüncesinde inanç kavramı, düğüm atmak; bir şeyi diğerine sağlamca tutturmak ve bağlamak anlamındaki 'akd' kökünden türemiştir" (Kartal, 2019: 7).

İslamî gerçekçi anlayışta ilerleyen Hüseyin Su'nun da değinmiş olduğu dinî inançların yoğunlukta olduğu metinler ele alınmıştır. Dinî inançla ilgili temlerin en yoğun olduğu eser *Ana Üşümesi* (2018) adlı eser olmuştur. Yazar, dinî inançları daha çok iman ile ahiret inancı ile tevekkül etmek, hakikate erişmek ile yansıtır. Öykü metinlerinde hikmet olarak ele alınan bu temler çerçevesinde metinlerin muhtevası şekillenir. Metinlerdeki bireylerin duyguları, eylemleri bu anlamda paralellik gösterir. Bu manada ilk inanç olarak hakikati bulmak ele alınabilir. Hakikati bulma, insanların daha çok ölümden sonraki hayata inanmaları ile ilintilidir. İnsanlar, hakikati ararken daha çok dini ya da felsefeyi kaynak olarak alırlar. İslamiyet ile beraber insanlar Kur'an yardımıyla gerçek olana yönelirler. Bu anlamda daha çok Allah'a iman etmek ve Kur'an'ın rehber özelliği ön plandadır:

> "Kur'an, biricik hakikat olan Allah'ın hakkıyla bilinip O'nun mesajlarının öğrenilmesi için ömrün kâfi gelebileceğini belirtmektedir. Konuyla ilgili en açık örnek şudur: 'Onlar orada. Rabbimiz! Bizi çıkar , (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım! diye feryat ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmedi mi? (Niçin inanmadınız?) Şimdi tadın (azabı)!Zalimlerin yardımcısı yoktur .' (Fâtır, 35-37) ,(Koçyiğit, 2012: 76) .

İslam anlayışına göre insanlar Allah'tan gelmişlerdir ve yine O'na döneceklerdir. Bununla ilgili Kur'an 'da ayetlerin mevcut olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Allah'a yönelme ve hak olanı bulma konusunda insanlar dünya hayatı içerisindeki yaşamları boyunca gönderilen elçilerin yardımıyla da Allah'ı tanıma hususunda ilerlerler. Fakat insanlar dünya hayatının süsüne kandıkları için Allah'ı bulmada zorluk çekerler. Bundan ötürü hakikati algılamada başarısız olurlar. İnsanların sosyal çevresi ve yaşayış biçimleri onları tefekkürden yoksun bırakır.

Hakikati bulan ve bilen insanlar bu bilinçle hayatlarına devam ederler. İnsanların yaşamı boyunca hak olana yönelmesi ya da gerçek olandan uzaklaşması da bir bakıma bir tercih meselesi olarak yorumlanabilir. Burada esas olan Allah'a yönelme ve O'nun merhametinden pay almaktır. Yazarda da yansıtılan hakikate

ulaşma bilinci böyle yorumlanabilir. Yazarın İslamî söylevci anlayışı beraberinde bu temi dile getirmesine yardım eder. *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserde de bu hikmete değinen yazar bireylerin sorgulayarak gerçeğe ulaşması gerektiği görüşündedir. Eserdeki öykü metinlerinde, öykü kişilerinin hakikati bulurken izledikleri yollar modern dünya içinde yaşadıkları çıkmazlarla beraber ele alınır. Öykü metinlerinde modern dünya, insanı gelenekten koparan ve gerçekten uzaklaştıran bir yer olarak nitelendirilir. Bu anlamda öykü metinlerinden olan "Isındıkça Buğulanan Toprak" adlı metinde hakikati bulma ve öze dönme çabaları gözlemlenir. Metinde her ne kadar insanlarla anlaşamama durumu gözlemlense de esasen kahraman içe dönük biri olarak tasvirlenir. Sürekli içsel çatışmalar ve çevresindekiler ile uyumsuzluk içerisinde olan kahraman aldığı bir mektuptan sonra hayatını değiştirme kararı alır:

"Çiçeklendi dal dal, budak budak… Ayakta kalabilmek için tutunmanın ne denli gerekli olduğunu bir kez daha anladı, anlattı. Tutunduğu için sonsuz hamt etti…" (Su, 2017: 91).

Öyküde gerçeği bulmakta ilk olarak kendinden başlayan kahraman içsel bir yolculuk halindedir. Aldığı mektup bir hikmet olarak yorumlanabilir. Mektuptan sonra düzelen ve eskisi gibi olmaktan sakınan biri halini alır. Bir diğer öykü metni ise "Kaynayıp Çoğaldıkça Kanımız" adlı öykü metnidir. Bu metinde de aynı şekilde modern dünya düzeni içerisinde kaybolan değerler ile beraber herkesten uzaklaşma ve beraberinde öze dönme ve gerçeği bulma arayışları söz konusudur. İnsanlar, dünya hayatına aldanırken, kahraman kendini onlardan soyutlayarak gerçek olanı bulma arayışındadır. Değişen dünya düzeni ile beraber Allah'a yönelmenin doğruluğu üzerinde net bir fikre sahip olan kahraman böylece hakikati bulur. Burada esas hikmet, kendi çağındakiler ile aynı zamanda ve mekânlarda yaşamasına rağmen onlardan ayrı olmayı başarmasıdır. Bir diğer örnek metin "Damarlarda Kan Gibi" adlı metindir. Bu metinde de kahraman herkesten ayrı olarak yaşamını devam ettirmek ister. Kahraman, başta ailesi olmak üzere çevresini, etrafındakileri uyarmak isteyen ve bu şekilde bir yaşam tarzına karşı çıkan biridir:

"Konuştu, konuştu, konuştu! Nasıl bu kadar konuşkan olduğuna kendisi de şaştı. Kitaptan, yastan, önündeki ince yazılardan konuştu. Yetmedi onlara da okudu. Anlamadıklarını düşündüğü yerde açıklamaya çalıştı "(Su, 2017:118).

Dünyanın aldatan yönüne kanmayan ve hakikate varmaya çalışan aynı zamanda sonunda hakikati bulan biridir. İnsanların hakikat algısında kimi zaman engeller çıkar. Bunlar, modern çağdaki insanın yaşam biçimine bağlı olarak Allah'ı

tanımamak, birey olarak kendini tanımada zorlanmak, dünya hayatına kanmak, kötü düşünmek gibi eylemlerdir. Öykü metninde kahraman bunların bilincine varan ve kendini tanıyabilen bir olarak yorumlanabilir. Anlatılmak istenen hikmet kişinin kendi varlığından daha güçlü ve büyük bir yaratıcının olduğudur. Çünkü insan, yaratılışı gereği nefis taşıyan bir varlıktır. Dolayısıyla nefsin isteklerini bir kenara bırakıp hak olana yönelmek ve gururu bir kenara bırakıp Allah'a yönelmek inanmak istemeyenler için güçtür. Öykü metninde karşımıza tam da böyle bir durum çıkar. Kahraman diğerleri ile aynı perspektiften bakmaz. Kendini tanımak, nefsini bilmekle ve bunu dizginlemekle olur. Çünkü dünyanın gafletinden sıyrılmanın temel yolu nefsi bilerek yaşamaktır. Hakikati anlama konusunda bir diğer engel kalbin kötü düşüncelerden, hislerden arındırılmasıyla gerçekleşir.

Öykü metninde herkes bencilce yaşarken, kahraman bunun doğru olmadığına vurgu yapar. Allah'ı bulmada ve İslam'a göre bir yaşam şekli ile hayatını devam ettirmede güzel düşünme kötü hislerden uzak durmak esastır. Nitekim insanların fıtratı gereği çekememezlik, kin, cehalet gibi duygular insanı hak olandan uzaklaştırmaya sebebiyet verir. Hakikati bulmada örnek olarak bir diğer metin olan "Tüneller" ise yine öykü kişisinin hakikati bulmada verdiği mücadele anlatılır. Eserde gerçeğe ulaşmada Allah'ın emirlerine uymanın gerekliliğine değinilir. Eserde köpeğiyle yolculuk yapan zengin bir kadın örneği vardır. Bu kadın modern hayata aldanan ve gerçeği görmeyen biri olarak tasvirlenir. Öykü kahramanı ise yanındaki yoksullara hakikati bulmada yardımcı kişi konumundadır:

> "Bu görünüme duyduğum yakınlığı düşünüyorum. Bu insanları neden seviyorum? Ellerinin ayaları, ayaklarının topukları olgunlaşmış birer nar gibi yarılmış bu insanları… Meşin boyunlu, kepçe elli, hayat vurgunu insanları …"(Su 2017:73).

Kahraman bir bakıma hakikati bulmada iyi arkadaş olma konumundadır. Çünkü hakikati bulmada engel olan unsurlardan biri de kötü arkadaş olarak bilinir. Bu anlamda yazarın iyi olarak öykü kahramanını seçmesi tesadüfi değildir. Çünkü aynı sosyal çevreyi paylaşan bireyler birbirinden etkilenir. Ahlaki olarak çöküntü içerisinde ve dünya hayatına aldanan bireylerden ayrı olan kahraman gerçeği bulmada iyi bir arkadaş olarak Kur'an'ı Kerim'i rehber edinip bu şekilde yaşamanın gerekliliği üzerinde durur. Dinî inançlarla ilgili ele alınan bir diğer tem ise bireylerin ahirete olan inancıdır. Bireyler, ahirete inanarak bu dünyada eylemlerine dikkat ederek yaşarlar.

Allah'ın rızasını kazanmak ve iyi bir insan olmak adına İslamî gerçekçi öykücülüğün de değindiği iyi insan olmak anlayışına uygun karakterler yaratılır. Ahiret inancı Müslümanlar için iman etmenin şartlarından biridir. Ahiret inancı ile beraber insanlar yaptıkları eylemlere karşı bir sorumluluk içerisindedir. Ölümle beraber öteki tarafta bir mükâfat ya da ceza olduğu anlayışı vardır. Buna inanlar, Müslümanlığın gereği olarak dünya hayatı içinde amellerine daha dikkat etmeye çalışırlar. Bir sonraki hayatın var olması inancı esasen insanların hal ve hareketlerine etki eder. Cennet ve cehennem inancı ile beraber inanalar daha çok ibadet eder ve kulluk bilinciyle yaşamaya çalışır. İyi insan olma çabası da bir bakıma bunun sonucudur. İnsanların, ahiret inancı salt eylemlerle değil, aynı zamanda manevi olarak arınmakla da değerlendirilebilir. Nitekim Kur'an 'da ahiret inancı ile ilgili insanlara bir uyarı söz konusudur. Kur'an'ı Kerim'de ayetlerle insanlara bildirilen şekilde ahiret, ebedi yaşam yeridir. Kur'an'ı Kerim'deki ahiret ayetleriyle birlikte ölümden sonra bir yaşamın olduğu kanıtlanır:

"Ayrıca ahiretin imkânına dair Kur'an'da da birçok akli delil sunulmaktadır. Bu delillerden biri olan İsrâ Suresi 51. ayette yüce Allah şöyle buyurmaktadır :"Bizi kim diriltecek' derler, de ki sizi ilk defa yaratan tekrar yaratacaktır. Sana başlarını sallayarak 'ne zamandır bu ' derler. De ki, yakında olması mümkündür*"(*Pınar, 2016: 119).

Ahiret inancının ayetlerle sabit olması insanı düşündürmeye ve inanmaya yöneltir. İslamî edebiyat anlayışına göre de bu izleğin edebi metinlerde ele alınması pek tabii yazarın muhafazakâr edebiyat anlayışı ile ilintilidir. *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserde öykü metinlerinde bu temin ele alınması öykü içerisinde modern dünya içinde kaybolan bireye dünyanın geçici olduğunu hatırlatmaktır.

Bu hikmeti yansıtan öykü metinlerinden biri olan "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı metindir. Metin, dört gencin şehre gittikten sonra gördükleri karşısında yaşadıkları olayları yorumlamaları ile beraber hikmetli bir durumu da içerisinde barındırır. Metin içerisinde özellikle mekânların değişimi ile beraber insanların yaşam şekillerinde de değişim olduğu dikkat çeker:

"Toprağın yokluğu çok şaşırtmıştı bizi, her yer neden taştı böyle? Toprak ayaklarımızın altından çekilip (yaşadığımız boşluk) , başını alıp gitmişti sanki. Hepsi neyse de, bu insanlar alınlarını nereye koyuyorlar, ölülerini nerede gömüyorlardı? "(Su, 2017:46).

Öykü metninde gençlerin birbirileriyle olan konuşmalarından da anlaşıldığı üzere yaşamdan sonraki hayatla ilgili birtakım meraklar söz konusudur. İslamî

anlamada yorumlanınca ahiret kavramının sorgulandığı görülür. Örnekte toprağın da yok olması hem modern hayata bir göndermedir hem de insanın yaratılışının özü üzerinde durulmaktadır. Toprak bu anlamda ahiret ile bağdaştırılabilir. Çünkü İslam anlayışına göre insan topraktan yaratılmıştır ve yine toprağa gidecektir. Yazarın, üzerinde durmak istediği hikmet tam olarak da budur denilebilir. Ahiret inancı ile ilgili bir diğer örnek metin ise "Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı metindir. Bu metinde kahraman babasının ölümünü tasvir eder. Babasının durumunu gören kahraman yaşadıkları karşısında duygu dolu anlar yaşar. İslam inanışına göre öykü metnini okurla buluşturan yazar, ölüm döşeğindeki bir babanın (ya da bir insanın) yaşamış olduğu durumu ve çevresindekileri betimler. Kahramanın babası için Yasin okuması ve babasının o anki davranışlarını tasvir etmesi ahiret inancıyla açıklanabilir. Ölüm döşeğindeki hasta bir baba için yapılan dualar, okunan Yasin 'ler ahiret ölümden sonra başka bir hayatın başladığına olan inanç ile açıklanabilir:

"Odanın sessizliği genişledikçe genişliyordu. İtirazî hiçbir davranış, ses ve hatta soluk yoktu hiç kimsenin yüzünde ve halinde… Mutmain bir yüzle herkes aynı ışığı gözlüyordu. O ışık, az sonra bir yıldız gibi kayıp gidecekti gözlerimizin önünden "(Su, 2017: 24).

Yazarın, tasavvufi imgelerden beslendiği bir zevk ve anlayış tarzı neticesinde oluşturulan edebi eserler İslamî edebiyat anlayışının bir ürünüdür. Yansıtılan temalarda yer edinen ve bir hikmeti kapsayan temalardan biri olan ahirete inanma da bu zevkin ve inanışın yansımasıdır. Yazar, ahiret inancını ele alırken ölümün gerçekliğine vurgu yapar. Geçici zevk ve heveslerden ibaret olan ve bu şekilde temellenmiş bir yaşam için aldanmanın gereksiz olduğunu düşünür. Ahiret inancını da yansıtırken insanların ibret almaları gerektiğini ve yaşanılanları anlamalarını sağlayarak bu duyuş ile dünyevi şeylerin dizginlenmesini ister. Yazarın inanç temi bağlamında bir hikmet olarak ele aldığı başka bir tema ise bireylerin tevekkül etmesi durumudur. Tevekkül etmek, kulun Allah'a teslim olmasıdır. Bilhassa Müslümanların tevekkül etme, güvenme gibi durumları yaşamları boyunca sürdürmesi gerektiği üzerinde Kur'an'da da ifade edilir. İslami düşünce biçimine göre Allah'tan başkasına güvenmek ve inanmak doğru değildir. Çünkü tevekkül etmek tasavvufi anlamda büyük bir makam olarak nitelendirilir. Kullarını çeşitli imtihanlardan geçiren Allah'ın kullarını sevdiği ve şükretmeleri için büyük imtihanlardan geçirdiği anlayış söz konusudur. Tevekkül etmeyi Gazali şu örnekle açıklar:

"Gazali, ateşe atılan Hz. İbrahim'in, Cibril'in yardım teklifini , ' Sana ihtiyacım yok. Allah bana yeter. O ne güzel vekildir. ' diyerek reddettiğini ve Allah'a tevekkül ettiğini bildirmiştir. Bilindiği gibi, neticede Allah Teâla da, kendisini kâfi görerek tevekkül eden Peygamberini mahcup etmemiş ve ateşe serinlik verme özelliği yükleyerek onu selamete kavuşturmuştur" (Gökcan, 2018: 133).

*Ana Üşümes*i (2018) adlı eserde de bazı öykü metinlerinde karakterlerin yaşanan bir olay ardında Allah'a karşı göstermiş oldukları güven ve teslimiyet karşımıza çıkar. Yazar, tevekkül eden bireyleri işlerken daha çok yoksul insanların yaşantısından kesitler sunar. Yoksulluk izleğinin tevekkül hikmetiyle bağdaştırılması tasavvufi boyutuyla değerlendirilebilir. Çünkü İslami anlayışa göre hareket eden karakterlerde her ne olursa olsun rızıkları Allah tarafından bir şekilde kendilerine verilecektir. Bunun bir başka açıklaması da Allah'ın sıfatlarından olan Rezzak isminden anlaşılmalıdır. Allah, yarattığı kullarının rızıkları konusunda kefildir. Allah 'a tevekkül etme başlığı altında ele alınabilecek örnek metin "Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı metindir. Metinde yoksulluk temasını işleyen yazar kahramanın sergilediği tutum ve davranışlar neticesinde fakirliğin, ezikliğin ve buna şükretmenin de harmanlandığı bir görüntü çizer. Burada kahraman ne kadar fakir olursa olsun özellikle rızık konusunda Allah'tan ümidini asla yitirmez:

" Üstünde iğne oyasıyla çevrili bir örtü olan kasa yanı başındaydı. Arkasında da Rızık Allah'tandır yazılı bir çerçeve asılıydı"(Su, 2017:29).

Allah'ın dünya hayatında insanlar için belirlediği rızık birdir ve buna karşı rızkı arttırma çabası içerisinde olan insanların dünya hayatında bir manevi çöküş ve yorgunluk yaşamalarına sebebiyet verir. Dolayısıyla Allah'a tevekkül edip kadere razı olmak vurgulanır. Tevekkül etmek bir başka deyişle dünya hayatının imtihanlarına karşı sabır göstermektir. Öykü metninde babası ölüm döşeğinde olan kahramanın duyguları bunu açıklar niteliktedir. Kahramanın yaşanılan olaydan sonraki duruşu ne yaşarsa yaşasın Allah'a kalben bağlandığını ve inandığını gösterir. Ahiret anlayışı, hakikate erişilmesi, tevekkül etmek gibi inançların yanında bir de ölüm temi eklenebilir. İnanmanın bir diğer boyutu olan ölüm de tıpkı diğer inanç unsurları gibi bireylerin hayatını şekillendirir. Ölüm, tasavvufi edebiyata göre değerlendirildiğinde esasen insanın yaşamının bitmesi olarak bilinse de bir son bulma hali değildir. Ölümden sonra dünyada nihai amacını gerçekleştiren bireyler ahirette de bir yaşam olduğu inancına sahiptirler:

“ Yaratılan her varlığın bir yaşama zamanı, ömrü vardır. Dünyadaki yaşama zamanı ‘fânidir, baki olan ‘ahirettir” (Yıldız, 2019:167) .

Ölümün İslami edebiyat anlayışına göre değerlendirilmesi de bu anlamda değişik bir izlek olarak karşımıza çıkar. İslamî öykücülüğe göre ölüm, değişen dünya hayatı ile beraber unutulan bir kavram olmuştur. Bu durum, geleneksel anlayışa sahip öykücülerimizin eleştirdiği bir husustur. Çünkü ölüm insana ahireti hatırlatmaya yarayan bir aracı konumundadır. Ölümün unutulmaya sebep olduğu etkenler salt insanların değişen ahlak anlayışı ve modernizm değildir. Ölümün unutulmasında başka bir etken ise modern kentlerde değişen mimari yapılar ve peyzajdır:

“ Modernizm, öncelikle ve özellikle kent hayatını etkiler. Kent insanları birden girdikleri bu değişime hemen ayak uyduramaz” (Uslu, 2016: 353).

Bunun nedeni de ölüm fikrini sürekli diri tutmamızı sağlayan mezarlıklardır. Mezarlıkların kırsal kesimlerdeki gibi insanın görebileceği bir yerde değil de insanlardan uzak bir yerde olması ölüm fikrini unutturur.

Geleneksel anlayışa göre bu temayı işleyen Hüseyin Su, öykü metinlerinde modern yaşamın insanlara ölümü unutturduğunu düşünür. Bu temayı ele aldığı bir metin olan “Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına” adlı metinde kahramanın şehirde yaşadığı bilinir. Kahraman, maddi sorunlardan dolayı amcasıyla birlikte yaşayan biridir. Babasının ölümü üzerine köye gelir:

“Köyde yalnızca bizim evde ışık görünüyordu. Her yan karanlık ve sessizdi. Ölüm daha çok hissediliyordu şimdi, kim bilir belki de bana öyle geliyordu ”(Su, 2017: 24).

Metinde yansıtılan hikmet, kahramanın köyde olmasıyla açıklanır. Köy yeri ve küçük yerleşim yerleri modern dünyaya ayak uyduran büyük kentler gibi olmazlar. Burada ölüm fikrinin daha fazla hissedilmesi hakikate ulaşmada etkili bir yoldur. Allah’ı hatırlatan yerlerin sessiz, dingin ve kendi ahenginde işlemeye devam etmesi bu anlamda bir hikmet olarak yorumlanabilir. Öte yandan dikkat çeken bir başka unsur ise ölüme karşı öykü kişisinin sergilediği tutum ve davranışlardır. Öykü kişisi babasının ölümüne isyan etmeyen ve Allah ‘a karşı bundan ötürü teslim olan bir davranış sergiler. Dinî inancına uygun davranan kahraman, ölümün böylece bir yok oluş olmadığını okura açıklamış olur. Yazarın bu tema bağlamında yansıttığı bir diğer kavram ise ibret alarak yaşamaktır. İbretin önemini ele aldığı tema ile yansıtan yazar, Allah’ın gücü karşısında bireylerin bir olaydan ders çıkarması olarak bu temi

yansıtmıştır. İbret almak, yaşanılanlardan ders almak olarak nitelendirilebilir. İslam anlayışına göre yeryüzündeki yaratılan her şeyde düşünen insanlar için bir ibret vardır. Bu anlamda Müslümanlara göre ibret almak kâinattaki hikmetleri yorumlamaktır. İbret almak için insanlara Allah tarafından gönderilen en güzel örnek elbette ki Kur'an'dır. Kur'an, insanların hidayete ermesindeki en temel kaynaktır:

> "Gecenin ve gündüzün değişmesinde, Allah'ın gökten indirmiş olduğu rızıkta (yağmurda) ve ölümden sonra yeri onunla diriltmesinde, rüzgârı değişik yönlerden estirmesinde, aklını kullanan toplum için ibretler (dersler, ayetler) vardır "(Barut, 2008: 13).

İbret almak, tasavvufi boyutuyla edepli öykücülüğün izlek olarak ele aldığı bir hususdur. 1960'lı yıllardaki anlayış ile aydınlar geleneğe doğru ilerlerken hakikatlerden faydalanmayı amaç edinirler. Bu hedef doğrultusunda aydınlar insanların doğru olana yönelmesi amacıyla hikâyelerde bu temleri işlerler. Hüseyin Su 'da toplumdaki yeni neslin içinde bulunduğu ortam hasebiyle yol gösterici olmayı tercih eder. İbret almak, bir hikmet olarak yorumlandığında öykü metinlerinde insanlara yol göstermek ve düşünmelerini sağlamak amacıyla yansıtılır. Kâinattaki yaratılan her şey üzerinde düşünüp, yorumlamak amacıyla daha çok tabiatın ele alınması, insanın yaratılışı, evrendeki düzen bu manada bir rastlantı değildir. Hüseyin Su'nun ele aldığı ibret temine bir örnek metin "Bir Bulanık Akıntı" adlı öykü metnidir. Bu metinde köylülerin yaşanılan bir sel felaketi ile birlikte yaşadıkları durum ele alınır. Öykü metninde köylüler yaşanılan bu doğal afet sonrasında bir yıkım ve çaresizlik ile beraber içinde bulundukları durumun ibret alınası bir durum olduğunun farkındadırlar. Metinde ibret alınmasıyla ilgili en güzel örnek şöyledir:

> "O yıl bir başka yağmıştı yağmur. Tufan gibi bir şeydi. Dereler selle dolmuş taşmıştı. Dere boyunda ne var ne yok dümdüz etmişti "(Su, 2017: 53).

Tabiatın kendi döngüsü içerisinde hareket etmesi ve insanlara yol göstermesi ibret alınacak bir durum olarak değerlendirilebilir. Yazar, öykü metninde ibret almayı ele alırken esasen yaşanılanların iyi tarafını yansıtır. Her ne kadar yaratılanların çeki düzen vermesi istense de metinlerde kötü olan her zaman biraz daha geri planda kalır.

Dinî inançlar ve hikmetin kesiştiği ortak nokta olarak bireylerin Allah'a imanı ve emredildiği üzere doğru bir hayata sevk etme gayesi dikkat çekicidir. İslamî prensiplerin ilkelerinden faydalanan Hüseyin Su da hayata yön veren başat unsurun

İslam ve Allah olduğunu yansıtır. İnananlar için kâinattaki yaratılan her unsurun düşünmeye ve tefekküre sevki hikmetli bir durum olarak değerlendirilebilir.

3.3 Yol ve Yolculuk Bağlamından Hikmet

Öykü metinlerinde yansıtılan hikmetlerden biri insanların yapmış olduğu yolculuktur. Kahramanların yapmış oldukları yolculuklar, Geleneksel söyleme sahip yazarların 1980 sonrasında yaşadıkları bunalımları, çıkmazları aşarak hikâye türüne yeni bir tema yerleştirmek istemeleridir:

> "Yol, yolculuk ve ölüm temaları hemen tüm öykücülerde kullanılır" (Demir, 2021: 150).

Bu yolculuk teması daha çok insanın kendini tanıması şeklinde yorumlanabilir. Kendini tanıma ile bir bakıma öze dönmek temel amaçtır. Yolculuk, metinlerde iki şekilde yansıtılır. İlk yolculuk öykü kişilerinin yapmış oldukları gerçek yolculuktur. Bu yolculuk ile bir mekândan bir mekâna varış ele alınır. İkinci yolculuk ise manevi anlamda değerlendirilebilir. İnsanların öze yönelme, kendini bulma, huzura kavuşma vb. gibi bir anlayış ile yansıtılır. Hüseyin Su'nun öykü metinlerinde ikinci anlayış daha ağır basar. Daha çok tasavvufi bir yolculuk söz konusudur. Bu anlayış ile beraber öykü kişileri kendilerini bularak gerçek olana yönelirler. Bu temayı pek çok metinde yansıtan yazar, öykü metinlerinden olan "Ana Üşümesi" adlı metinde bir annenin yoksulluktan kurtulmak için yaptığı yolculuğu yansıtır:

> "Yol uzadıkça dertleri depreşiyor, anıları üşüşüyordu ananın uğuldayan başına. Dilleri olsa da konuşsaydı bu yollar. Neler söylemezlerdi neler. Bu yolların her taşına eli değmişti kocasının. Ellerini kürek yapmışlardı bu yolları yapmak için " (Su, 2017: 18).

Öykü metninde yansıtılan yolculuk daha çok bir mekândan bir mekâna doğru yapılan somut yolculuktur. Yolculuğun bir kış mevsiminde olması ve sonunda sıcak bir eve varılması bu anlamda annenin huzura kavuşmasını sağlar. Öte yandan soyut olarak yapılan yolculuklarda ise daha çok iç dünyanın yansıtıldığı bir yolculuğun işlendiği metinlerden biri olan "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı metinde dört arkadaşın yolculuğu örnek verilebilir. Metinde yansıtılan yolculuk bireylerin yapmış oldukları mistik yolculuktur. Bu yolculuk ile yazarın modern zamanda kendini kaybeden ve gerçeği unutan bireylere asıl gerçeğin ne olduğunu hatırlatmak istemesidir. Yazar, bu durumu yansıtırken edebi ürünlerdeki zenginlikten yararlanır:

> “ Kendi içimizden başlayarak sorumluluk yüklü uzun bir katarla, bir keşif yolculuğuna çıkmak, insanın ucu bucağı bilinmeyen içinden; tünellerden ovalardan, gecelerden ve gündüzlerden geçerek kendi izimizi sürmek, insanın / hayatın mahrem alanlarında kıvrımlarında dolaşmak. Hayatın ayrıntılarında iç örgümüzü tamamlayıp huzur bulmak, duru bir iç akışın sesiyle bulantıdan, bungudan kurtulmak. Öykü hayatı yazmaktan çok, hayatı yeniden kurarak varlığımızı yazmaktır” (Uslu, 2016: 349).

Öykü metninde yazarın fikirlerinin bir ürünü olan dört genç bu anlamda kendilerini bulmuş olurlar:

> “Dünya önümüzde bir denizdi, suydu. Her şey alabildiğine yemyeşil sulardan ibaretti. Nerede başlayıp nerede son bulduğunu düşünemediğimiz ipildeyip duran yeşil bir atlastı dünya. Dünyamızı aşağılara doğru derinleştirip götüren, içten içe, yorgun yorgun çeken yosunlar, sağa sola sallanıp duruyordu hep. Duygularımızı bu yosunların uyumuna bırakıp seyrediyorduk, dalgın ”(Su, 2017: 45).

Eserde belirtildiği gibi öykü kişileri soyut olana doğru bir yol alırlar. Öykü metinlerinde yolculuk hikmetini ele alan yazar bir diğer metin olan “Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına” adlı metinde de aynı içsel yolculuğa değinir:

> “… Gideceksiniz dediler, köy meydanlarından dualarla uğurladılar. Hiçbirisine anlam veremedim bunların. Nerede yarılmayan çember var bizi sürdüler, yenmeyen ne varsa bize verdiler ”(Su, 2017:30).

Öykü metninde kahraman bir köyden şehre doğru yolculuk yapan biridir. Geri döndüğünde köyü ve ailesini hala bıraktığı gibi görür. Bu metindeki yolculuk, köy hayatından bunalan bireylerin modern dünya içerisinde yaşama arzularını yansıtır. Nitekim öykü kahramanı, köydeki ortamdan kaçmış ve yaptığı yolculuk iç âlemine doğru kahramanı yönlendirmiştir. Kahraman, yaptığı yolculuk sonrasında aslında sorgulayan bir zihniyet ile hareket eder. Mekânların değiştiği yolculuklarda varılan yerin yine ev olması da düşündürücüdür. Yolculuk izleğinin yansıtıldığı bir diğer öykü metni “Bir Bulanık Akıntı” adlı metindir. Bu metinde de yine dikkat çeken temel unsur, kahramanın yaşanan bir sel felaketinden sonra köyünü terk etmesidir. Köyden şehre doğru yapılan bu yolculukta mekânlar değişse bile kahramanın esas yolculuğu yine iç dünyasıdır:

> “İçinde, nereden gelip nereye gittiğini kestiremediği bir ırmak kabarıyordu gözlerine doğru. Göğsünden aşağı bitmez bir kum yığını ağır, tatlı bir akışla üğünüyordu hep. Dönüp yürüdü… Önce dizleri, sonra beli, gövdesi, omuzları ve sonunda da kafası kayboldu tepenin ardında ”(Su, 2017: 57).

Metnin sonunda bir yolculuğa çıkan ve izini tepelerin ardından yavaşça kaybettiren kahraman geleneksel tahkiyenin bir ürünü olarak kendi iç dünyasına doğru

yolculuğa çıkar. İç yolculukta ulaşılan yer ise aslında bu dünyaya ait olmama ve ölümden sonraki var olan dünyaya ulaşma ve gerçek mekâna varma arzusudur:

> ‘‘İnsan bu yolculukta kim olduğunu sorgulayan, nereden geldiği ve nereye gideceğini öğrenmeye çalışan ve kendini tanıdıkça ait olmadığını anladığı bu âlemde asıl vatanını arayan bir misafirdir ”(Meçin, 2020: 332).

Yolculuk ile açıklanmak istenen hikmet bir bakıma insanın nefsini arındırarak hak olana erişmesidir. Yolculuğun ele alındığı bir diğer öykü metni “Rahvan” adlı metindir. Bu metinde bir grup kişiden söz edilir. Bu grup, yeryüzündeki değişik yerlere vararak insanlara karşı umudu anlatma ve yol gösterme amacındadırlar. Geleneksel tahkiyenin izlerinin görüldüğü eserde daha çok destansı bir söylem söz konusudur:

> “Bunun için çıktılar yola, başkalarının aşılmaz bildiği dağları aşmayı, başkalarının kaçtığı zorlukları göğüslemeyi amaçlayanlara, bu güç tırmanışı gözlerine kestirenler, bu düğümü gözleriyle kesenlere bunun için katıldılar ” (Su, 2017:78).

Metinde yolculuğa çıkan bu grup, mistik manada güzelliği yayma peşindedirler. Bu güzellik ise insanların kendilerine bir yol olarak belirlemeleri gereken asıl amaçtır. Metinde esas olan Allah yolunda ilerleyebilmektir. Yazarın yolculuk olarak değindiği hikmetin amacı şu şekilde de değerlendirilebilir: Yolculuk ne kadar çileli olursa olsun insanların bu yolda gayeleri salt o yola varmak değil, o yolda olmalarıdır. Metinlerde yolculuk izleği ile anlatılmak istenen asıl hikmet, kişilerin varmak istedikleri yoldan hiç sapmamalarıdır. Yolculuk temasının ele alındığı bir diğer öykü metni “Girdaplarda” adlı metindir. Metinde, bir kömür işçisinin yaşadığı dram ele alınır. Yazar, bu dramı dile getirirken kendi hayatından izler yansıtır Metinde yolculuk olarak kömür ocağından eve varış işlenir. Mekânların değiştiği öyküde kahramanın öze dönük yaptığı bir yolculuk vardır:

> “Kimileri, ertesi sabah eve dönünceye değin titrek bir dudak, acılı bir yüz, derin kaynayan gözler ve kaygılı bir yürekle kendilerini bekleyen, sabaha değin göçük sesleriyle uykuları bölünen, düşleri zehir olan ve arkalarından kapıyı dualarla örterek evlerine kapanan …”(Su, 2017: 98).

Kahramanın çalıştığı ağır isten ötürü yaşadığı bıkkınlık hissi bir yolculuk hissi uyandırır. Mekân olarak ev her ne kadar huzuru temsil etse de asıl aranan başka bir şeydir. Öze dönme ve Allah’a yönelme ile yolculuk tamamlanmış olur. Yolculuk temasının hikmet olarak yansıtıldığı eserde, gelenekçi öykü anlayışı devreye girer. Yazarın, yolculuk temini ele alan bir diğer eseri ise *Aşkın Halleri* (2020) adlı eseridir. Eserdeki “Yiğidim Ya Ona Gücüm Yetmiyor” adlı öykü metninde kahramanın,

sevdiği kadının onu terk etmesiyle yaşadığı durum karşısında maddi olandan uzaklaşıp manevi olana, kendini bulmaya yönelmesi de bir yolculuk olarak nitelendirilebilir:

"Pek de kısa sayılmayacak birlikteliklerden sonra kadının iş yerinden birisiyle evlenip gitmesi, Hasan'ınsa düşündüğü kadının ardından yoluna devam etmesi, birinin ötekinde …"(Su, 2020: 43).

Öykü metninde kahramanın içinde bulunduğu durum her ne kadar okuyucuya beşeri aşkı anlatmış olsa da esasen edepli öykücü mantığı ile yazan yazar, vermek istediği mesajı kendinden öncekiler gibi aktarmaya çalışır. Bilindiği üzere İslamî öykücülük anlayışı bilinçli bir biçimde aşk temine pek de yer vermez:

" İslami duyarlıklı öykülerde öne çıkan önemli bir özellik, öykülerin mahremiyet esasına dayandırılarak yazılmasıdır"(Demir, 2021: 211).

Yazarlar, geleneksel edebiyat anlayışının getirmiş olduğu sorumluluk bilinciyle beraber okuru düşünerek hareket ederler:

"…Bu yüzden olumsuzlukları, kötülükleri, çirkinlikleri sergilemekten çok çözümü, iyiyi, doğruyu ve güzeli sunmayı; bir anlamda yapıcı ve iyimser olmayı ön plana çıkarmıştır. Çünkü Su, bir toplumun ancak kadim değerlere sahip insanlarla iyi bir toplum olabileceğini düşünmekte ve bu konunun 'İslamcı' düşünce tarafından da ihmal edildiği kanaatindedir" (Bakırcı, 2019: 55).

İslamî edebiyat anlayışı doğrultusunda Kur'an en büyük rehber olduğundan bu hassasiyetle temleri ele alma fikri söz konusudur. *Aşkın Halleri* (2020) adlı eserdeki bu öykü metninde de aynı ince düşünce tarzı kendini okura hissettirir:

"O gün akşamüzeri memleketine döndü. Nasıl olsa kazancı kalbindeydi"(Su, 2020: 47).

Metinde her şeyden vazgeçen Hasan, adeta halk hikâyelerindeki kahramanları yansıtır. Sevdiğini Züleyha'ya benzeten Hasan, mahremiyeti İslami bir duyarlıkla okura hissettirir:

"Ardından yine içlenerek ekledi. Züleyha mısın zalim…"(Su, 2020: 46).

Hasan, Züleyha'sından vazgeçerek varmak istediği yola böylece ilerler. Yolculuk temasının dile getirildiği bir diğer eser *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserdir. Eserdeki "Gülşefdeli Yemeni" adlı öykü metnindeki kahramanın yaşlı halasının manevi yolculuğuna tanık oluruz. Metinde gençken sevdiği adamı kaybeden hala, yıllar geçtikçe o acıyla kendini bulmayı, Yaratıcıya yönelmeyi tercih etmiştir:

"Yatmadan önce her gün hiç aksatmadan abdest alır, odasına çekilir ve gecenin geç saatlerine dek ışığı yanardı"(Su, 2021: 15).

Öykü metnindeki halanın bu tutumu İslamî edebiyat bağlamında değerlendirildiğinde metni anlamlandırmak daha kolay bir hal alır. Metinde kahramanın halası yaptığı bu manevi yolculukla her ne kadar yalnız gibi görünse de metnin tamamını okuduğumuzda, metindeki diğer karakterlerin de haladan etkilendiği ve bu yolculuğa tanıklık ettiği görülür:

> "Ramazanda sahur, diğer günlerde sabah namazları ve bütün vakitler için evimizin, ileri gitmeyen, geri kalmayan, durmayan çalar saatiydi"(Su, 2021: 15).

Metinde hala bir bakıma evdekilere yol göstererek gerçek olan yola, ahirete, iman duygusuna, ibadet etmeye onları da yöneltmek isteyerek gerçeği bulmaları hususunda yardımcı olur. Nitekim İslamî öykücülere bakıldığında da aynı durumla karşılaşırız. Hüseyin Su ve bu anlayışta olan diğer isimlerin de kendi hayatlarında büyük isimlerin etkisinin dokunduğu bir gerçektir. Hüseyin Su'nun edebi anlamda yapmış olduğu bu yolculuk da buna benzetilebilir. Çünkü Hüseyin Su'nun kendini bulması, gerçeğe yönelmesi tanıştığı Nuri Pakdil sayesindedir:

> "Hüseyin Su, her insanın kendi inşasını ve gelişimini Pakdil gibi örnek insanların düşüncelerini ve hayatlarını anlayarak ve özümseyerek gerçekleştirmesi gerektiğini; yol gösterici örnek insanların yaşamlarının insanları her zaman etkilediğini; bu nedenle de insanların onların kılavuzluğunu dikkate aldıklarını ifade ederek Pakdil'in düşünce ve eylemlerinin kendi üzerindeki etkisini dile getirmektedir"(Bakırcı, 2019: 51).

Hüseyin Su'nun *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserindeki yolculuk temine tanıklık ettiğimiz bir diğer metin örneği "Giden Gün Ömürdendir" adlı metindir. Bu metinde okurun ilgisini çeken kahraman Nazif Bey aslında seküler hayat içinde yalnızlaşmış ve değişen hayat ile birlikte her şeyden uzaklaşmıştır. Değişen dünya düzeni ve bireylerin manevi yolculukları İslamî öykücülerin pek çoğunun kullandığı temler içerisinde yer alır. Bu hususta Mustafa Kutlu güzel bir örnek teşkil eder. Yazarların karakter seçimleri de bu konuda aynıdır denilebilir:

> "….Hafız Yaşar ,değişen hayat içerisinde hiç şaşırıp kararsızlığa düşmeden , sonuna kadar doğruluğundan şüphe etmediği inancı yönünde yaşama kararlılığını ,iç dünyasının zenginliğini , bu zenginlikle dış dünyaya bakabilmesi sayesinde gösterir kendisini çekip götürmeye çalışan , önüne engeller veya para yığan aç kalırsın , yapamazsın , imkansız diyen birilerini , dağa ,taşa, çiçeklere, sokaktan geçen adamlara …bakıp; bir çiçeğin neler söylediğini ,dünyada adamın niçin var olduğunu anlayabilmesi sayesinde aşar. Ona bunu sağlayan ise okudukça gören gözü, duyan kulağı olan Kur'an'ı Kerim'dir" (Yıldız, 2019: 49).

Öykü metninde Nazif Bey'in bir esnaf olduğu ve esnaflar arasındaki rekabet dile getirilir. Muhtevaya bakıldığında esnafların din ve vicdan bağlamında pek de doğru hareket etmedikleri görülür. Nazif Bey, diğer esnaflardan ayrı olarak helal ve

haram dairesinde ticaret yapmaya çalışan biridir. Diğer esnafların daha fazla para kazanma isteği, kendi mallarını daha çok ön plana çıkartarak satmak ve Nazif Bey gibi küçük dükkânlara sahip olanları değişen düzen içinde yok etmek isterler. Nazif Bey ise metinde daha çok durgunluğu ve naifliği temsil eder. Nazif Bey'in içinde bulunduğu ruh hali kaotik ve bohem bir durumu ifade eder:

"Hiçbir şeyin tadı tuzu kalmamıştı onun için. Her şey sıradanlaşmıştı yaşadığı yıllar içinde. Geçip giden günler, perhiz tadı bırakıyordu belleğinde"(Su, 2021: 23).

Hiçbir şeyden tat almayan Nazif Bey, bu durumu ibadet ederek aşmaya çalışır. İçinde bulunduğu ruh hali kasvetli ve kötü bir hal alınca Allah'a yönelmenin, O'na yolculuk etmenin ruhuna iyi gelebileceğini düşünerek sürekli bir ibadet hali içinde yer alır:

"Akşam ezanından önce dükkânı kapatır namazını Cami-i Kebir'de kılardı her gün"(Su,2021:30).

Nazif Bey'in öykü metninin sonunda vefatına tanıklık edilir. Esasen Nazif Bey, yeni düzen içinde kendine pay edinemeyen ve diğerlerinden ayrılan yönüyle manevi bir his ile bildiği yolda yürür. Metnin sonunda ise çevresindeki haksızlıklara, değişimlere, insanların tavırlarına karşı dimdik durduğu yolda yine elleri semada iken öldüğünü görürüz. Yazarın *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserinde bir diğer yolculuk temi ise "Suya Vuran Kırılgan Suret" adlı öykü metnidir. Bu öykü metninde genç bir kız olan kahramanın yaşadığı bir takım gençlik hevesleri, geçici durumların konu edinilerek kahramanın doğru yolu bulması yansıtılır. Kahramanın genç bir birey olması hasebiyle bir arayış içinde olduğu ve bu arayışta anne ve babasından bağımsız bir biçimde hareket ettiğini kahramanın kendi açıklamalarıyla da anlarız:

"Kendimi uyardım. Tafra yapmayacaktım annemle babama. Bu akşam ve bundan sonra, hiçbir zaman, hiçbir anın tadını kaçırmayacak, bu türbenin havasını bozmayacaktım" (Su, 2021:76).

Genç olan kahraman, yaşadığı fiziki ve ruhsal durumlardan hayatı anlamlandırma hususunda eksiklik yaşar. Bu yaşanılanları anlamlandıramama boyutu kahramanda arayışa vesile olur. Bu arayış neticesinde kendi benliğini, ben 'ini bulur. Ne istediğine, yaşamı nasıl anlamlandırmak istediğine böylece karar vermiş olur. Kahramanın arkadaşları ile olan bağı ve ailesiyle olan bağı aynı değildir:

"…annemle olan ilişkilerimizi ben geriyor ve sertleştiriyordum. Aramızda tuttuğumuz ipin, annemin elindeki ucu yumuşacık olmasına karşın, bana doğru gerilerek sertleşiyordu" (Su, 2021: 68).

Kahraman evdeki tek çocuk olduğundan odasına kapanarak günlerinin devam ettirir. Anne ve babasının kendisiyle ilgili fikirlerinin duyduğu halde bu konuyla pek de ilgilenmez. Odası, onun için çıktığı yolculukta kendini bulduğu, yalnız kaldığı ve her şeyden uzaklaştığı bir mekân olarak tasvir edilebilir. Nitekim edepli öykücülük bağlamında yalnız kalmak, kendi vicdanının sesini dinlemek ve en önemlisi kendini bulmak önemlidir. Yazarlar bu hususta mekânları da bilinçli olarak seçmişlerdir denilebilir. Çünkü zihinde yaşanılan bu kargaşalar, cevapsız sorular öykü karakterlerini yürümeye sevk eder. Bu zorlu ve hakikati aramak için çıkılan yolda tasavvuftaki din büyüklerinin çile çekmesi ve insanlarda uzaklaşması durumuna benzer bir şekil almış olur. Kendini aramak, evreni anlamlandırmak, düşünmek bu yolculukta en önemli faktördür. Kahraman bu yolculukta içinde bulunduğu düşünsel durumdan hareketle aslında gerçeği görür. Gerçeğin keşfedildiği ve öze dönülen bir durumla birlikte artık manevi olarak olgunlaşma seviyesine de varılmış olur. "Suya Vuran Kırılgan Suret" adlı öykü metnindeki yolculukta böylece zorlu ve meşakkat barındıran bir yoldan kendini küçük dünyasında bulan bir kahramanın yaşamış olduğu durum söz konusudur.

Gülşefdeli Yemeni (2021) adlı eserdeki bir diğer yolculuk ise "Yüzündeki Deniz Duruluğu" adlı öykü metnidir. Öykü metninde bir annenin zorlu yolculuğuna tanıklık ederiz. Evladıyla arasında sürekli bir çekişme olan anne, öykü metninin başından sonuna kadar sınanır. Yaşadığı bu yolculuk anneyi İslamî öykücülüğün başat konularından olan güzelliğe sevk eder. Evladına kötü davranmak ve onu kırmak yerine güzel olana, iyi olana yöneltmesi bu konuda dini ve tasavvufi temlerin daha ağır bastığı metinlerin özelliklerindendir denilebilir. Çünkü söz konusu anlayışta pek çok önemli isim bu yolu bilerek seçerler. Hüseyin Su'da öykülerinde bilinçli olarak güzeli ve doğruyu seçer. Çünkü kötü olan öykü metinlerinde gösterilmek istenmez. Öykü metinlerinde güzelliğin ve iyiliğin yansıtılmasına Mustafa Kutlu 'da da rastlanır:

> "Necip Tosun: Mustafa Kutlu iyilik, güzellik, merhamet peşinde bir öykü dünyası yaratırken, hakikati en duru, en yalın, en sade haliyle öyküde görünür kılmaya çalışmıştır. Dünyayı güzelleştirmek için iyilikleri yaygınlaştırmaya çalışan bir derviş hikâyecidir o "(Yıldız: 2019: 8).

Öykü metninde görüldüğü üzere yolun uzun ve zorlu olması annenin alacağı mükâfatı düşünerek hareket etmesine vesile olmuştur:

"Hep böyle taşmak, boşalmak, düşmek, utanmak korkusuyla büyüdü. Çözemedim. Çözemedik dudaklarındaki düğümü bir türlü. Bizden doğan terbiye etti bizi. Babası, işte bizim sınavımız bu dedi durdu hep. Kendisi öldü kurtuldu bu sınavdan ama ben hala sınavdayım"(Su, 2021: 80).

İslamî edebiyat anlayışı çerçevesinde ele alınan öykülerde yolculuklar, karakterlerin acı çekerek yollarına devam etmelerine sebebiyet verir. Bu metinde de anne bu anlayış ile oluşturulan bir karakter olmuştur. Edepli öykücülükte, kahramanlar yaşadıkları olay karşısında gittikleri yolda, çıktıkları basamakları en sert biçimde aşmaya ve geçmeye çalışırlar. Öykü metninde anne bu zorlukları aştığını kendi söylemleriyle okura nakleder:

"Manevi bir duygu ve bağlılıkla, kendisinin bırakıp gittiği gibi koruduğum, kapısını bayramdan bayrama tozunu almak için açtığım odasını dipten köşeden temizledik "(Su, 2021: 85).

Öykü metninde anne tüm bu olanların birer imtihan olduğunu anlayan anne hakikate ulaşmanın sabır ederek aşılabilecek bir durum olduğunu kavrar. Anne, Allah'tan gelen her şeyin itikatlı bir iman gücü ile aşılacak bir durum olduğunu dile getirir:

"Lütfun da güzel, kahrın da…"(Su, 2021: 90).

Yazarın yolculuk temine değindiği bir diğer öykü metni "Geride Kaldı Gönlün" adlı öykü metnidir. Metinde evli bir çiftin yaşamış oldukları sorunlu evlilik ve mutlu olamama durumu yansıtılır. Ana kahraman genç bir kızdır. Bu genç kız daha evvel bir nişanlanma sürecinden geçmiş ve nişanlısını terk ederek boşanmış bir erkekle evlenme kararı almıştır. Bu karar esasen kahramanın sandığı kadar kolay ve güzel olmayan bir boyut almıştır. Evlendiği adamla başta yalnız yaşarlarken bir müddet sonra adam üç çocuğunu da yanına alma kararını vermiştir. Bu durum neticesinde hoşnut olmayan kahraman zorlu bir yolculuk sürecine girmiş olur. Bu üç çocuğun eve gelmesinden sonra evliliklerinde sorunlar yaşamaya başlayan genç çift gün geçtikçe birbirlerine karşı olan sevgiyi kaybetmiş ve birbirlerinden soğumuşlardır. Aynı evde yaşamak, aynı çatı altında nefes almak bile artık çekilmez bir hal almıştır. Fakat bu durumu birbirlerine izah etmek yerine kendi iç dünyalarında yaşamayı tercih etmişlerdir. Bu durumda ikisi de kendi iç dünyasına yönelmiş ve gerçeğe bu şekilde ulaşmaya çalışmışlardır. Kahramanın ve eşinin cesaret edemedikleri konular iç dünyalarında onları asla rahat bırakmaz:

"…ne sanmıştın ya? Artık hiçbir şey heyecanlandırmayacak kadar duruldu deli gönlüm. Ah! Ondan ne denli uzak hissediyorsun şimdi kendini. Ona ait her şeyden de. Hiçbir şeye elini sürmek gelmiyor içinden "(Su, 2021: 102).

Öykü metninde kahraman hakikate erişmek için düşünen, arayan, kendince birtakım soruların cevabını bulmaya çalışan kişi konumundadır. Kafasındaki soruların cevabını kendi iç muhakemesinde cevaplandırmak ister. Nitekim İslamî eserlerde yapılan manevi yolculuklarda kendini arayan bireylerin hakikate erişmede çektikleri sorunlar yine kendilerinin vermiş olduğu cevaplar doğrultusundadır. Yaşanılan yolculuktaki hikmet öykü metnindeki kahramanın düşünerek, insana özgü bir biçimde gerçeği görmesine vesile olur. Çünkü metinde Allah'ın insanlara bahşettiği akıl kavramının önemine de vurgu yapılmıştır denilebilir. Kahraman yanlış evliliğinin yarattığı sorunlardan ders çıkararak aşmaya çalışmıştır:

> "Özetle, hikmet kelimesinin kendisinden türettiği "h-k-m" maddesinin; insanı kötülükten, çirkin olandan, zulümden, cahillikten insanın onur ve şerefine layık olmayan her türlü his, duygu, düşünce ve eylemden uzaklaştıran bir ahlak felsefesi olduğu gibi, kamu alanında sosyal ve siyasi-hukuki çerçevede kalarak –normlar belirleyip, adalet ölçülerine uygun kurallar koyan; bireysel ve toplumsal çürüme ve çözülmenin önlemini alan bir kapsamı söz konusudur" (Batman, 2016: 24).

Yazarın bu hususta bir diğer önemli eseri de *Ağılı Ağılı* (2021) adlı öykü eseridir. Bu eserde de birtakım yolculuklara şahit oluruz. Bu eserin, yazarın diğer eserlerinden farklı bir yönü de bulunmaktadır. Eser, salt bir öykü metni üzerine inşa edilmiştir. Eserde bir mühendisin ihale dolayısıyla işten ayrılması ele alınır. Eser, kahraman ve karısının geçimsizliklerinden ötürü oluşan gerginliği de gözler önüne serer. Öyküdeki yolculuk, kahramanın hislerini, duygularını, geçen yıllarını yansıtan ve kahramanın iç yolculuğunu ele alan türdendir. Olay zamanı bir gün içinde gerçekleşmiştir. Bir gün esasen kahraman için geriye dönüş teknikleriyle de bir hikmetin ele alındığı şekilde tasvir edilmiştir. Kahraman, öykü metninde karısıyla sürekli olarak bir çatışma durumundadır. Ama bu çatışma sürekli bir hal aldığı için ikisi de bazen bu durumdan rahatsızlık duyarlar ve fikirlerinde değişiklik görülür:

"Karısının ortalık yerde dönüp duruşuna, salona, odalara, mutfağa, balkona girip çıkışına bakarak bir süre izledi onu, iyi ki geldi, dedi. Gelir gelmez evi nasıl da varlığıyla doldurduğunu düşündü "(Su, 2021: 61).

Kahramanın, öykü metninde edepli öykücülük bağlamında hareket etmesi sağlanmıştır. İslam anlayışındaki kadına değer verme, kadının ruhundan anlamaya da değinilmeden geçilmemiştir:

"Kadının, toplumsal konumu ne olursa olsun, mutlaka egemen olmayı isteyen, bunu da bir biçimde başarabilen bir varlık olduğunu yaşayarak herkes görür" (Su, 2021: 65).

Öykü metninde kahramanın hem kendisiyle çelişkiye düşmesi de okur açısından değerlendirilmeye müsait bir hususdur. Nitekim zıtlıkların olması kahraman ve karısı açısından gerçeğe erişmek için birer basamak niteliği taşır. Fikirleri uyuşmayan bu eşler, çıktıkları hayat yolunda hem bireysel olarak olaylara bakabilmişler hem de bu evliliğin hikmet boyutunun bir imtihan olduğu gerçeği ile karşılaşmışlardır. Bu imtihanı aşmanın bamteli de eşlerin her ne olursa olsun birbirleriyle iyi geçinmek gerektiği hususudur.

Hüseyin Su'nun bu denli yolculuk metaforunu yansıtması İslamî anlatıların temel muhtevalarının örnek alınmasından kaynaklıdır:

"Hikmet kavramını, Kur'an ve felsefe perspektifinde ele almak, insanın hakikatin bilgisini aradığı /arayacağı ortak yola çıkmak anlamına gelmektedir" (Çetin, 2020: 2).

Ağılı Ağlı (2021) adlı öykü eserinin sonunda kahraman ve eşi, komşularının ibret verici ölümünden sonra yaşanılan tüm olumsuz durumları bir kenara bırakıp dünyanın boş bir yer olduğu ve bu çıkılan yolda yolun her ne olursa olsun biteceği gerçeği ile karşılaşırlar:

" Onu ne kadar unutup ihmal etmek isterlerse istesinler, her zaman insanın yaşamaktan öğrendikleri ,-ve ölümüne şahitlik ettikleri o yaşlı, çaresiz adam-şimdi onların aralarında ferahlatıcı, sakinlik yayan ve uyarıcı bir ıslaklık duygusuyla dolaşıyordu sanki" (Su, 2021: 160).

Bir bireyi birey yapan temel hususların başında edepli öykücülük anlayışının da savunduğu iyi insan olmak durumu yer alır. Hüseyin Su 'da *Ağılı Ağılı* (2021) adlı öykü eserinde yolculuk temini bu şekilde muhtevanın merkezine yerleştirerek okura metnin sonunda bu hikmeti görmeyi sağlar. Yazarın yolculuk temi bağlamında ele aldığı bir diğer eseri ise *İçkanama* (2018) adlı öykü eseridir. Eser, içerisinde pek çok temayı barındıran bir biçimde tasarlanmıştır. Eser, okurun öykü metinlerini okurken daha çok İslam ve iman izleğinin etkisini gördüğü bir eserdir. İslamî pencereden hayata bakan yazar, metinleri kendine özgü bir edayla tasvir ettiği bu eserde daha çok insan ilişkileri üzerinde durur.

Değişen zaman ile birlikte insanların da değiştiği ve birtakım ilkel duyguların ağır bastığı bireyler ile gerçekler anlatılmak istenmiştir. Öykü metinlerinde bireyler bu anlamda doyumsuz, riyakâr, ikiyüzlü şekilde anlatılmıştır. İslam anlayışının kötü olanı

ret etmesi dolayısıyla yazar bu tarz durumlarda bireylerin asıl olanı görmesini sağlayarak İslamî öykücülük anlayışını devam ettirir. Eserde yolculuk temi bağlamında ele alınan "Gülümse Hayat, Gülümse!" adlı öykü metni kahramanın yaşamış olduğu yolculuğu aktarır. Öykü metninde kahraman yaşadığı bu yolculuğu okura gerçekçi bir tasvirle aktarır:

> "Gülümse Hayat, Gülümse! adlı, bağlı öykünün ben anlatıcısı da insanın başkalarını, hakikatte ise kendini tanımasına dönük tecrübelerini diyalog ve içsesleriyle dile getirir" (Zariç, 2021: 1764).

Öykü metninde bir otobüs terminalinde araba bekleyen kahraman, yıllardır görmediği bir arkadaşına denk gelir, içinde bulunduğu hayatın güzelliklerini fark etmeye başlar:

> "Onun bu halini görünce günlerdir kendim için çevremde ellerimle çizdiğim dairem içinde dönüp dururken, incir çekirdeğini bile dolduramayacak kadar küçük sorunlarımı nasıl büyüttüğümden utandım. Utanabildiğime de sevindim" (Su, 2018: 90).

Kahraman hayatı boyunca en ufak şeylerden şikâyet eden biridir. Bu memnuniyetsiz tavırlar kahramana arkadaşıyla görüşmesi neticesinde başka bir boyut alır. Kahramanın bu manevi yolculuğunda en yakınındakiyle yıllar sonra denk gelişi tesadüf değildir elbette. Hayatın manevi yönünden eksik, salt her şeyi bu dünyadan ibaret sayan ve tüm sıkıntılar bir tek kendine gönderilmiş gibi bir tavır takınan kahraman, otobüs terminalinde durumun gerçek boyutuyla karşılaşır. Öykü metninde kahramanın arkadaşı gariban, üstü başı kirli biri olarak tasvir edilmiştir. Kahraman ise daha iyi şartlarda yaşamına devam eden ama bundan pek de hoşnut olmayan biri olarak tasvir edilir. Bu durum kahramanın düşünmesine vesile olur. Çünkü arkadaşı yıllardır fakir ve bu terminalde çalışır. Çocuklarıyla yalnız yaşayan arkadaş tam bir ibret verici hayatın merkezindedir. Kahraman buna tanıklık ettikten sonra aslında yeryüzünde kendisinin de diğer insanlar gibi olduğu gerçeğiyle karşılaşır. Hatta bu durumdan sonra herkesi kendinden üstün görmeye ve mütevazı bir hayat sürdürmeye karar verir. Nitekim Allah tarafından bahşedilen nimetleri görmeyen ya da görmek istemeyen kahraman bu manzaradan sonra Allah'a tevekkül etmeye ve bu bağlamda bir yaşam sürmeye niyetlenir.

Kahramanın çıkmış olduğu bu yolculuk beraberinde ibret almayı, düşünmeyi, hak yola varmayı ve en önemlisi kul olarak şükür etmek bilincine sahip olmayı gerektiren mesajlar içerir. Eserde yolculuk teminin işlendiği bir diğer metin ise

“Sokaklar Boyunca Koşar Adım” adlı öykü metnidir. Öykü metninde kahraman yoğun bir iş hayatı ve yaşam süren biri olarak karşımıza çıkar. İş yerinden bir günlük izin alarak, kendisiyle baş başa kalarak gününü bitirmeyi planlar. Yaşadığı stres dolu hayat, kahramanın bir an bile olsun kendine vakit ayırmasına izin vermez. Modern düzen içerisinde yalnızlaşan, uzaklaşan bir bireyi sembolize eden kahraman, hakikatin modern dünyada, dışarıdaki yaşamda olmadığını anlar:

> “ Batılılaşmanın etkisiyle geleneksel değerlerden uzaklaşan Türk öykücülüğünde geleneksel ve İslami duyarlıktan beslenen bir öykü damarı oluşmuştur”(Amet, 2018: 44).

Kahraman için ev huzur veren, güven sağlayan ve en önemlisi bireyin kendini bulduğu ve düşünme fırsatı elde ettiği ortamdır. Nitekim metinde ev metaforunun kullanılması modern çağdaki bireyin kendini bulduğu yer olarak nitelendirilmiştir. İnsanların geleneksel değerlerden uzaklaştığı ve Allah’ı unuttuğu yer olarak tasvir edilebilecek mekânlardan olan şehirler, iş ortamları lüks mekânlar bireylerin hakikatten uzaklaşmasına sebebiyet verir. Öykü metninde de kahraman bu yaşam şartlarından boğulan ve kimseyle görüşmek istemeyen bir ruh halini yansıtır:

> “Dairenin semtinden bile geçmeyeceğim, hiçbir tanıdığa uğramayacağım, hiçbirinin çayını içip ondan sonra da saatlerce karşısına oturup incir çekirdeğini doldurmayan bir yığın sorunlarını dinlemek zorunda kalmayacağım” (Su, 2018: 100).

Çünkü esas olanın kendi iç dünyasında olduğu kanısına varmıştır. Çıktığı bu yolda kahramanın kendini bulmaya çalıştığı ve gerçeği görmek istediği bir dünya söz konusudur:

> “İşte, kendimdeki bu güvene kendimin de şaştığı, adeta üzerimde çok geniş bir elbise gibi duran ama yine de beni rahatlatan duygularla yürüyorum” (Su, 2018: 101).

Yolculuk bir hikmet olarak yorumlandığında kişilerin kendilerini bulmaları için en önemli unsur olarak yer alır. Kahraman da bu anlamda bir günlüğüne bile olsa iç sesini dinler ve dış dünyadan uzaklaşıp kendisiyle kalmak ister. Modern çağ içindeki insanların ikiyüzlü, tutarsız davranışlarını görmek istemeyen kahraman çıktığı bu yolculukta asıl huzurun güzel olanda olduğunu düşünür. Edepli öykücülük bağlamında güzel olana yönelmesi bu hususta önemlidir. Yazarın, hikmet olarak okura sunduğu durum da tam olarak bunu ifade der. Yolculuk teminin ele alındığı “Tasviri Nafile Bir Şehrayin” adlı metin ise kahramanın kendisine araba çarpması neticesinde yaklaşık olarak bir saatlik dilimde içinden geçenleri okurla paylaştığı bir durum söz konusudur:

“ Üzerimde, yüzümde ince bir dalın ve birkaç küçük yaprağın gölgesinin dolaştığını hissediyorum ve bunun çok güzel bir duygu olduğunu düşünüyorum”(Su, 2018: 126).

Kahraman herkesten uzaklaşarak cadde boyu yürümek ister. O esnada kendisine araba çarpınca hayatı bir bakıma film şeridi gibi gözlerinin önünden geçer. Kahramanın hisleri okur için yolculuk temi bağlamında bir yol gösterme niteliği taşır. Bir saatlik zaman diliminde hayat, insanlar, duygular iç hesaplaşmalar neticesinde tasvir edilir. Kahramanın yaşadığı duygu dolu bu anlar tamamen iç yolculuğun okura hissedilmesinde bir araç durumu taşır. Kahraman hayatı bir oyun gibi görür ve okura bu şekilde aktarır. Nitekim İslamî öykücülüğün de başat kaynağı olan Kur’an-ı Kerim gibi önemli bir kitapta da aynı durum ve benzetme söz konusudur.

Dünya hayatı bir yol gibidir ve insanlar bu hayat içerisinde birer yolcu konumundadırlar. Bu durumda geçicilik ve boş olan şeylere meyil etmemek mesajı vardır. Zaten kahramanın da anlatmak istediği durum budur:

“Bundan dolayı müminler, Allah’ın tabiat kitabına yazdığı muhteşem ayetleri anlamak ve insanlığın hayatını kolaylaştırmak adına aktif olmaları gerekmektedir”(Karakuş, 2018: 212).

Kahramanın öykü metninde belirttiği bir diğer husus da birey olarak toplumda iyi olmanın önemidir. Edepli öykücülüğün de önem verdiği bir husus olan iyilik ve güzellik bu anlamda öykü metninde dile getirilmiştir. Dünya bir yol olduğundan bu yolda iyi bir birey olarak var olmanın önemine değinilmiştir:

“Kendimize iyi insan, hoş insan dedirtmenin çok kolaylaştığı zamanlarda yaşıyoruz. Günümüzün en muteber dili ve ilişki biçimi de iyilik ve hoşluk dağıtmak değil mi?” (Su, 2018: 128).

Kahramanın bu yolculukta iyi olmayı istemesi insanların aldatıcı dünya hayatından uzaklaşmasını istediğindendir:

“Oyun olduğu bilindiği halde aldanılan bir oyundan çıkmanın yorgunluğunu ve rahatlığını bir arada yaşama durumu. Dolap beygiri gibi etrafında dönüp durduğumuz dünya kasnağı. Sert, ilgisiz, yabancı…”(Su, 2018: 134).

Öykü metninin sonuna doğru esas olarak kahraman iç sesini ve iç yolculuğunu daha da belli eder fikirleriyle denilebilir:

“Kendimi dinliyorum. Sesleri dinliyorum”(Su, 2018: 137).

Kahraman bu yolculukta dünyanın boş bir uğraş olduğu hakikatine varır. Dünyadaki her şeyin özellikle de lüks hayatların, modern çağın, maddi olanın boş olduğu gerçeğini anlar. Dolayısıyla bir yolcu olarak bu yolda son nefeste bile olsa

hakikati görmeyi ve okura bu anlamda yol göstermeyi şiar edinir. Öykü metninin sonunda asıl mesajı okura veren kahraman dünyayı ahiret hayatına giderken bir aracı olarak görür ve asıl mekân olarak ise ahiretin olduğunu okura belirtmek ister:

> "Gömleğimin dışarıda kalan yenini toplayıp içeriye aldıktan sonra tabutun kapağını üstüme kapattılar. Bütün dünya dışarıda kaldı "(Su, 2018: 143).

Kırklar Cemi (2020) özellikle tasavvufi anlamda yolculuk ölüm ile gerçekleşir. Ahiret hayatına inanan bireylerin yolculuk ile her şeyin bitmediği ve yeni bir hayatın başladığının farkında olmaları geleneksel hikâye anlayışı için belirleyici bir tema olmuştur:

> "Yolun sonu bizi 'din' ile buluşturur. 'Dua' ile buluşturur" (Yıldız, 2019: 13).

Geleneksel hikâyeciliğin özellikle 1980 sonrasında değişen anlayış ile daha çok ölüm, yolculuk, öze dönme, kendini keşfetme, Allah'a yönelme şeklinde izlekler metinlerde yer edinir. Hüseyin Su, *Kırık Sızısı* (2022) adlı eserinde öze dönen bireylerin yolculuğunu ele almış olduğu "Karşılaştığında Sesinde Boğulma" adlı metinde de değinerek öykü kahramanının kendi iç dünyasına yapmış olduğu yolculuk serüveninden söz eder. Kahraman, yaşanmış olan olayı geriye dönüş tekniği ile okura anlatır. Olay bir köşe başında yaklaşık olarak on on beş dakika içerisinde gerçekleşir. Olayın gerçekleşme zamanı bu kadar kısayken kahramanın aklından geçenler okuru yıllar süren ve sonu dost ihaneti ile biten eski günlere götürür. Metinde, kahraman yaşanılan dostluk karşısında büyük bir yanılgıya uğrar. Öykü metninde kahramanın diğer insanları da kendisi gibi şeffaf olarak görmüş olması en büyük hatası olur. Toplum içerisinde kendini bireylere farklı bir biçimde takdim eden insanların aslında hiç de öyle olmadıkları gerçeği okura kavratmak amacı söz konusudur. Bireylerin yapmış oldukları eylemler ve sözlerin birbiriyle uyuşmadığı, çıkarların daha baskın olduğu arkadaşlıkların olduğu bir yaşam eleştirisi yapar kahraman. Kahramanın arkadaşına yüklemiş olduğu anlam birçok arkadaşlık tanımının üzerindedir. Kahramana göre bu anlamın oluşmasını sağlayan temel unsur da güven duygusudur. Metinde de anlaşıldığı üzere kahraman çok güven duyduğu arkadaşı tarafından bu duygusuna karşılık bir ihanet ile karşılaşınca artık hiç kimsenin tatlı sözüne inanmayacağını, hiç kimseye kolay kolay güvenmeyeceğini anlar. Öykü kahramanı bu durumdan sonra kendine döner ve kendi dünyasında herkesten, her şeyden uzak bir

yaşam geçirmeyi tercih eder. Öze dönen kahraman böylece toplumdan da kendini soyutlamış olur:

> "Yani, gün gelip de yıllarca taşıdığınız dostluk ve güven duygusundan elinizden en küçük bir kırıntısının bile kalmadığını gördüğünüzde... O güven duygusunun yerinde, terk edilmiş, sadece yıkıntılardan ibaret bir kasabanın ıssızlığının anlamını bile bulamadığınızda… İşte size o zaman ne yağmur ne güneş ne de kalbinizi yatıştırmasını beklediğiniz o esinti bir huzur verebilir" (Su, 2022: 111).

Yolculuğun bir hikmet olarak metinlerde ayrı ayrı işlenmiş olması İslamî öykücülerden olan Hüseyin Su'nun yol ve yolculuk temini metinlerin muhtevasında sıklıkla kullanarak kahramanların arayış ihtiyacını gidermesine olanak sağlar. Metinlerde okura verilmek istenen mesajlarda da hayatın kendisinin bir yol olduğu ve bu yolda en büyük yolcunun kişilerle birlikte hayatın bir parçası olan güzellik, iyilik, ahlak, erdem gibi unsurların varlığıdır. Yolculuğun hikmet olarak yansıtıldığı İslamî öykücülerde sonuç ne olursa olsun gidilen yoldan kolay kolay vazgeçmek mümkün değildir. Karakterler içinde bulundukları zorlu hayat koşulları yahut imtihanlar ile yüzleşerek bu durumu aşmaya çalışırlar. Bu karakterlerde pes etmek, durmak, uzaklaşmak, sorundan kaçmak gibi durumlar söz konusu değildir. Çünkü var olan imtihanlar neticesinde kaçmak hakikate ulaşmaya başat engeldir. Hakikatten uzaklaşmak demek ise kendini bulmaya ve esas olana yani Allah'a yönelmeyi engeller. İslamî öykücülerde de varılmak istenen temel nokta bir yolculukta elbette ki Allah ve öz olandır. Karakterler için gidilen yolda yolculuk var oldukça karşılaşılan durumları aşmak ve güzel olana yaklaşmak o denli kolaylaşır.

3.4 Hikmet ve Geleneksel Değerlerin Aktarımı

Geleneksel değerler daha çok deneyimlerin aktarılması ve geleneksel olanın yaşatılması şeklinde varlığını koruyabilir. Deneyimlerin aktarılması ve geleneğin aktarılması hususunda yazarın anlatmak istediği durum tecrübeli ve bilgili insanların yaşamış oldukları olayları bir sonraki nesle aktararak onlara yol göstermektir:

> "Gelenek ve gelenekten yararlanma, geleneksel unsurların çağın gereklerine uygun olarak yeniden kurgulanması, özellikle modern dönemlerde sıklıkla kendisine atıfta bulunulan konu ve konu başlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır" (Kekeç, 2015: 60).

Deneyimlerin aktarılması, geleneğin varlığı ile birlikte hakikate erişmede hikmetler esas alınır. Yazar, öykü metinlerinde genellikle yaşlı kişileri konuşturarak

genç bireylere yol göstermeyi hedef edinir. Öykü metinlerinde yenilikler ve değişimlere karşı bilgili olan kişiler ön plandadır. Metinlerde geleneksel değerleri temsilen bazı kavramlara değinilir. Muska, kitap, sandık ve diğer sembollerin de ele alındığı görülür.

3.4.1 Deneyimlerin Hikmet ile İlişkisi

Geleneksel değerlerin ve deneyimlerin aktarılması ile ilgili *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserdeki öykü metinlerinden olan "Ütü Yanığı Günler" adlı metinde, kahraman bir terzihanede işe başlar. Küçük yaşına rağmen babasının da onayı ile çalışma kararı veren kahraman, ustası olan Muhlis Usta'dan nasıl dikiş yapılacağını öğrenir. Öyküde yaz tatillerinde çalışan bir çocuğun içinde bulunduğu durum aktarılırken esasen terzilik mesleğinin ve usta ile çırak arasındaki bağların kopuşu da yansıtılır:

"Ustamın öğütlerini kulağıma küpe yapmam için sıkı sıkı uyarmıştı annem akşamdan. Ne söylenirse yapacaktım. Dik kafalı olmayacaktım. Sorulursa cevap verecek, sorulmazsa susacaktım ve olur olmaz biçimde ortaya atılmayacaktım "(Su, 2017: 65).

Metinde, anlatılmak istenen hikmet değişen bir hayat düzeninin neden olduğu durumlardır. Çünkü bireyler eski yaşam tarzından uzak oldukları için kendi özlerine dönmekte zorluk çekerler. Metinde kaybolan değerlerin varlığı söz konusudur. Usta, geleneksel değerlere sahip çıkmak isteyen bir konumundadır. Kahraman ise bu değerden habersiz, ailesi tarafından yönlendirilen biridir. Dolayısıyla bu durum, zıtlıklar oluşmasına neden olur. Yenileşen bir dünya algısı ile insanlar dışardaki hayata özendirilir. Bundan ötürü şehirler bozulmuşluğu, yozlaşmanın, kötülüğün simgesidir. Değişen şehirlerde iyiliği ve geleneğin devam ettirilip, tecrübelerin aktarıldığı yerler aileler olarak betimlenir. Öykü metninde de vurgulanan budur. Ailenin yönlendirmesi ile özünden uzaklaşmayan öykü kişisi ustasının tecrübelerinden faydalanır. Eserde tecrübelerin aktarıldığı bir diğer öykü metni ise "Damarlarda Kan Gibi" adlı metindir. Burada da öykü kişisinin karşılaştığı bir kişi ile arasında geçen bir diyalogdan anlaşıldığı kadarıyla bir tecrübe aktarma, bilgilendirme görülür:

"Arada soğuyan çayıyla boğazını ıslatarak konuştu. Karşısındakilerin, dördünün birden küçük dilleri görünürcesine esnediklerini görünce, tüyleri diken diken oldu. İçlerinden biri kaşınarak :' Gençsin daha, oturaklaşırsın yaşın ilerledikçe .' dedi mırıldanarak "(Su, 2017: 118).

Öykü metnindeki cümleden de anlaşıldığı üzere karşısında oturanlardan biri kahramandan daha deneyimlidir. Yaşadıkları neticesinde böyle bir kanıya varan kişi,

kahramanın hayata dair henüz çok şey deneyimleyeceğini anlatır. Bu metinde de bir kent ve değişen değerler yansıtılır. Toplumun değişen yönünü yansıtan gençler burada yeni olanı temsil eder. Sokak insanlarının yaşamı, hayata bakışı ve sokağın olumsuz yönleri yansıtılarak iyi olana yönelmenin gerekliliği vurgulanır. Gelenekçi hikâye anlayışına göre şekillenen bu metinlerde yansıtılmak istenen unsur geleneğe yönelmenin gerekliliğidir. Çünkü öykü metninden de anlaşılacağı üzere modern hayat içinde yalnızlaşan bireyin içinde bulunduğu durumdur.

Deneyimlerin bir sonraki nesle aktarılmasındaki amaç modernizmin sebep olduğu çatışmaları engelleyerek öze dönüşü sağlamaktır. Öze dönmek, büyüklerin deneyimlerinden faydalanmak bu anlamda önemlidir. Deneyimlerin öneminin açıklandığı metinlerde aynı zamanda Türk aile yapısının ve Türk geleneğinin zenginliğinden yararlanmak esas amaçtır:

> "Oysaki sahip olduğumuz dini hassasiyetlerimizin ve ulusal değerlerimizin zedelenmesine izin verilmezse toplumumuz ayakta kalabilir. Bu işi yapacak kişiler ise bir liderin önderliğinde, Anadolu'da geleneksel değerler içinde büyüyüp kente gelen saf ve temiz gençlerimizdir" (Akbaş, 2009: 169).

"Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı öykü metninde, kahramanın babasının Yasin okumaları geleneksel bağlamda ön plana çıkarılır. Kahraman, geleneksel olan durumlardan pek memnun değildir. Öykü metninde geleneksel olanlara karşı biraz da tepki söz konusudur. Kahramana göre, modern dünya düzeni daha ilgi çekicidir:

> " Uzak yakın komşuların hepsi de evimize toplanmış, çal köşe oturuyorlardı derin bir suskunlukla. Bu son görevleriydi onların, uğurluyorlardı sanki. Her gün bir bölümünü daha azar azar yitirdikleri ortak bir duyguyu, kaçıncı kez yaşıyorlardı kim bilir" (Su, 2017: 27).

Metinde dikkat çeken geleneğin eleştirisi, bireylerin davranışlarındaki samimiyetsizlik kahramanın hoşuna gitmez. Yazarın öykü metninde geleneksel olarak tanıttığı tip babadır. Baba kendi halinde, ibadetlerinden asla uzak durmayan, din ile bağını kuvvetli tutan biri olarak tasvir edilir:

> "Babam Yasin okurdu her gece yatmadan önce"(Su, 2017:26).

Kahraman ise geleneğe karşı çıkması durumunda babasıyla çatışma halindedir. Gelenek ve modern olanın çatışması daha çok ibadetler ve yaşam tarzı üzerinden yansıtılır:

> “ Yazarın kahramanlarının bir diğer özelliği de geçmişin kalıcı değerlerine bağlı olmalarıdır. Bu kişiler, yaşantılarında geçmişin izlerini taşırlar. Geleneklere bağlıdırlar ve bunların güzelliğine inanmışlardır” (Akbaş, 2009: 67).

Kahramanın babası geleneğin köklü değerler bağlı olmasıyla ön plandadır. Yazarın geleneksel olana yönelme konusunda seçtiği bu inançlı ve manevi anlamda güçlü bir yönü temsil eden baba, edepli öykücülüğün esas aldığı bireylerdendir. Topluma birikimleri aktaran, bilgi veren, yeni nesillerin yetişmesine yardımcı olan baba ve baba gibi karakterler geleneği yürüten tiplerdir. Baba, düşünceleriyle, eylemleriyle Hakk’a yönelen bir yaşam tarzının yansıtılmış halidir. Manevi anlamda güçlü olan baba, Allah’a iman etmekle, tevekkül etmekle yaşamın sürdürülmesi kanısındadır. Edepli öykücülüğün önem verdiği hayır ve hayırlı olanın istenmesi, metinlerde yaşanılan olumsuzluklardan kaçınmayı beraberinde getirir. Öykü metninde baba, geçmiş değerlerden beslenen ve yönünü geçmişe çeviren biridir. Baba ve oğul arasındaki uzaklık geleneksel değerlerden kaçınmayla açıklanabilir. Gelenek ve modernin karşı karşıya geldiği metinde elbette geleneksel değerler modern olandan daha üstün tutulur. Geleneksel değerler yardımıyla Allah ile kul arasında daha sıkı bir bağ oluşur. Çünkü kahramanlar, büyüklerinden öğrendikleri din olgusunu yine onların izinden şaşmadan devam ettirirler. Ama modern düzende yetişen genç nesiller artık bu duruma başkaldıran ve tam tersi bir yaşam seçen bireyler olarak konumlandırılabilirler. Öykü metnindeki kahramanın yaşamış olduğu gelenek ve modern çatışmasında daha çok içsel durumlarla olayı çizen ve büyüklerinden daha başka bir açı ile yaşama devam eden gençlerin özeti söz konusudur. Geleneksel bağlamda gençler, çok büyük bir potansiyel konumunda yer alırlar. Nitekim bilgi ve becerilerin küçüklere aktarılması ve büyüklerden alınması gençlere büyük bir vazife yükler. Gençler, kültürel yozlaşma karşısında direnç gösteremezler. Yeni olan durumlara çabuk adapte olan genç bireyler bu anlamda gelenekselden uzaklaşırlar. Bir toplumun aydınlık yüzü olan gençler kültürün de yaşaması için başat aktarıcılar olarak konumlandırılmalıdır.

Geleneksel değerlerin, en iyi şekilde aktarılması için bireylerin insani olan değerlerinden uzak durmamaları gereklidir. İnançlar, kültür, gelenek, değerler gibi unsurların devam ettirilmesi için öykü metinlerinde yaşlı genç olanlar arasında çatışma durumu söz konusudur. Nitekim okurlar geleneksel değerlerin metin sonunda niçin devam ettirilmesi hususunda bir fikir sahibi olurlar. Gençliğin ebedi bir durum

olmadığı, yaşlı bireylerin de yol gösterici şeklinde metinlerde yer alması, geleneğe vurgudur. Hikmet olarak bakılınca genç ve yaşlı, kent ya da köy, modern ya da geleneksel değerleri sürdürme durumları hayatın içinde hep var olan ve var olmaya devam edecek olan izleklerdir. Öykü metinlerinde önemli olan, hakikate ve öze dönüştür. İbadetlerin varlığı, Yasin okunması, iman gibi durumlar birer hikmet şeklinde yorumlanabilir. Geleneğin devamı için aile ve özellikle de baba diğer metinlerde olduğu gibi bu metinde de evlatlarına yol gösteren ve iyiye yönelten konumda yer alır. Geleneğin aile ve bireyler arasındaki durumları iyileştirici boyutu bunun için önemlidir. Gelenek ile aile içi ilişkilerde ve toplumsal düzende bireylerin uyum sağlama durumları daha da kolaylaşır. Yazarın de bu metinde değindiği kahraman ile babası arasındaki çatışma tam olarak bu şekilde yorumlanabilir. Değerlerin önemi, bireylerin sonraki nesiller için çabası önemle işlenen temlerdendir:

> "Kente yönelen bütün öykü kişileri kirlenmeye ve yozlaşmaya başlarken taşrada kalan veyahut taşraya yönelen karakterler öze dönüşün, kendine gelmenin, irfana kavuşmanın yarattığı hasletlere sahip olurlar"(Aydoğdu, 2023: 84).

Anadolu insanının pek çoğu da taşranın etkisi altındadır. Bilhassa fakir ve yaşlı bireylerin taşraya yönelmesi ve metinlerde taşrada yaşamlarına devam etmeleri elbette ki gelenekselliğin bir göstergesidir. Geleneğin etkisi altında olan bireylerin Allah nezdinde daha yüksek bir mertebeye eriştikleri inancı vardır. Kahramanlar, öbür tarafta mükâfatlandırılma inancıyla hayatları boyunca yaşarlar. Eski geleneklerin, öykü metnindeki babada var olması ve devam etmesi yazarın etkilenmiş olduğu İslamî gerçekçi sanatçıların sanat poetikasından da yararlandığını gösterir:

> "Sanat anlayışının dayanaklarının, 'ikisi de ilahi kaynaktan neşet eden iki kavrama; hikmet ve Ahenk'e indirilebileceğini' ifade eden Mustafa Kutlu, bu konuda şunları söylüyor: Yaptığım işin iki unsur üzerine bina edilmesini gözettim. Birisi muhtevaya dair olan şey; o hikmettir. Yani varsa söyleyecek sözün o hikmettir "(Yıldız, 2019: 13).

Geleneğin olumlu bir penceren yansıtılması ve imtihanların geçiciliği bireylerin yaradılışlarına uygun bir biçimde yer alır. Metinde bireyin özünün kavranması ve yaratıcı ile kul arasındaki iletişimin mekânla bağlantısı da söz konusudur. Zira kahraman çok eski bir evde karısı ve çocuğu ile yaşama tutunmaya çalışır. Geleneksel anlayışın temel figürlerinden olan eskilerin değeri yine eski yaşama olan özlem duygusundan gelir. Çünkü yeni olanlar her zaman bireyi olduğu yoldan ayırır. Nitekim geleneğin ve yeninin karşı karşıya gelmesi ve öykü kişilerinin eskiden yana olmasını salt Hüseyin Su değil Sezai Karakoç da ele almıştır:

"Georg Simell' e göre kent, ekonomik mesleki ve toplumsal hayatın temposu ve katlanarak çoğalmasıyla birlikte ruhsal hayatın duyumsal temelleri bakımından küçük kasaba ve taşra hayatına derin bir tezat teşkil eder. Bu bakımdan da kentte yaşayan insan, taşra hayatının gerektirdiğinden daha farklı bir bilince sahip olmalıdır" (Özer, 2016: 201).

Toplumun geleneksel değerlerini önemseyen idealist tiplerden biri de "Tüneller" adlı öykü metninde yer alır. Öykü metninde kahraman, yaşanmışlıkları olan ve yol gösteren bir şahıstan söz eder. Bu şahıs toplanan mecliste genellikle yoksul bireylerin sorunlarına değinen ve bu durumu ortadan kaldırmak için çözüm arayan biridir:

"Konumuz yoksulluk, dostumuz yoksullar! Diye yavaşça konuşmaya başlıyor. Hemen kulak kesiliyorum. Hepimiz birer hatta tek bir kulak kesiliyoruz" (Su, 2017: 72).

Kahramanın anlattığı kadarıyla bu kişi bilgili ve tecrübelerini aktaran biridir. Dolayısıyla hayatta zorluklar çeken gençlere yol gösterirler. Gençlerin daha bilinçli ve duyarlı olmaları konusunda yollar gösteren bu kişi geleneksel anlayışın yol gösterici boyutunu yansıtır. Öykü metnindeki kişi, hayattaki zorlukların karşısında Allah'a yönelerek sorunların çözüleceği inancını aşılar. Büyük kentlerdeki sosyal farkların da bir sorun olarak ele alındığı konuşmada farkların bireyler arasında İslam inancına göre doğru bir eylem olmadığına vurgu yapılır. Özellikle işçi ve emekçi bireylerin zorlu yaşam şartlarının olduğu ve bu insanlara zengin olanların üst bir pencereden baktığına değinilir:

"O konuşuyor: Kitap'ta mülkiyet övülmemiştir. Emek, alın teri övülmüştür! Bir tatlı ses halinde kulaklarımızda çınlayan buyruk, damla damla kalbimizin üstüne düşüyor: Ezilenleri öncüler kılmak istedik !"(Su, 2017: 74).

Metinde konuşan bu kişi kahramanı etkileyen ve söyledikleriyle yol gösteren biri olduğundan gençler üzerinde bir etki bırakmaktadır. Geleneksel değerlerin önemsendiği bu öykü anlayışında bireyler dünya ile bir mücadele halindedir. Kirlenen dünyada bireylerin irfana erişmesinde kendilerini bulmakla hakikat elde edilir. Gelişim ve değişime karşı geleneğin övgüsü ve aktarılması söz konusudur. Anadolu insanının bildiklerini aktarması ve büyüklerin adeta bir öğretmen olgunluğuyla hareket etmesi övülür. Nitekim Hüseyin Su'nun da hayatına bakıldığında kendisinin en büyük yardımcısı ve yol göstericisi Nuri Pakdil olmuştur. Denilebilir ki yazar oluşturmuş olduğu karakterde kendi hayatından izler yansıtır:

"Anılarından öğrendiğimiz kadarıyla bağlılık derecesinde saygı duyduğu Nuri Pakdil'in onun öyküleri üzerinde yaptığı tasarrufları, değişiklikleri reddetmeden kabullenmeme yoluna gider. Hüseyin Su, Tüneller adlı ilk öykü kitabında yer alan ve daha

önce 1981'de Nuri Pakdil'in isteği üzerine *Edebiyat* dergisinde yayımlanan öykülerini on sekiz yıl aradan sonra tekrar yayımladığında asıllarına döndürür" (Zariç, 2008: 29).

Öykü metninde yer alan geleneksel değerlerin aktarımı ile değişime karşı oluşan tedirginlik de ortadan kaldırılır. Nitekim yazar, modernleşme ile birlikte değerlerin çok çabuk bir biçimde ortadan kalkacağı ve bireylerin özlerinden uzaklaşacağına değinir. Kentteki bireylerin inançlarını değişim neticesinde kaybetmeleri, İslamî gerçekçi öykücülüğün değişime karşı çıkışındaki temel sebebidir. Yazarın medeniyet ve zihin olarak geleneksel birey anlayışında olduğu çizmiş olduğu karakterlerden belli olur. Doğal olan bireylerin, temlerin öykü metinlerinde ihya edilmesi ve Anadolu geleneklerinin birtakım şahıs ve dini değerler üzerinden işlenmesi gelenek ve edebiyat bağını yansıtır:

"Bir postun üstüne diz çökmüş, her şeyi yeniden anlıyor, yeniden anlamlandırıyorum. Evrensel bir boyut kazanıyorum ve bunu fark ediyorum" (Su, 2017: 74).

Geleneksel bağlamda metine bakıldığında Anadolu'da yer alan tasavvufun merkezi olan tekkelere de değinilir. Modernleşme ile birlikte tekkelerin değer kaybetmesi ve değişimin bir diğer boyutu olan dergâhlar da gelenek ve modernizm kavramının oluşturduğu çatışmalardandır. Fakat öykü metnindeki kahraman gelenekten yanadır ve konuşan kişinin hakikatleri öğrettiğini, geleneksel değerlerden beslenmeyi sağlayan bir yol gösterici olarak bakar. Yazar, geleneksel tiplerden oluşan ve bildiklerini aktaran kişileri salt *Ana Üşümesi* (2020) adlı eserinde değil *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserinde de okuyucuyla buluşturur. Anadolu'daki kadim geleneklerin varlığı ve öykü metinlerindeki bilgili ve deneyimli bireylerin bildiklerini aktarmaları daha çok modern ola karşısında durmayı öğretir. *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserdeki "Giden Gün Ömürdendir" adlı metinde de Nazif Bey'in esnaf olarak görürüz. Geleneksel değerlere bağlı olan ve dürüstlüğü savunan bir anlayış ile hareket eden Nazif Bey, kimsenin hakkını yemeden bildikleriyle, gördükleriyle dürüst bir esnaf olmak çabasındadır. Deneyimler, modern olanla bir çatışma durumunda olduğundan oluşturulan tipler de geleneksel olandan taraftır. Nazif Bey, modern dünyadan uzaklaşarak kumaş dükkânında esnaflığa devam eder. Diğer esnafların geleneksel deneyimlerden uzak bir esnaflık yapmaları ve modern esnaflık bağlamında ürün satmaları kahramana ters düşen bir durumdur. Nazif Bey'in dükkânından da anlaşıldığı üzere baştan sona kadar gelenek söz konusudur. Dükkânın içinin tasviri, Anadolu esnafının bildiklerinden vazgeçmemesi vurgulanır:

"Dükkânın iç düzeni yıllardır hiç değişmemişti. Yeni gelen kumaş tomarlarını, mutlaka önceden boşalan yere koyardı. Dükkânı her gün aynı saatte açar ve aynı saatte kapatırdı. Her sabah sular, süpürür, süpürgeyle bakır ibriği çocukluğundan beri babasından gördüğü yere koyardı "(Su, 2021: 25).

Öykü metninde dükkândan da anlaşıldığı üzere gelenek her ayrıntıda kendini belli eder. Metinde dikkat çeken bir diğer husus da dükkânın babadan kalmasıdır. Kahraman Nazif Bey, babasından kalan bu dükkânı yine babasından edindiği izlenimlerle işletir. Öykü metnindeki gelenekseli temsil eden süpürge, bakır ibrik, sandalye minderi gibi unsurlar bu anlamda en güzel örneklerdir. Geleneksel değerlerin önemsendiği metinde fabrika çıkışlı ürünlerden uzak durularak el yapımı eşyaların önemine değinilir:

"Bu tarz anlatı bir yandan kendini yansıtırken diğer taraftan da tarihsel ya da geleneksel bir gönderim peşindedir. Modernizme tepki olarak gelişen bir söylemin geleneğe yeni bir yorumla yaslanması aslında olağan karşılanabilecek bir durumdur" (Koçakoğlu, 2010: 274).

Gelenek salt maddi olanla değil manevi olan unsurla da ve en önemlisi kültürle de iç içe bir unsur olarak yer alır. Kültürün önemine giyimi ile de dikkat çeken Nazif Bey, takmış olduğu takke ile de yine eskiden beri var olan el örmesi ürünlerin geleneğin bir parçası olduğunu yansıtır.

Öykü metinlerinde Anadolu insanının manevi olan güzelliklere yönelişleri ve gerçeğe erişmede manevi değerlerin zenginliğine tasvir edilen renkli ve geleneksel ortamlarla erişilir. Giyim tarzından, düşünüşten, inançtan etkilenen bireyler, geleneksel olanla yoluna devam ederler. Geleneksel olmayan durumlar karşısında yer alan ve yeni olan hemen her duruma yapay olarak bakan karakterler, özlerinden uzaklaşan bireyleri eleştirirler. Metinlerde yer alan dükkânlar, küçük iş yerleri gibi mekânlar değişen düzen ile birlikte artık uğrak noktası olmaktan çıkıp, alay konusu olmuşlardır. Özellikle yenileşen yaşam ile birlikte genç nesillerin mahalle kahvelerinden, kültürel unsurların barındırıldığı atmosferlerden uzaklaşıp bunların yerine kafe gibi yeni ve modern olan mekânlara gittikleri de dikkat çeken bir diğer unsurdur. Geleneksel değerlerin eski yaşam tarzına özlem duymayı ve büyüklerden öğrenilenlerin sonrakilere de aktarılması için çaba gösteren karakterler, yenilik karşısında direnç gösterir.

3.4.2 Hikmet'in Aile Yaşamına Etkisi

Aile, geleneksel yaşamdaki en önemli değerlerden biridir. Aile kavramı bağlamında ele alınan ve ailedeki sevgisizlikten mahrum olan bireyleri ele alan yazar, bu temi daha çok *Ağılı Ağılı* (2021) adlı eserinde ele alır. Evli bir çiftin dayanılmaz evlilikleri ve yaşamları ele alınır. Aile ortamının sıcak ve güven veren yönünden ziyade birbirini anlamayan bireylerin dünyası yansıtılır. Metinde erkek kahramanın sevgisiz ve ilgisiz karısından dolayı hayata bakışı değişir:

> "Ağılı Ağılı' da şahıs kadrosu metnin uzunluğuna rağmen yine kısıtlıdır. Hikâyenin etrafında şekillendiği başkahraman, eşi, doktor arkadaşı, karısı, komşu adam ve komşunun eşi esas kişiler olarak sıralanabilir" (Akça, 2023: 200).

Eserde, çocuksuzluk durumu da söz konusudur. Dolayısıyla metindeki çift, aynı çatı altında birbirlerinden uzak ve yalnız bir yaşam sürdürürler. Bir gün kahramanın karısı evden ayrılır ve o gün kahraman eşinin değerini anlamış olur. Bir şeyi kaybetmeden değerinin anlaşılmaması, bireylerin hayatta kendilerini mutlu edecek en ufak bir durumu bile görmemiş olmaları ellerindekini kaybetmekle değerli bir hal alır. Yazar bu anlamda aile kavramının önemine vurgu yaparak huzurun ancak sevgiden ve anlayıştan doğacağını anlatır. Bir başka deyişle metindeki karakterler birbirlerine zıt karakterlerdir. Evliliğin de bir imtihandan ibaret olduğu vurgusu da vardır. Bireylerin yazılana razı olmaları bireyleri mutluluğa sevk edecektir. Kahraman da bu durumu ancak eşi evden giderken idrak edebilir. Eşi geri dönüğünde pişman olan kahraman bundan sonraki yaşamlarında daha hassas olmaya karar verir:

> "Kendilerini karşılıklı koltuğa bıraktılar, sabah oturdukları yerlerine. Göz göze geldiklerinde sadece bakıştılar. Söylenecek bir şeyleri de konuşmaya mecalleri de kalmamıştı. Boşuna hırpalanıp durmanın ne gereği vardı öyleyse" (Su, 2021: 160).

Aile kavramının önemle üzerinde durulduğu bir başka öykü metni ise *Kırık Sızısı* (2022) adlı eserde yer alır. Eserde, "Yeminli ve Bıçağı Keskin" adlı öykü metninde öyküyü aktaran kahraman, babası ve halası arasındaki iletişimsizlikten söz eder. Metin boyunca kahraman babasının tavırlarını okura aktarır. Metinde baba, biraz katı bir kimlikle yer alır. Her şeyin kendi gerçeklerinden ibaret olduğunu düşünen baba kardeşiyle bile konuşmaz. Kardeşinin ölümünde bile uzaktan izlemeyi tercih eder. Kahraman da ve babanın çevresindeki diğer bireyler de metindeki babanın almış olduğu kararlardan hayatı boyunca vazgeçmeyecek bir kişiliğe sahip olduğunu bilirler. Hüseyin Su'nun öykü metinlerinde aile kavramına yer verdiği bir metin olan bu örnekte de bir kere daha aile kavramının bireyin hayatındaki en önemli unsur olduğu

gerçeği aktarılır. “Yeminli ve Bıçağı Keskin” adlı metin bireylerin gündelik hayatta yaşamış oldukları çatışmaların doğurmuş olduğu sonuçların örneği olan bir metindir. Eserde öte yandan baba, çevresindeki bireylere de sözünden dönmediğini kanıtlamak amacıyla böyle bir tavır takınır. Metinde toplumsal baskının da yer aldığı ve bireylerin kararlarına olan etkisinden de söz etmek bu anlamda mümkündür. Eserde bir anlık alınan kararların bireylerin vicdanlarına bir ömür boyu ne denli izler bıraktığına dair gerçekler söz konusudur. Öykü kahramanın da belirtmiş olduğu gibi babası ve halası arasındaki çatışmalardan babası bir ömür boyu vicdan azabı çekecektir ve bu durumdan geriye dönüş yoktur. Metinde halanın ölmesi ile gelen pişmanlıklar, kırgınlıklar ve bazı durumları bir ömür boyu açıklayamama söz konusudur. Halanın ölmesi, babada yerini iç sorgulama ve pişmanlığa bırakır:

> “Babam da benim elimi sımsıkı kavradı ama ne yaptığının farkında değildi. Büyük, sert avucunun içinde kayboldu küçücük parmaklarım. Babamın eli ateş gibi yanıyordu. Başımı kaldırdım ve korkuyla yüzüne baktım an gözlerinden süzülüp sakallarının arasına karışan gözyaşlarını gördüm. Önce inanamadım gördüğüme, hayır hayır, dedim. Gördüğüm şey doğru olamazdı. İnatla yutmaya çalıştığı hıçkırıklarını duyuyordum. Yoksa şu an babam ağlıyor muydu? Bir türlü aklım almıyordu ve kendimi inandıramıyordum babamın ağlayabileceğine” (Su, 2022:59).

Edebi eserlerden hareketle denilebilir ki aile, yazarın öykülerinde daha çok bireylerin sığındığı liman şeklinde tasvir edilebilir. Aile kavramı öykü metinleri içerisinde yer alan karakterleri kötülüklerden muhafaza eden, huzurun ve güveninin sembolüdür denilebilir. Bireylere doğru olmayı ve hak yoldan ayrılmadan yaşamanın önemine vurgu yapan yazar, kahramanların iman ve inanç doğrultusunda sağlam bir bağ ile aynı çatı altında bir yaşam sürmeleri hususunda metinlerini kurgular. Aile içerisinde bireylere ayrı ayrı biçilmiş olan imtihanlar neticesinde aile fertlerinin tavırları, imtihanlar karşısındaki imanları ve sabırları birer hikmet olarak nitelendirilebilir.

3.4.3 Hikmet’in Geleneksel Unsurları

Hikmeti çağrıştıran bazı unsurlar tespit edilmiştir. Bu unsurlar hakkında bilgi verilecektir.

3.4.3.1 Sandık

Geleneksel değerleri yansıtan ve yazarın da öykü metinlerinde değinmiş olduğu sandık, metinlerde daha çok manevi hisleri içinde barındıracak biçimde geçer. Gelenekselliğin önemli sembollerinden olan sandığa bir hikmet olarak bakıldığında

kahramanlara bir geleneği hatırlatma ya da büyüklerden bir durumu öğrenme için metinlerde yer alır. Sandık, temizliğin, saflığın, duruluğun sembolüdür. Sandık, en güzel şeylerin içinde barındırıldığı yerdir. Sandık sembolü, öykü metinlerinde genelde genç kızların çeyizinin saklandığı yer ya da belli başlı yiyecek unsurların muhafaza edildiği bir biçimde ele alınır. Bu manada gelenekselliği ön plana çıkaran yazar, "Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı öykü metninde aynı tem etrafında kahramanın ölüm döşeğindeki babasının yaşadıklarını aktarır. Kahraman, seküler bir hayat içinde babasından uzak kaldığı dönemlerdeki hayatını aktarırken, babanın ölüm döşeğindeki son durumu ve diğer karakterlerin geleneksel boyutları aktarması söz konusudur. Kahraman köye doğru bir yolculuk yaparken yolculuk boyunca küçükken yaşamış olduğu bir takım anılar aklına gelir. Köy evindeki sandıkta duran elmalar, ayvalar en gerçekçi biçimde tasvir edilir. Geleneksel değerleri yansıtan sandık bir bakıma en değerli olan unsurların saklandığı bir vazife görür:

> "Annem belindeki kuşaktan çıkardığı anahtarı yuvasında çevirip sandığın kapağını kaldırınca elma, ayva kokuları sarardı odayı. Elma kokusu daha baskın ve daha baygın olurdu nedense. Yukarı kaldırdığı kapağa kafasını dayar, seçer seçer verirdi bana…" (Su, 2017: 24).

Sandık unsurunun geleneği yansıttığı ve özellikle bir çeyiz için önemli bir alan olarak yansıtılan "Gülşefdeli Yemeni" adlı metinde ise halanın bu değerler ne kadar önem verdiği üzerinde durulur. Metinde hala yaşlı olmasına rağmen hala çeyizlerini burada saklar. Geleneğe ve geçmişe değer veren hala için sandık son derece mühimdir. Hala, evlenecek yeğenine de bu sandıktan birtakım hediyeler çıkarıp vermek ister fakat yeğeni geleneklere karşıdır ve geleneksel değerleri benimsemekten uzaktır. Metnin hala ve yeğen ekseninde dönmesi geleneğin sandık ile yansıtılmak istenmesi yazarın da bu değerlerin ne derece değerli unsurlar olduklarını yansıtmasıyla metinlerde yer alır. Sandık bu metinde salt maddi bir unsur değil halanın duygularını, yaşanmışlıklarını da içinde saklayan ve halayla birlikte bir sır gibi saklanan bir şekilde yansıtılır:

> "Halam, belki de onun etkileyeceğini umarak, benim için sandığın kalan son bohçasını getirip göstermek için odasına gittiğinde, salonda ikimiz oturuyorduk karşılıklı" (Su, 2021: 19).

Metinlerde sandık kavramının hikmetle ilişkisine bakıldığında maddi bir unsurun içerisinde barındırmış olduğu gizemli gerçekler ve saklama vazifesi gören bir şekilde yansıtıldığı söylenebilir. Sandık içerisinde yer alan unsurlar öykü

metinlerindeki karakterlere bir yol gösterme ve büyüklerden öğrendikleri biçimde değer verilen birtakım unsurların muhafaza edilmesi bağlamında ele alınabilir.

3.4.4.2 Muska

Muska, öykü metinlerinde geleneksel değerler içerisinde yer alan ve daha çok bireylerin inançları gereği yanında taşımak istedikleri bir unsur olarak geçer. Nitekim muskanın içerisindeki yer alan Allah'ın kelamlarından mütevellit bireyleri koruması ile ilgili Kur'an'ı Kerim'de de bazı ayetlerin yer aldığı söylenebilir:

> " Eğer Allah seni bir zarara uğratırsa onu kendisinden başka giderecek yoktur, sana bir hayır verirse (bunu da geri alacak yoktur).Şüphesiz Allah her şeye kadirdir" (En'am/ 6-17).

Yazarın da muska sembolünü öykü metinlerinde ele aldığını görmekteyiz. Bireylerin yaradılışı gereği inanmış oldukları gücün daha çok somut boyutu ön plandadır. Nitekim iman etmek, inanç, Allah'ın varlığı gibi durumlar bireylerin beş duyu organı ile erişebilecekleri bir durum değildir. Bundan dolayı özellikle bireyler her an yaratıcıyı his etmek adına muska gibi somut ürünlere başvurmayı tercih ederler. Dolayısıyla öykü metinlerinde de muskalar bireylerin inanç duyguları çerçevesinde bir hikmet olarak ele alınır. Muskanın ele alındığı ilk metin *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserdeki "Gülşefdeli Yemeni" adlı metindir. Burada kahraman, nişanlanma süreciyle birlikte nişanını atma gibi bir durum söz konusudur. Kahramanın da halası daha evvel eşini kaybetmiş ve gençlik yıllarında bir başına kalmıştır. Metinde kahramanın bu durumu halayı üzer ve kendisiyle yeğeni arasında bir bağ oluşturur. Muska, hala için mukaddes bir unsurdur ve daha çok halanın yaşadığı olaydan sonra korunmak amacıyla taşıdığı bir unsur olarak yer alır. Nitekim metinde hala altmış yıldan beridir bu muskayı taşıyan ve korunduğuna inanan biridir. Metinde kahramanın muskaya değinmesinin nedeni de esasen bir evliliğin bitimi ve beşeri olanın bireyleri terk etmesi ama inanılanın her daim muhafaza gücünün olmasını yansıtır:

> "Benim ayaklarıma batan kıymıkların, halamın kalbini nasıl dağladığını, ona nasıl acılar tattırdığını anlayabiliyordum. Çünkü bugüne dek onu hayata bağlayan duygularının, anılarının kalbinde, yedi kat muşambaya sarılı bir muska gibi sımsıcak sakladığı sevginin, çocukluğum ve gençliğim süresince tanığı olmuştum"(Su, 2021: 8).

Muska, metinlerde bireyleri koruyucu bir biçimde yansıtılır. Muskanın ve hikmet bağlantısına bakıldığında ise muskanın bireyleri kötülüklerden muhafaza ettiği ve metinlerdeki bireylerin Allah'a sığınmalarında vesile olmasını sağlar.

3.4.4.3 Testi

Hüseyin Su, testi sembolünü ele alırken maddi bir unsur izlenimi verse de daha çok manevi bir perdenin arkasındaki gerçekliği yansıtır. Testi, yazarın *Kırklar Cemi* (2020) adlı öykü kitabında "Ateş" adlı öykü metninde ele alınan geleneksel bir unsurdur. Testi bilindiği üzere toprak ile yapılır. Anadolu 'da da pek çok geleneği barındırır. Bilhassa Anadolu'daki bir inancın bu meslek gurubunun Hz. Âdem'e kadar dayandığı inanış da vardır:

> "Anadolu'nun Güneydoğu bölgesinde yer alan özellikle Diyarbakır, Mardin gibi illerde çömlekçiliğin Âdem peygamberin mesleği olduğuna inanılır" (Daşdağ, 2021: 40).

Yazar da testi sembolü ile su ve ateş arasındaki bağlantıyı okura aktarır. Testi, içindeki su ile manevi susuzluğa vurgu yapar. Gelenek ve hikmet kavramı bağlamında testi, bireyin olgunlaşmasına benzetilir. Testi de tıpkı insan yaşamı gibi önce ham çamurdan elde edilir. Akabinde kızgın ateşlerde kavrulur ve gerçek şeklini alır. Bu anlamda yazar bireylerin ham, pişme ve yanma dönemlerine vurgu yapar yani çocukluk, gençlik ve yaşlılık dönemleri denilebilir. Manevi anlamda pişen, olgunlaşan, Allah'ı bulanlar yansıtılır. Öykü metninde de kahramanın aşırı derecede susadığına tanıklık ederiz. Kahraman bağ damının önünde su bulmak için dolanırken ansızın orada olan birini fark eder ve çok korkar. Ak saçlı ve aksakallı bir adamın orda olması kendisinde tedirginlik hissi uyandırır. Fakat aşırı susadığından ötürü her şeyi bir kenara bırakıp bu adamın yanındaki testiyi görür görmez su içmeye başlar:

> "…ben ne testisi ne pınarı ne diyor bu adam diye düşünürken onun elini uzattığı yerdeki testiyi ancak fark ediyorum, kırmızı toprak testi terlemiş ışıl ışıl parlıyor içindeki su dışına vurmuş…"(Su, 2020: 150).

Kahraman suyu içerken yaşlı adam kendisine birtakım sorular sorar ve bunun üzerine kahramanın bu sorulara vermiş olduğu cevaplar neticesinde doğru yolda olmadığı ifade edilir. Metinde namaz vurgusu da yapan yazar bireylerin dini vecibelerini yerine getirdikten sonraki yaşamları ile önceki yaşamları arasında da bu anlamda bağlantı kurar. Hikmet olarak testinin içerisindeki su ile insanın içindeki ateşin sönmesi de bu anlamda bireylerin hayatlarına benzetilmiştir. Metindeki yaşlı kişinin değinmiş olduğu ibadetlerin varlığı da tıpkı testideki su gibi insanı ferahlatır.

3.5 Hikmet Kavramının Aşk'a Tesiri

İslami öykücülük anlayışında hikmet kavramının yansıtıldığı bir diğer muhteva ise aşk olmuştur:

> "Aşk, lügatteki anlamıyla ziyadesiyle sevmek yani şiddetli/aşırı sevgi demektir" (Özkan, 2019: 113).

İslamî gerçekçi yazarların edepli öykücülük bağlamında temaları ele almaları noktasında aşk teması, öykü metinlerinin kamusal alanın bir parçası olmasından kaynaklıdır. Yazarlar, öykü metinlerini oluştururken mahremiyete önem verirler. Nitekim edepli öykü örnekleri veren Hüseyin Su da bu başat hususa dikkat etmiştir. Okurlar, öykü metinlerini okurken muhtevada ve tasvirlerde herhangi bir müstehcen durum ya da okurun zihninde oluşabilecek olumsuz bir durum söz konusu değildir. İslamî gerçekçi yazarlara göre aşk muhtevasını ele alırken sanatı da bu anlamda paralel olarak kullanmak esastır. Çünkü sanat ve edebiyat kavramları kâinatı anlama ve algılama durumudur. Yazarlar da bunu göz önüne alarak edebi eserlerde daha çok Allah'ı sevme ve yönelme olarak edepli öykücülüğü yeğlemişlerdir. Aşk temi, İslam'ın mantığına uygun olarak işlenir:

> "Cemal Şakar, 'Muhayyile Sınırı' başlıklı yazısında 'Yusuf Sınırı' kavramının metinlerde işlenen temayla değil, konunun işlenme biçimiyle ilgili olduğunu belirtir. Yazarların edebi metinlerde takındıkları cinsel mahremiyet konusunu 'Yusuf Sınırı' ile tanımlar" (Demir, 2021: 214).

Öykü metinlerinde kadın ve erkek karakterler arasındaki ilişkiler daha dikkatli bir biçimde ele alınır. Dolayısıyla Hüseyin Su'nun öykü metinlerine bakıldığında aşk temi çok fazla ele alınmamıştır. Her ne kadar kadın duyarlılığını yansıtan karakterler etrafında metinler şekillenmiş olsa da yazar bu temi daha az kullanmaya dikkat etmiştir. Kadın karakterler daha çok anne, nene, kız kardeş, kız çocuk olarak karşımıza çıkar. Kadının edepli öykücülük bağlamında bu denli geri plana atılmasının nedenlerinden biri de eskiden beri süregelen bir düşünce yapısının ürünüdür. Kadının Batılılaşma ile birlikte daha fazla ele alındığı ve yazarların daha çok bu karakterler ve temler üzerinden ilerlediği de bilinmektedir. Hüseyin Su ve İslamî gerçekçi edebiyatın diğer sanatçılarında bu konu daha çok Müslümanların yaşayış ve algılayış şekline bağlı olarak ele alınmıştır. Çünkü İslamî gerçekçi yazarlar İslamiyet'in yaşama ve düşünme konusunda aynı davranmayı gerektiren bir din olması nedeniyle temayı da buna göre düzenlemişlerdir. Öykü metinlerinde bu anlamda ahlaki olan kuralların varlığı önem taşır. Edepli öykücülük bağlamında ele alınan metinler, bireylerin nefsani duygularının uyanmasına müsaade etmezden tasarlanır denilebilir. Bu metinler muhteva olarak kötü

olan her unsurdan uzak olarak tasvir edilirler. Geleneksel tahkiyeyi sürdüren yazarlar, metni oluştururken kimliklerinden sıyrılmadan yazdıklarının bilincinde olduklarından yazdıklarından kendilerini de sorumlu tutarlar. Bu anlamda da öykü metinlerinde genel ahlak kurallarının önemsendiği ve bu şekilde devam edildiği söylenebilir. Edepli öykücülük içinde öykü türünün tercih edilmesi bu anlamda bilinçli olarak yapılan bir eylemdir. Roman türünde bu durum biraz daha kolay bir biçimde işlenmektedir. Hüseyin Su'nun *Aşkın Halleri* (2020) adlı öykü eserinde de salt aşk temasının ele alındığı bir eser olarak dikkat çeker. Eserde dikkat çeken unsurun bireyler olduğu söylenebilir. Bu öykü eserindeki pek çok bireyde ortak bir durum söz konusudur. Bireyler, çeşitli nedenlerle aşk duygusuna yenilen ve sürekli ayrılık çeken bir durumda tasvir edilirler. Bireylerin sürekli olarak ayrılmaları ve aşk acısı çekmeleri birer hikmet olarak yansıtılır.

Bireyler, aşk acısı çekmek yerine daha da güçlenen ve arayış içine giren tipler olarak yansıtılırlar. Aşk teminin, İslamî duyarlıklı öykü metinlerinde hikmet kavramı bağlamında ele alınması ve okuru düşündürmesi hakikate ulaşmada bir basamak olarak kullanılabilir. Yazarın *Aşkın Halleri* (2020) adlı eserinde aşk temi bağlamında değerlendirilecek ilk öykü metni Beri Dön Güzel de Yüzün Göreyim adlı öykü metnidir. Bu öykü metninde Ali amca adlı karakter dikkat çeken ilk isimdir. Ali Amca, öykü metninde deyim yerindeyse çapkın biri olarak tasvir edilir:

> "Ali amca işret günlerinin gençliğini, elindekini, avucundakini yiyip bitirdiğini, samyeli gibi vurup geçtiğini hep söyleyip dursa da bizler, onun o günlerine yetişemediğimiz için içlenip dururduk onu dinlerken" (Su, 2020: 15).

Öykü metninde Ali amca, birden çok evlilik yapar. Her evliliğinde karısı dışında muhakkak bir başka kadınla da birlikte aşk yaşayan Ali amca, hovardalıklarıyla baştan sona kadar yaşamaya devam eder. Ali amca, gönül işlerinde olayı fazla abartan ve aşk adı altında pek çok kadınla birlikte vakit geçiren bir yaşam sürmeyi tercih eder. Evvela Nurhanım yenge ile evlenen Ali amca, bu evliliği uzun bir müddet sürdüremez. Bu durumun devam edemeyeceğini algılayan Ali amca, evliyken aşk rüzgârının savurmuş olduğu bir şekilde Kadillak Selda'ya âşık olur. Ali amca için esas olan güzelliktir. Güzel olana yönelen ve güzele âşık olan bir tavır sergileyen Ali amca, İslamî gerçekçi öykücülük anlayışının da okuru düşündürdüğü bilmek eylemini yansıtır. İslamî gerçekçi öykülerde Allah'ın yeryüzündeki yaratmış olduğu en önemli

varlık olan sevmek eylemi insana bahşedilen bir eylemdir. Dolayısıyla sevmek, âşık olmak gibi durumların öykü karakterlerini Allah'a yöneltmeleri de bu manada dikkat çekicidir. Edepli öykücülüğün edep kavramının aşk muhtevasında ne kadar etkili olduğunu bilen yazar, Allah'ı sevmenin her şeyin ötesinde bir gerçek olduğu mesajını verir. Öykü metininde de Ali amca birçok kere sevmiş olsa da her seferinde sevgiyi başka birinde bulduğuna inanır. Metinde sevgi ya da aşk şeklinde ön plana çıkarılan bu muhtevada Ali amca, okura sevdikleri kadınların, yaşantısının dünya süsü olduğu izlenimini vererek esas olanın aranması gerektiği konusunda okura açık bir kapı bırakır. Bu durumda okur, esas aşkın İlahi olduğu gerçeğine yönelir.

Edepli öykücülük anlayışında dikkat çeken bir başka husus da sevme eyleminin karşındakini bilmekten geçtiğidir. Seven kişi, sevdiğini ne kadar bilirse, tanırsa o kadar muhabbet duyar. Bu anlamda hikmet ve aşk İlahi olana yönlendirir. Çünkü hikmet kavramı aşk kavramını kapsar ve daha geniş çerçevede bu duruma bakmayı sağlar. Öykü metninde Ali amcanın geçmişinden şimdiye kadar yaşamış olduklarını bir bir anlatması ve gönül işlerine daha çok meyletmesi bir bakıma yaşamının bir yol olarak nitelendirilmesidir. Ali amca yaşamını tasvir ederken okura da bir yol metaforunu uyandırır. Hayat bir yoldur ve insanlar içinde hakikati aramaya çalışan yolculardır. Öykü metninde Ali amca da yolcu olarak varlığını sürdürür. Aradığı aşkı kadınlarda bulamayan, esas aşkın insan zihnindeki şekliyle var olmadığını ve insan zihnini aşan algısal bir boyut olduğunu öğrenir:

> "Ay ışığında çiçekleri parlayan kiraz ağacının altındaki sandalyeye çöktüm. Kafamı ve kalbimi dinledim" (Su, 2020: 28).

Öykü metninde Ali amca, arayışının hikmet ve hakikati bulma ile son bulacağını kavrar. Ali amca, beşeri ve maddi olan aşktan manevi olana yönelmenin kurtuluşa götüreceğini ve dünya hayatındaki geçici aşka bağlanmanın kendisine fayda sağlamadığını anlar. İnsan için temel duyguların en önemlilerinden biri olan aşk, yaşamın özünde vardır. Aşkın yeryüzündeki varlığı da yine İlahi olan aşka bağlıdır denilebilir. İlahi aşkı bulanlar da bu durumda imana yönelerek hakikati bulurlar. Çünkü Allah'ı sevmek ile iman etmek durumunda da sıkı bir bağ oluşması insanı kurtuluşa sevk eder. Hüseyin Su'nun aşk temi bağlamında üzerinde durduğu bir diğer öykü metni de Yiğidim Ya Ona Gücüm Yetmiyor adlı öykü metnidir. Öykü metninde kahraman, bir üniversite öğrencisi olan Hasan adlı bir gençtir. Hasan, imkânsız bir

aşkın peşinde koşan ve üniversite okumak için gittiği şehirde kendinden yaşça büyük bir kadına duyduğu sevgiyi tüm hikâye boyunca gösterir. Hasan'ın aşkı, sevgisi, istekleri salt kendisini bağlar niteliktedir. Hasan her ne kadar bu memur ve dul kadına âşık olmuş olsa da kadın her hangi bir karşılık vermez bu aşka. Hasan'ın yaşça büyük aynı zamanda dul bir bayana karşı duyduğu aşk hem çevresi hem de ailesi tarafından hoş karşılanmaz. Hasan ve ailesi arasında birtakım anlaşmazlıklar da ortaya çıkar. Hasan, ne ailesini ne de arkadaşlarının dediklerini ciddiye alacak bir kişi değildir:

> " Onu tanıdıkça diğer arkadaşlarımdan uzaklaşıyordum. Hiçbirisini aramıyordum. Aynı evde kaldığımız arkadaşlarımla bile oturup kalkamıyordum" (Su, 2020: 30).

Kendi bildiğinden vazgeçmeyen Hasan, hayatının merkezine aşkı yerleştirir. Hasan'ın bu durumu öyle bir hal alır ki bu aşkın üzerinden zaman geçtikçe Hasan, sevdiği kadını kendi hayalindeki kadına dönüştürmeye çalışır. Deyim yerindeyse Hasan imkânsız olana tutulur ve asla bu yoldan geri adım atmaz. Hasan'ın yaşamış olduğu duyguları öykü metninde yer alan arkadaşına aktarırken öğrenmekteyiz. Hasan'a göre âşık olduğu bu kadın, kendisine yaşattığı bu acı ve zor geçen günlerin başat nedeni olsa da bu durumdan asla şikâyet etmez. Üniversite okumak için gittiği şehirde bu memur kadına karşı hislerinden bir gün bile vazgeçmeyen Hasan, mezun olamaz. Öykü metninin sonunda da Hasan, sevdiği kadının bir başkası ile mutlu olduğunu, evlendiğini öğrenince bu sevdadan vazgeçmenin daha doğru olacağını düşünür. Öykü metninde Hasan, yine memlekete döner ve bu sevdayı kalbine gömer. Metindeki bu beşeri aşk, kahramanın yaşadığı bu zorlu süreçler, öykü metninin sonunda kahramanı daha da güçlendirir.

Hüseyin Su'nun da *Aşkın Halleri* (2020) adlı eserindeki diğer öykü metinlerinde yer alan kahramanlar gibi Hasan da bu beşeri aşkın sonunda daha da güçlenir. Yaşanılan acılar, sevmek duygusu, âşık olma gibi eylemlerin bireyleri esas olan ulaştırmada üstlendikleri roller de yadsınamaz. Öykü metninde Hasan, bu anlamda âşık olduğu kadından bir karşılık almayınca vazgeçmenin kendisi için daha hayırlı olacağı kanısına varır. Zaten metinde ailenin, özellikle de babanın Hasan'ı evlatlıktan ret etme gibi bir fikrini olması büyüklerin sözünden çıkmamaya da vurgu yapar. Metinde baba ve arkadaşlar bu anlamda Hasan'a yol gösterici konumdadırlar:

> "Toplumsal ve tarihsel bağlama uygun hareket etmenin bir yazarlık kabulü olması gerekir" (Olpak Koç, 2023: 215).

Geleneksel tahkiyenin ürünü olan metinde aşk, Allah'a ulaşmada bir araç konumundadır. Allah'ı bulmanın, hakikate ulaşmanın şartı bu öykü metninde sevdiği kadından yani beşeri olandan vazgeçerek mümkün olmuştur. Âşık olan kahraman, tasavvufi bir boyuta doğru yönelirken, aşk için önemli bir unsur olan sadakat eylemini de göstermiş olur. Yüce Allah'a karşı oluşan bu aşkta sadakat, birey olarak kahramanın yaşamış olduğu en önemli unsurlardan biridir. Aşk kavramı bu anlamda bir hikmetin göstergesidir denilebilir. Çünkü aşk, bireyin birey olmasında ve yaratılanlar arasında en şerefli mahlûk olması hasebiyle kendisine bahşedilmiş bu duyguyu en güzel şekilde yaşaması demektir. Müminler için de önemli olan ve en güzel olan yine varılacak olan Allah'tır. Bu manada aşk, bireyin insani duygularından olan ve yeryüzündeki diğer hikmetlere nazaran daha geniş bir kapsamda yer edinir. Öykü metninde de kahraman, âşık olarak kendisine bahşedilmiş bu duyguyu yaşayarak esasen Allah'a yönelmeyi gösterir:

> "Tasavvufi anlamıyla ise aşk; sevginin son mertebesi, insanı tam olarak hükmüne alması anlamlarında kullanılır" (Özkan, 2019: 113).

Maşuk ve aşığın birbirlerine karşı hislerini aktaran aşk kelimesi ve âşık olmak eylemi, sevenlerin bütünleşmesi şeklinde düşünülebilir. Çünkü seven metinde fani olarak yer alır. Öykü metninde Hasan, seven konumunda olduğundan ve hakikati bulduktan sonra da Allah sevilen konumunda bilindiğinden, seven ve sevilenin buluşması olarak da bireyin bir sonraki dünya denilen ahiret inancıyla nitelendirilebilir:

> "Dini hassasiyet, yazarın öykü dünyasını oluşturan pek çok unsurla adeta kol kola yürür ve hemen her öyküsünde karşımıza çıkar" (Amet, 2018: 158).

Hasan, metinde fanidir, Allah ise baki olandır ve âşık olunandır. Dolayısıyla Hasan'ın gerçeğe erişmesi, gerçek aşkı bulması, muhabbet duyması geleneksel öykücülük bağlamında değerlendirilmelidir. Geleneksel öykücülük anlayışına göre Hasan, beşerden uzaklaşarak Hakk'a varır. Esas olana karşı oluşan bu gönül bağı Allah'a aşk ile bağlanmayı sağlar. Aşk muhtevasının şekillendirdiği bir diğer öykü metni ise Gömleği Yırtık Kırmızı Gül adlı metin olmuştur. Bu öykü metninde kahraman, genç bir kızdır. Öyküde ele alınan aşk, kahramanın değil de babaannesini yaşadığı aşktır:

> "Hüseyin Su, öykülerinde diyaloglara fazla yer vermediğinden genellikle öykü anlatıcısına 'anlatma' görevi yükler" (Zariç, 2008: 188).

Yazar, öyküdeki güçlü tekniklerden biri olan geriye dönüş tekniğiyle olayı kahraman aracılığıyla okur ile buluşturur:

> "Siz hiç babaannem gibi kadınların bir erkeğe gönül verdikleri günü ve o erkeği hatırladıklarını, bir muskanın muşambasının katlarını açar gibi saygı ve incelikle o günlerden söz ettiklerini, sevmiş olmanın huzuruyla gözlerinin ışıl ışıl yandığını, alınlarının güvenle parladığını, yanaklarının hayâ ile kızardığını, ağızlarından bal akıttığını görüp dinlediniz mi?" (Su, 2020: 54).

Babaannenin yaşamış olduğu bu aşk; sadakati, güveni, tutkuyu yansıtır. Metinde babaanne aynı zamanda gelenekselliğin önemsemiş olduğu tiplerden biridir. Torunlarıyla birlikte yaşayan babaanne, oğlunun ve gelininin ayrılmasından ötürü torunlarına bakmak durumunda kalır. Torunlarını sahiplenen babaanne, torunları için deyim yerindeyse hem anne hem de babadır. Edepli öykücülük bağlamında babaanne, genç torunlarına doğruyu ve iyiyi aktaran taraftır. Fakat yazarın değindiği asıl mevzu, babaanne diye bilinen yaşlı kadının gençken yaşamış olduğu fırtınalı aşkıdır. Metinde babaanne sevdiği kişi tarafından sevilen biridir. Anılarını anlatırken sevdiği adamın babaanneyi yanağından öpmesi, babaanneye göre evlenmelerini gerektirir. Nitekim babaanne ve sevdiği adam evlenirler. Evliliğin ilk zamanlarında çok iyi anlaşan babaanne ve kocası gün gelir birbirlerine karşı tahammülsüzleşmeye başlarlar. Babaanne ve kocası arasındaki bu denli büyük olan aşk bir anda yerini başka bir hale bırakır. Evliliğin ilk yıllarında iyi olan koca, sonradan başka bir insan gibi davranmaya başlar. Babaannenin kocasının bu şekilde davranmasının sebebi de esasen hastalanmasından kaynaklanmaktadır. Hal böyleyken, babaannenin kocası daha da ileri giderek evlenmek istediğini belirtir. Babaanne, tüm yaşanılanlara karşı aşkına sadık kalmaya ve kocasını sevmeye devam eder. Babaanne, aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen hala yanağına kondurulan öpücüğü unutmamıştır. Torunları da babaannenin gençliğini merak ettiklerinden babaanneye bu durumu anlattırmaktan keyif alırlar:

> "Kendini geleneğin mutlu zamanların çocuk gözlemcisi olarak nitelendiren Hüseyin Su için çocukluk, geçmişin özlemle bakılan bir dönemidir" (Çil, 2021: 220).

Öykü metninde babaannenin yanağına kondurulan bu öpücük babaanne için sadık kalmanın ve hala sevgini ve aşkın devam ettiğinin birer emaresidir. Sadakati ve aşkı sembolize eden babaanne öykü metninde yaşadığı aşktan memnuniyet duyar.

Metnin sonunda yatağında vefat eden babaanne kocasına karşı duyduğu güzel hislerle gerçek olan aşka doğru yol alır. Öykü metninde beşeri aşkın baskın olduğu bir tema görünse de çekilen o acılar ve sadakat duygusundan asla vazgeçmeme esasen kahramanın öze dönüşü ve gerçeği buluşu ile ilgilidir.

Nitekim Hüseyin Su'nun *Aşkın Halleri* (2020) adlı kitabındaki karakterlerin aşk teması bağlamında çektikleri acılar onları olgunlaştırmış ve İlahi olana yönlendirmiştir. Babaannenin, manevi arayışı sadık kalmakla ilintilidir. Hakikati bulmak üzerine temellenen metinde, öpmek imgesi üzerinden öykü devam eder. Yaş kaç olursa olsun babaanne yanağına kondurulan bu öpücükten söz ederken yanağı kızarır. Yanağın kızarması, edepli öykücülük bağlamında bakılınca edepli olmayı ve hayâyı beraberinde getirir. Sonraki nesil olan torunlarına yanağına öpücük kondurulmasını anlatması, geleneksel değerlerin, ahlakın da aktarılması olarak nitelendirilebilir. Eski dönem bireylerinin nazarından, günümüz sevgi ve aşkını mukayese eden yazar, manevi olan aşkın gerçek olduğunu vurgular. Öykü metninde babaanne de bu anlamda hem eski neslin temsilcisi ve yol gösterici bir konumdadır hem de manevi olana yönelmek gerektiğinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu durum da kocasını her ne kadar severse sevsin kocasının bir gün kendisinden vazgeçmesi durumunda anlar. Fakat babaanne, bu sevdadan vazgeçmeyerek aşka âşık olmayı simgeler:

> "Bütün bunlarla birlikte babaannemin dedeme karşı beslediği duygular hiçbir zaman kin değildi. Bundan öylesine eminim ki fazla söze bile gerek görmüyorum" (Su, 2020: 52).

Aşkın bu derece acı verici ve bireyleri manevi manada olgunlaştırması öykü metininde aranan gerçeğin peşinden koşmayı gerekli kılar. Öykü metninde babaanne her ne kadar kocasının aşkı için yanıp tutuşsa da, unutamamış olsa da aradığının kocası olmadığı gerçeğinin farkına varır. İmkânsıza âşık olan ve yeryüzünde bunun bir benzerinin olmadığı kanısına varan babaanne asıl aşkın Allah olduğunu, Allah'a varmak olduğunu yaşadıklarıyla torunlarına aktarır. Aşkın en kutsal ve en duru şeklini temsil eden babaanne edepli öykücülüğün yaratmış olduğu geleneksel neslin sembolüdür:

> "Yazarın kahramanlarının pek çoğu, özellikle de aşk acısı çekenleri, acının ve hüznün kendilerini olgunlaştıracağını düşünür. Bu kırılgan ve mağdur kişiler, çile çekerek olgunlaşırlar. Çünkü onların her biri öyküde aynı zamanda bilge ve saygın birer kişilik olarak gösterilirler. Trajik yaşantıları eninde sonunda onları arif birer birey yapar"(Akbaş, 2009: 68).

Öykü metninde de arif olma ve bilge kişi diye tabir edilebilecek kişi babaanne olarak nitelendirilebilir. Hüseyin Su'nun *Aşkın Halleri* (2020) adlı eserde yer verdiği bir diğer öykü ise Sen Gelmezsen Güvercinler Küser adlı metin olmuştur. Bu öykü metninde kahraman, bir önceki öykü metninde olduğu gibi geriye dönüş teknikleriyle yaşanılanları aktarır. Kahraman, hasta olduğundan hastanede yatmaktadır:

> "…evet, bütün bunlar, hastanede yatmanın benimki gibi olmadığını, daha doğrusu benim gönlümdeki karışıklığın, odamdaki ıssızlığın, kalbimdeki ve kafamdaki sessizliğin, hastaneden kaynaklanmadığını düşündürüyor" (Su, 2020: 72) .

Kahraman, eşi olacak kadına karşı ilk görüşteki hislerini aktarır. Kahraman, bir gün bir ekmek fırınına gider ve eşi olacak kadının küçük çocuklara karşı tavrına bakar. Küçük çocuklara elindeki ekmeği veren kadının bu olgun ve naif hareketi karşısında kahraman etkilenmeden duramaz. Kahramanın eşi olacak kadındaki bu merhamet ve acıma duygusu kahramanın onunla evlenmesi için bir vesiledir denilebilir. Kahraman, eşi olacak kadının bu davranışından sonra kadını takip etmeye ve evinin olduğu yere kadar gidip onu izlemeye başlar:

> "Girdiğiniz apartmanın en üst katında oturuyormuşsunuz. Bu iki haşarının ablalarıymışsın. Bir muhasebecinin yanında çalışıyormuşsun" (Su, 2020: 80).

Kahramanın, geriye dönüş teknikleriyle anlattığı bu aşk kavuşmakla sonuçlanır. Yazarın, beşeri aşk bağlamında ele aldığı bu metinde sevenlerin kavuşması söz konusudur. Kahraman, kavuşmayı geriye dönüşlerle aktarır:

> "Sen Gelmezsen Güvercinler Küser 'de hayal kurma şeklindeki geçişler aynı zamanda bir flashforward/ileriye kırılmadır. Bu teknik bilinç akışı olarak ve üç nokta işaretiyle belirginleştirilerek gerçekleştirilmiştir" (Zariç, 2008: 187).

Aşkın Halleri (2020) adlı eserde aşkına kavuşmayı ve aşkı yeryüzünde yaşamayı anlatan kahramanın hislerine ilk defa bu öykü metninde tanık oluruz. Okurun alışık olduğu acı çeken ve bu acıyla olgunlaşan tipin varlığı tam olarak belli değildir. Çünkü metinde kahraman hem aşkı hem de hastanedeki hastalanmasından ısrarla söz eder. Geleneksel tahkiye anlayışı bağlamında yazan isimlerden olan yazar, kendi hayatından kesitler sunar:

> "Gelenek, kâinatın merkezine ilahi ya da kutsal olanı yerleştirerek toplumsal, ekonomik ve siyasal örgütlenmeleri sürdürmeye ve yeniden üreterek yeni gelen nesillere aktarmaya çalışan bir fenomendir"(Uğurlu, 2010: 230).

Öykü metninde hastane günlerinin zorluklarını bir bakıma aktarır:

"Sen Gelmezsen Güvercinler Küser isimli öykü, yazarın söyleşilerinden ve günlüklerinden edindiğimiz intibalara göre yaşamından küçük de olsa izler taşımaktadır" (Amet, 2018: 125).

Aradığı aşkı evlendiği kadında bulan kahraman bu açıdan diğer metinlerden farklılık gösterir. Kahraman, her ne kadar hastanedeki gözlemlerini aktarsa da asıl anlattığı husus bireyler arasındaki kuvvetli aşk temidir. Kahraman, izlenimlerini net bir biçimde hastanedeki pek çok kişi üzerinden aktarır. Hemşirelerin, doktorların tavırları, yüz ifadeleri bile kahraman için önemlidir:

"…sabahtan akşama dek, hemen hemen doktorların odaları dolaştıkları beş on dakikalık aralıkların dışında hiç kapanmayan televizyonların sesleri, balkonlarda, tuvaletlerde gizli gizli avuç içlerinde sigara içmeler…" (Su, 2020: 72).

Bireylerin bir biri ile olan bağlarından en kuvvetlisi olan sevginin ne denli önemli olduğuna vurgu yapılır. Metinde sevmek eyleminin salt bireyler arasında değil işe, hayata, tabiata karşı da gösterilmesi gereken bir durum olduğu addedilir. Sevmenin, aşkın, bireyler arasındaki kuvvetli bağın önemi üzerinde duran yazar, eserdeki diğer âşıkların kavuşmalarını ahirete bırakırken bu metinde vuslatın güzelliği yansıtılır. Ayrılık Makamında Gönül Ezgisi adlı öykü metninde de aşk temine değinen yazar, evli bir çiftin gözünden evliliği aktarır. Öykü metninde hem kadının hem de erkeğin düşünceleri bu anlamda önemlidir. Metinde toplumun genel anlamda yerleşmiş bir düşüncesi olan kadınların daha fazla şikâyet etmesi, erkeklerin daha durgun ve hislerini içinde yaşadıklarına da vurgu yapılır. Olayı anlatan kişi metindeki erkeğin arkadaşıdır. Metinde erkek her ne kadar yaşanılanlara karşı hissiz kalmış gibi görünse de esasen iç dünyasında bu durumla ilintili yoğun duygular yaşamaktadır. Metinde kadın, sergilemiş olduğu tavırlarla erkeği bıktırmakta ve evliliğin bitmesine sebebiyet vermektedir. Yaşanılan karşısında hem kadının hem de erkeğin hayatı zorlaşmaktadır. Evli olan bu çift, küçük kızlarına rağmen boşanmaya karar verir ve boşanırlar. Metinde bu çalkantılı evliliğin bitimine sebebiyet veren durumlar esasen erkeğin ve kadının sevgiye bakış açılarındaki farklılıklardan doğmaktadır. Aşk gibi, sevgi gibi, sevmek gibi eylemlerin bireyleri düşürdüğü zorlu yolculuklardan bireylerin ne biçimde çıktıkları ve aşka nasıl baktıkları anlatılır. Sevmek eyleminin erkekteki ve kadındaki yaradılışına etkisi ayrı olarak yorumlanabilir. Çünkü evlilik, bireylerden birinin noksan olduğu durumda diğerinin o noksan durumu tamamlamasıyla ilerleyen bir süreçtir. Metinde de bu noksanlıklar, tavırlar, çiftin birbirine karşı tahammülsüz durumlarının tümü ortak bir paydada bulunmak istemediklerini gösterir. Dolayısıyla

aşk temi bağlamında ele alınan bu metinde, önemli olan hususun bireylerin birbirlerine duydukları aşk karşısında bu yolculuğa devam edebileceklerini gösterir.

Aşkın insanları bir araya getirdiği, gönülleri kuşatan yapısının güzelliğini göremeyen bu çiftin hakikati aşkta bulacaklarını anlatmak isteyen yazar bunu da bireyler arasında şiddetli geçimsizlikle aktarır. Bu zorlu süreçte aşkın bir imtihan unsuru olduğunu ve evliliği kurtaracak bir vazife üstlendiğini görmekteyiz. Beşeri olan aşkın, büyük bir imtihandan güzelliklere doğru taşıyıcı etkisi yadsınamaz. Bu acı verici aşkın, bireylerin olgunlaştıkça manevi olana ulaşacak olmasına vesile olması aşkın gerçek anlamını görmelerine vesile olur. Öykü metninin sonunda bu çiftin her ne kadar akıbetini görmemiş olsak da yazarın açık bir dil ile İlahi olana vurgu yaptığını ve hakikati bulmada aşkı bir mecaz olarak kullandığını görmekteyiz:

> "Dili en iyi şekilde kullanmaya çalışan yazar onun imkânlarından faydalanmaya çalışmaktadır" (Tekin, 2019: 171).

Eserdeki son öykü metni olan bu öykü ile yazarın aktarmak istediği durum, beşeri aşkın ve dünyanın, dünyadaki tüm unsurların sevgisinin Allah sevgisi karşısındaki zayıflığıdır. Gerçek aşk, Allah'tır. Yüce Allah, Müslümanlara göndermiş olduğu Kur'an'ı Kerim'de de insanların kendisini sevmeleri noktasında bir ayet göndermiştir:

> "De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesata uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Resulünden ve Allah yolunda cihat etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez" (et-Tevbe, 9/23).

Ayette de görüldüğü üzere Yüce Allah, kullarından kendisini sevmesini ister. Bireylerin gönüllerinde beşeri aşk yerine İlahi olanın yer edinmesi, Allah dışında başka bir sevgiye gerek olmadığını gösterir. Çünkü Yüce Allah, gerçek manada iman eden kullarının gönüllerinde salt kendisinin olmasını ister. Nitekim bu sevgiyle ilgili yine Allah'ın da kullarını sevdiği ayetleri de Kur'an'ı Kerim'de yer alır. Özellikle Maide Suresi 5 ve 54. ayetler Allah'ın kullarına karşı sonsuz merhameti ve sevgisini bildirir:

> "Allah onları sever, onlar da Allah' severler" (Maide, 5/54).

İslamî gerçekçi yazarların değinmiş olduğu temlerden olan aşk, kâinattaki her unsurda Allah'ı görebilmekten geçer. Yazarın da *Aşkın Halleri* (2020) adlı eseri, hikmet unsurunun içinde barındırdığı muhabbet eylemini gerçek manada his etmek

için düşüncede ve eylemde beşeri aşktan sonra Allah sevgisi ile yaşamaktan geçtiği gerçeğidir:

> "Tanrı'ya bağlanmanın bir gereği olarak insanın her an her an yolda ve yürüyüş içinde olması başkalarıyla da birlikte olmayı gerektirmiştir" (Aydın, 2019: 52).

Metinlerde hikmet ile aşk kavramının arasındaki bağa bakıldığında ise denilebilir ki hislerin önemine bir gönderme olan aşk, bireylerin akıldan uzaklaşarak sezgileri ve iman güçleriyle hakikati bulmalarını sağlar. İlahi aşkı bulmada ve aşka erişmede aşkın bireyde yaratmış olduğu coşkunluk ile bireyler dünyadan ve beşeri olan aştan uzaklaşarak gerçeği görürler.

3.6 Hikmet ve Yoksulluğa Şükür

Hüseyin Su, Türk edebiyatında, yoksulluk temine değinen ve bu temi biraz daha toplumsal boyuttan uzak olarak ele almayı yeğler. Nitekim savunmuş olduğu geleneksel tahkiye anlayışına göre de dünyada noksan olunan her konuda insanlar için bir hikmet söz konusudur. Yoksulluğa fakir insanların penceresinden bakan yazar, yoksulluğu daha çok Allah'a bu hususta iman etme olarak yorumlar. Yazarın hayatında da birtakım zorluklar olması hasebiyle bu tema öykü metinlerinde defalarca dile getirilir:

> "Hüseyin Su, beş altı yaşlarına kadar maddi durumu iyi olan bir aile ortamında büyür. Ancak daha sonra kendisinin bile bilmediği birtakım nedenlerden dolayı babasının durumu gittikçe kötüleşir ve aile yoksullukla karşı karşıya kalır" (Yılmaz, 2019: 157).

Bu anlamda Hüseyin Su'nun eserlerinde, üzerinde durduğu hikmetler içerisinde göze çarpan izleklerden biri de yoksulluğa şükür etmektir denilebilir. Öykü metinlerindeki kahramanların duruşundan da anlaşılacağı üzere bu durumu kabullenme ve Yaradan'a teslim olma söz konusudur. Bu temayı özellikle *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserde pek çok öykü metininde dile getiren yazar, tasavvufi edebiyat anlayışının algılanmasını sağlar. Eserindeki ilk öykülerden olan Ana Üşümesi bu hususta örnek verilebilir. Öykü metinlerinden biri olan ve eserle aynı adı taşıyan Ana Üşümesi adlı öyküde kocası ölmüş bir kadının beş çocukla ortada kalması ve yoksul bir hayatta yaşama mücadelesi dile getirilir:

> "Kocası sağ olsaydı kendisi böyle mi olurdu? Parmak kadar çocukla yollara vurur muydu hiç kendisini? Durmak dinlemek bilmeden el kapılarında, gece gündüz çalışırdı kimseye el açmamak için "(Su, 2017: 15).

Kahramanın küçük oğlu Ahmet ile birlikte bir akrabasından aldığı ödünç erzak ile soğuk bir kış gününde geçim sıkıntısı dile getirilir. Öykü metninde baba olmamasına rağmen, anne çocukları koruyan ve aileyi bir arada tutan kişi görevindedir:

> "Onun anlatılarında kadın bir meta değil önemsenen, ana, eş, ya da evlat olma noktasında çok değerli bir varlık olarak korunan, her türlü şerden sakınılan, sakınılması gereken kimsedir"(Arseven, 2019:36) .

Bu durumu bilinçli olarak yansıtan yazar, aile kavramının korunmasına ve önemine de dikkat çekmiş olur:

> "Su, ailenin içindeki problemleri konuşmaktan kaçınmaz ama esas vurgusu aile kurumunun korunmasıdır"(Bakırcı, 2019:55).

Bu öykü metninde okura anlatılmak istenilen hikmet yoksulluk ve çaresizliğe karşı sergilenen dik duruştur. Yaşlı olan annenin her şeye rağmen Allah'a tevekkül etmesi, her şeyin düzeleceğine olan inancı bu anlamda önemlidir. Bu anlayış ve teslimiyet ile birlikte okur metinden hareketle bir ibret almış olur. Yoksulluk ile birlikte Allah'a tam güvenen ve çalmadan doğru olana yönelen anne ve çocukları esasen nefsi terbiye etmenin önemine de vurgu yapmış olurlar. Yazarın vurgulamak istediği bir diğer hikmet ise insanların dünyaya gelip, dünyadan geçmeleridir. Bundan ötürü öykü metninden hareketle birtakım nefsi duygularımızın törpülenmesi gerektiği anlaşılır. Yoksulluğa şükür etme bağlamında örnek verilecek bir diğer öykü metni "Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı metindir. Burada da amcasıyla birlikte yaşayan kahramanın yaşadığı maddi sorunlar üzerinde durulur:

> "Güzden güze yeni giysilerimiz alındığında, sabahlara değin uyku girmezdi gözlerimize "(Su, 2017:28).

Köyünden ayrı olan kahraman babasının ölüm haberini alınca köye gider. Köy evine varınca aklından geçenleri anlatan kahramanın aslında ne kadar zorlu bir hayat içerisinde yaşadığı anlatılır. Yoksulluk ile ezilmişliğe boyun eğme söz konusudur. Öykü metninde üzerinde durulan hikmet ne kadar yoksul olunursa olunsun Allah'a teslim olma durumu vardır:

> "Arkasında da 'Rızık Allah'tandır' yazılı bir çerçeve asılıydı"(Su, 2017: 29).

Öykü metninde salt yoksulluk değil esasen gelenek ve inanç gibi kavramların da harmanlandığı söylenebilir:

> "Kitabın birinci bölümünde toplanan tüm öykülerde yoksulluk ve yoksunluk konusu işlenmiştir. Fakir ve çaresiz insanların hayata tutunma çabalarının anlatıldığı bu öykülerde, öykü kişilerinin hemen hepsi İslamî bir duyarlılığa sahiptir. Yaşadıkları acılara dayanma gücünü Allah'a sığınarak bulurlar" (Akbaş, 2009: 64).

Yoksulluğa şükür etmenin önemine vurgu yapan kahraman yazarın İslamî söyleminin bir ürünüdür. Bu metinde yansıtılan bir diğer hikmet ne kadar çaresiz ve yalnız kalınırsa kalınsın Allah'ın elbet bir kapı açacağı anlayışıdır. Burada şehirden köye gelen kahraman modern dünya ile geleneksel hayatın mukayese edilmesinde yardımcı olur.

Yazarın İslamî söylem ile yansıttığı geleneksel olana yönelme anlayışı vurgulanır. Eserdeki bir diğer metin olan "Tüller" adlı öyküde de aynı izlek işlenir. Bu öykü metninde kahraman, küçük bir çocuktur. Yoksul bir ailede büyümüştür. Anne ve babasının yaşadıkları haksızlığı ve alacaklıların borç karşılığında bulgur çuvalındaki bulgurdan paylarına düşeni alıp gitmeleri ile beraber babanın yaşadığı durum aktarılır. Baba, bu durum karşısında bir mahcubiyet duygusu hisseder. Evde yenilecek hiçbir şeyin kalmadığı bir günde kahraman komşuya ödünç şeker almak için yollanılır:

> "Gittiği eve vardığında ödünç isteyeceği şeyleri ve bunları nasıl isteyeceğini kapıyı nasıl yavaş yavaş tıklatıp içeriye bir gölge gibi sessizce girer ve yine yavaşça kapının arkasına geçerek ayakta durur, terleye terleye söyleyeceklerini bir bir hazırlamaya çalışırdı" (Su, 2017: 38).

Kahramanın bu durum karşısında yaşadığı utangaç dolu tavrı ve yokluğun yarattığı mahcubiyet öykü metninde yansıtılır. Yoksulluğun vermiş olduğu acıyı metinde salt baba değil karısı ve çocuğu da çeker. Köy hayatının getirmiş olduğu zorluklar üzerine bir de yoksulluğun eklenmesi metinde babayı çocuğuna karşı zor bir durumda bırakır. Öykü metninde seçilen mevsimin kış olması da fakirlik temiyle zıtlık içerir. Mevsimin soğuk olması ama bireylerin bu şartlara maddi olarak uyum sağlayamamış olması bu anlamda düşündürücüdür. Öykü metninde yoksul olmak ve yoksulluğun vermiş olduğu çekingen olma, yaşıtlarıyla aynı olamama üzerinde de durulur. Öykü metninde küçük çocuk fakir olduğundan yaşıtları gibi mutlu bile olamaz. Metinlerdeki zıtlıklar ve yoksulluk teminin kaynaşması geleneksel tahkiye anlayışından gelir:

> "Eve girdiğinde babasını kıyamda buldu; el bağlamıştı. Çok görürdü onu bu halde, iki damla yaş babanın yanaklarından kayarak saklanın arasında kayboldu. Eğildi ululadı, doğruldu ululadı, alnını yere koydu ululadı . Başını kaldırdı; alnında ışıklar vardı… Çocuk, hayatı hep bir ululama ve başkaldırı olarak belledi" (Su, 2017: 40).

Yazar, temleri yansıtırken öncelikle İslamî gerçekçi anlayış ile hareket etmeyi tercih eder:

"Hüseyin Su öyküsünde maneviyat, onun öykü dünyasını oluşturan en güçlü damarlardan biridir. Onun öyküleri kendisinin de ifade ettiği gibi önce İlahi kaynaklardan beslenir. Âdem ile Havva'nın, Habil ile Kabil'in izini sürmek için, Yaradılış hadisesi bize tahkiyeyle bildirildiği için öykü kaleme aldığını ifade etmektedir" (Amet, 2018: 110)..

Yoksulluk temasının bireylerin günlük hayatlarındaki en ufak bir olayda bile bireyleri çaresiz bırakması yine yöneliş olarak Allah' a varmayı haklı çıkarır. Yoksulluğun öykü metninin genelinde kendini hissettirdiği bir diğer metin ise "Bir Bulanık Akıntı" adlı metindir. Bu metinde de yoksulluk temasını bireyin acizliğinin ön plana çıkarıldığı doğal afetler üzerinden yansıtan yazar, maddi anlamda toplumun hiyerarşik bir biçimde sınıflandırılmasının gereksiz bir tutum olduğunu vurgular. Bireylerin zengin ve fakir olarak fark etmeksizin doğal afetler karşısında eşit olması ve sınıfsal ayrımın bu tür durumlarda pek de geçerli olmadığı gerçeği söz konusudur. İslam dininin de gereklerinden olan bireyler arasındaki eşitliğin her yerde geçerli olması gerekmektedir. Çünkü İslam dinine göre bireyler yalnızca takva konusunda birbirlerinden üstün olabilirler. Dolayısıyla yazarın da değinmek istediği başat unsur budur. Zor şartlar, doğal afetler, insanın aciz kaldığı tüm elemler asıl gücün sahibi olan Allah'ı gösterir ve bireyleri Allah'a yöneltir. Metinde de doğal afetin seçilmesi ve herkesin eşit olması gerektiği kahramanın izlenimleri neticesinde aktarılır. Metinde yoksul olan bir köyden söz etmek mümkündür. Köy halkı yaşanılan sel felaketi sonrasında gidilecek bir kapı olmadığından var olan durum karşısında beklemekle ve olayı izlemekle kalırlar. Kahramanın gözünden aktarılan bu sel felaketi neticesinde annesi ve kardeşi ile yaşamak zorunda olan kahraman babasız yaşamış olmanın da zorluğunu çeker. Kahraman, metinde gelgitler yaşayan ve sel felaketi karşısında şehre göçmek isterken ata mirası olan köyün çabucak vazgeçilecek bir yer olmadığının da bilincindedir. Sel felaketi ile birlikte son çare olarak gitmenin, ayrılmanın daha doğru olacağı konusunda kendini inandıran kahraman, annesi ve kardeşi yoksulluğun acısını hiç bilmedikleri kente gitmekle sonlandıracak olmayı düşünürler:

"Her şey paçalarına, eteklerine yapışmıştı şu an. Tutuyorlardı onu, bırakmıyorlardı. Havlayan köpeklerin, meleşen koyunların, gıdıklayan tavukların sesleri, evlerin görüntüleri kendisini çağırıyormuş duygusuyla şöyle son kez bakmak için geri döndüğü yerde çakılıp kalmıştı sanki. Toprak damlardaki bacalar, kendisine gel diyen eller gibi görünüyordu. Şimdi yenilmek istemiyordu duygularına"(Su,2017:50).

Yoksulluk izleğinin bir hikmet olarak yansıtıldığı "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı metinde de dört gencin yoksulluktan ötürü şehre göç etmeleri üzerinde durulur. Sırf yoksul oldukları için bulundukları yerde iyi bir eğitimden mahrum kalan ve aileleri tarafından büyük kente gönderilen bu gençler ailelerine yardım etmek için çalışmaya karar verirler. Gittikleri şehirde de mutlu olamayan gençler bu durumdan kurtulmak için gitmiş olsalar da çocukluğa özlem duyarlar. Taşradan kente gidişle birlikte bambaşka hayatların olduğunu da görmüş olurlar:

"Toprağın yokluğu çok şaşırtmıştı bizi, her yer neden taştı böyle? Toprak, ayaklarımızın altlından çekilip(yaşadığımız boşluk), başını alıp gitmişti sanki. Hepsi neyse de, bu insanlar alınlarını nereye koyuyorlar, ölülerinin nereye gömüyorlardı?" (Su, 2017: 46).

Yoksulluk temi, "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı metinde de dört gencin gidişleri ve gittikleri yerdeki çatışmaları geleneksel bağlamda yine bireylerin kendi benini bulma noktasında yol gösterir:

"Bizi alıp buradan uzaklara; çok uzaklara, babalarımızın ve anlarımızın kalplerini önlerine koyup için için ağlaştıkları yerler götürecek ve yeni tutuşan bağlarımızın yangınını kim söndürecekti?" (Su, 2017: 46).

Yoksulluk temi bağlamında ele alınan bir diğer öykü metni ise *Kırık Sızısı* (2022) adlı eserdeki "Ayangacı" adlı öykü metnidir. Öykü metnindeki karakterler arasında yer alan bir yaşlı kadın ve kocasının küçük bir kasabada yaşamış oldukları zorlu şartlar dile getirilir. Metinde hasta olan Ayangacı lakaplı bir yaşlı adamın yoksulluk ve hastalık ile olan imtihanı dikkat çeker. Kasabadaki herkesin tanıdığı bir isim olan yoksul adamı, kasabaya sonradan gelen doktor tam olarak tanımamaktadır. Kasaba içerisinde sürekli olarak görmüş dahi olsa pek bir iletişim kurmayan doktor bir gün yaşlı adamın karısı tarafından rahatsız edilir ve kadın kocası için yardım talebinde bulunur. Doktor kasabada yaşamış olduğu halde komşusu olan bu kadının evine ilk defa gider. Eve varınca da yaşlı adamın hali karşısında nasıl tepki vereceğini bilemez. Ayangacı diye bilinen yaşlı adamın hastalıktan ötürü halsiz olması, o evde sadece hastalıkla değil birçok şeyle sınandığını bir kere daha göstermiş olur:

"Haddinden fazla şaşkındım. Bir an için buraya neden geldiğimi ne yapmam gerektiğini bilemedim. Hemen yanı başımda yatağa bitişik vaziyette yer yer cilası dökülmüş ahşap bir sehpa, sehpanın üzerinde plastik bir sürahi, bir çay bardağı ve bir paket de pamuk vardı" (Su, 2022: 73).

Doktorun komşusu olan Ayangacı amcaya yardım etmek için giderken yaşamış olduğu hisler neticesinde kendisinin ne denli soyutlanmış bir hayat yaşadığını görürüz. Komşuluk bağlarından uzak bir yaşam ve yoksul olan ailelerin kaderine terk

edilmesi söz konusudur. Yoksulluğa rağmen ev sahipleri en ufak bir sitemde dahi bulunmazlar. Yaşanılanların Allah'tan gelmiş olduğu mantığı kahramanları teslimiyetçi bir ruh haline büründürür. Doktorun bu yoksulluk karşısında kendisini, nefsini sorgulaması, bireylerden sıyrılarak gerçeklerin değişmediğini anlaması, komşuluğun önemini anlaması ve en önemlisi de yoksullara bir adım daha yaklaşmak gerektiğini anlamış olması bir hikmet olarak işlenmiştir:

> "Okuduğum kitaplarda bunların hiçbirisine rastlamamın mümkün olmadığını düşündüm, hayat bilgimin zayıflığı için üzüldüm. Ayangacı Amca'nın sararmış yüzüne bir kez daha dikkatle ve ürpertiyle baktım"(Su, 2022: 73).

Aynı temanın işlendiği bir diğer metin olan "Dünya, İşte Bu Kadar Az" adlı metinde de yine yoksulluk ile mücadele eden bir su tesisatçısını görürüz. Hüseyin Su'nun öykü karakterlerinin gündelik hayatta karşılaşılabilen tiplerden olması geleneksel öykücülük anlayışıyla ilintilidir. Metinde su tesisatçısı olan kişi yoksulluk ile imtihan olan biridir. Metinde şehirlerdeki zengin bireylerin gösterişli hayatları ve yoksullar arasındaki uçurumu anlatan kahraman özellikle de su tesisatçısının yaşamından bilgiler aktarmıştır. Metinde yoksulluktan ötürü şehirde yaşamak zorunda kalan tesisatçı adamın şehre ve kente bakış açısı, değişmeyen koşullar ile hayata tutunma çabası söz konusudur. Yoksul insanlar için şehirlerin bir bakıma hayallerini süsleyen bir izlenim uyandırır. Öykü metninde olay Zeytinli Koy denilen varlıklı ailelerin yaşadıkları bir yerde gerçekleşir. Bu zengin ailelerin kendilerini toplumun geri kalanıyla soyutlanmış bir biçimde yaşamaları söz konusudur. Metinde abes olan durum ise su tesisatçısının bu zenginlerin arasındaki o koyda kendine bir kulübe yapıp orda yaşaması durumudur. Su tesisatçısı olan adam hiç kimseden çekinmeden dünyadaki tek varlığının bu kulübe olduğunu ısrarla dile getirir. Su tesisatçısı koydaki herkesten ayrı takılan ve hiç kimseyle konuşmayan ama sürekli olarak koyda görülen biridir. Elinde genellikle eski bir malzeme çantası ve omzunda da sürekli olarak bir torba bulundurur. Kahramanın anlatmış olduğu haliyle genel olarak zayıf, orta yaşlı biridir. Kahraman ile arkadaşlık kuran su tesisatçısı, herkesten sonra yatan ve herkesten önce uyanan biri olarak tasvir edilir. Metinde su tesisatçısının diğer kişilere göre değişik gelen tavırları dikkat çekicidir. Bir gün koyda kahraman ile tesisatçı otururlar ve tesisatçı bu zenginlerin yaşamından ne kadar uzak yaşadığını bir kere daha göstermiş olur. Koydaki herkes en lüks ev ve arabalara sahipken tesisatçının

varlığından bir haber yaşarlarken, kahraman, tesisatçının herkesle ayı düşünmediğini fark eder:

> "Yine de yüzüne en küçük bir hırs izi bile konduramadım. Konduramazdım, varsa bile göremezdim o hırsı onun yüzünde. Ee öyleyse neydi duyduklarım? Hâlbuki o şaka yapmıyordu, tersine mümkünse bütün dünyayı istiyordu. Onun için dünya işte bu kadar azdı, parmağıyla işaret ettiği şu dil biçiminde, avuç içi kadar küçük bir kara parçasından ibaretti ve Zeytinli Koyu'n tamamıyla birlikte orayı da istiyordu" (Su, 2022: 132).

Böylece yazar, tesisatçı diye okura tanıttığı kişiyi İslamî anlayış ile yorumlama fırsatı da sağlar. Metinde tesisatçı derviş olarak da değerlendirilebilir. Kahramanın yorumlarından anlaşıldığı kadarıyla herkesten ayrı bakan, dünya hayatının geçici olduğunu gözler önüne serer. Kahraman da bu konuşmadan sonra tesisatçıdan maddi olanlara meyletmenin ne kadar anlamsız olduğunu, geçici şeylerle mutluluğun mümkün olmayacağını ve asıl mutluluğun hakikatte olduğunu çözmüş olur. Yazarın hakikati bulma noktasında ele almış olduğu bir diğer öykü metni olan "Toprağını Arayan Fidan" adlı metinde de yoksulluk net bir biçimde metnin zeminine yayılır. Bu metinde de kahramanın başından geçen bir olaya tanıklık ederiz. Yoksul bir anne ve kızının çöpten yiyecek aramaları ve hayata bakış açılarına değinen kahraman hislerini, gözlemlerini, varlığını, kişiliğini sorulamadan duramaz. Kahraman sokaktan geçerken dikkatini çeken bu anne kızın haline üzülür ve yanlarına yaklaşır. Evvelden bu ikiliyi gözlemleyen kahraman, bunların durumları karşısında üzüntüsünü gizleyemez. Genç anne ve küçücük kızının acınası durumu karşısında daha fazla dayanmayan kahraman onlara yardım etmek amacıyla yaklaşır. Sokakta ve kimsesiz kalan bu anne ve küçük kız önce kahramanın kendilerine yaklaşmasından korkarlar. Kahraman da elindeki bir miktar parayı kadına yavaşça uzatırken kadın almak istemediğini 'elhamdülillah' diyerek geri çevirir. Kahraman o an sadece kendisine ve çevresindekilere bakar. Oradan geçen onca zenginden bir tanesi bile zavallı kadına ve kızına yardım etmezken, o lüks hayatlarda yoksulları unutmuşken kadının tavrındaki netlik ve dünya hayatı karşısındaki doymuş tavrı ibret vericidir:

> "Hüseyin Su'nun hikâyelerinde Anadolu'dan akseden kahramanlar büyük ölçüde birbirlerine benzer. Bu kahramanların varlıkları, aileleriyle perçinleşmiştir. Çocuklar ve gençler, fakirlik ebeveyn kaybı gibi olumsuz hayat şartlarının kederi dışında diğer aile fertleri etrafında çoğunlukla mutlu ve güvenlidirler" (Akça, 2023: 197).

Kadının, yalnızca Allah'tan gelen yardımları istediğini belirten tavrı kahramanı düşündürmeye sevk eder. Onca yoksulluk, onca çile kadını yaratıcıya daha da yakın kılmıştır. Kadının vermiş olduğu cevap karşısında kahraman, düşünmeye ve

sorgulamaya başlar. Modern hayat içinde sadece zevke dalan varlıklı insanların hiç kimseyi düşünmeden hayatlarını devam ettirdikleri ile karşı karşıya kalan kahraman kendisini eleştirir ve asıl yoksulların kendileri olduğunu anlar:

> "Ve'lhamdülillah! Sesi de yüzü kadar razı ve tok… Haklısınız, herkesin rızkı kendisine yeter. Hamdolsun! .Ne var ki bizim halimize bakılırsa kimsenin rızkı hiç kimseye yetmiyor. Hepimiz her zaman öylesine çok açız ki." (Su, 2022: 147).

Hikmetlerin yoksulluk başlığı altında yansıtıldığı metinlerde yazar, genel anlamda bireylerin şükür etmeleri ve yaratıcıya biat etmeleri konusunda kahramanların hak yolu bulduklarına değinir. Metinlerde de yazarın bireyleri yoksulluktan zengin olan hayatları görmelerini ama yine de bu zenginliğe erişmeyen karakterleri yaratması bu anlamda kahramanları var olanla yetinmeye sevk eder. Zengin ve yoksul ayrımının, zıtlıkların hayatın genel bir parçası olduğu üzerinde duran yazar bu anlamda ele almış olduğu izlekle hayatın her alanında bireyler için bir hikmet gizli olduğu gerçeğini aktarır.

3.7 Hikmet'in Geçmişe Özlem Duyma Duygusuyla Bağı

Geçmişe özlem duyma temi bağlamında yazar pek çok öykü metni ele almıştır. Metinlerde özlem duyma daha çok masum duyguların varlığınadır. Metinlerde mutlu çocukluk günleri, huzur dolu evler, masumiyet gibi unsurların yer alması bireylerin var olan zamandan bunalıp eskiyi özlemlerine vesile olur. Geçmişteki anılar, bırakılanlar, özlenenler daha cazip bir hal alır yaş ilerledikçe. Yazar da öykü karakterlerini ele alırken eskiyi özleyen bireylerin hisleri etrafında şekillenen bir izlek oluşturur. Bu manada *Ana Üşümesi* (2018) adlı eserdeki "Alnımı Uzatıyordum Rüzgârın Dudaklarına" adlı metinde bu temayı ele alır. Saf ve temiz hisleri yansıtan özlemek duygusu bu anlamda öykü kahramanını çocukluk yaşantısına götürerek üzülmesine de sebebiyet verir. Metinlerde yaş aldıkça bir daha o günlere dönüşün mümkün olmaması duygusu belki de en üzücü hislerdendir. Öykü kahramanı da şehirden köye gelirken daha evvel yaşamış olduğu eve gelir ve evin her bir köşesi kahraman için ayrı bir detay ve özlem hissi uyandırır. Kahramanın babasının ölecek olması özellikle çok büyük acı verir. Pek çok anının kahramanın gözünde canlanması ve babasının da kahramanı bırakıp ebediyete gidecek olması en büyük özlemlerdendir.

Öykü metninde kahramanın da değinmiş olduğu eski günlerin en hatırda kalanlarından biri de topladıkları güllerden yapılan o güzel şuruptur:

> "Güllerin çıt çıt açıldıklarını görürdüm sabahın erken saatlerinde. İri göbekli bahçe gülleri olurdu bütün bahçelerin çitlerinde. Güneş sarardıkça onlar kızarırdı. Serinliği gitmezdi kuşluk vaktine kadar bahçelerin arasındaki yolların" (Su, 2017: 26).

Kahramanın aklında şurubun kokusunun belirgin bir biçimde kalması ve babasının açıklamaları ile birlikte gül olarak betimlenenin Peygamberden başkası olmadığı belirtilir. Bu anlamda gül ile Hz. Muhammed'e de bir telmih söz konusudur. Kahraman hem bunları hem de babasının Kur'an okumalarını bir film şeridi gibi aktarır. Her şeyin eskide kaldığı o güzel günlere özlem olsa da kahraman bazen de küçükken amcasıyla birlikte kaldığı günleri yâd eder. Amca, öykü metninde kahramanın babasına kıyasla daha kötü biri olarak ele alınmıştır. Kahramanın babasının ölüm döşeğinde olmasından ötürü amca da köydeki eve gelir. Kahraman ve amca onca yaşanılan kötü günlere rağmen yine de bir ölüm olayından sonra aradaki kırgınlıkları kaldırırlar. Yazarın geçmişe özlem olarak yansıttığı hikmet, kahramanın babasının ölümü ile beraber amcanın pişmanlık duymasıdır. Kahramanın babasının ölümü geride kalanlar için bir ibret olarak algılanmış ve bilhassa bireyleri yapılan kötülüklerden uzaklaşmaya sevk etmiştir. Metinde kahramanın amcası ölümden sonra yeğeninden özür diler fakat bir anlam ifade etmez. Kahraman için babasının vefatı ve geride kalanlar daha önemlidir. Dolayısıyla amca da kendisini affettirme çabalarına girse de ne eskideki günlere dönüş olabilir ne de yaşanılanlar unutulabilir. Yazarın hikmet olarak yansıttığı durum, geçmişe özlem temi okura her şeyin bir vaktinin olduğunu ve ölümün geride kalan bireyleri olgunlaştırıp davranışlarına yön verdiği gerçeğidir:

> "Kilimdeki bir nakışa dikmişti gözlerini. Elimden tutup yanına çekti. 'Evladım benim!' dedi. Sesi titriyordu. Alnımdan öptü. Kucakladı beni. Bağrına bastı" (Su, 2017:31).

Geçmişe özlem başlığı altında incelenebilecek bir diğer metin ise "Aydan Arıdır Yüzleri" adlı metindir. Şehre giden dört gencin burada kaldıkları zaman dilimi içerisinde duymuş oldukları özlem duygusu neticesinde gençlerde oluşan duygular yansıtılır. Metinde şehirlerin köylerle mukayesesi bilhassa taş ve toprak arasındaki fark özlem duygusuyla bağdaştırılmıştır. Şehirler toprağın olmadığı ve samimiyetten uzak yerlerdir. Öykü metnindeki gençler, birbirlerine o kadar çok alışmışlardır ki köye dair anılarını büyüklerinin defterlerinden yırtmış oldukları kâğıtlara yazmışlardır.

Gelenek ve modern yaşamın çatışmasında geleneğe bağlılık gençler için daha yaşanabilir bir hayat fırsatı sunar. Metinde sevdiklerinden, geçmiş yaşamlarından ayrılmanın zorluğu ile şehirden bir an evvel ayrılıp ailelerine kavuşmak isteği söz konusudur:

> "Bütün kapıları kapanmış perdeleri sıkı sıkı çekilmiş evlerin ıssız sokaklarına sessizce yağan akşam yağmurlarına dalar, kalplerimizi altlarına tutmak tutmak… Özlemiyle kavrulurduk" (Su, 2017:47).

Metindeki vurgulanmak istenen hikmet ise şehre gittikten sonra şehrin boğucu ve karanlık yüzünün, taşradan gelen saf ve temiz kahramanların bile ay gibi arı yüzlerini karartmış olmasıdır:

> "Her geçen gün birbirimizin gözlerinde ve yüzlerinde kayboluyorduk. Herkes kendisinin ya da birbirinin mezarı, mezar toprağı, mezar taşı oluyordu. Bir horgörü toplumunda, ilişkilerin yiyip bitirdiği gövdelerdik" (Su, 2017: 44).

Dolayısıyla metinde yazarın da değindiği gibi şehirler, bireylerin hayatlarının olumsuz yönde değişmesine sebebiyet verir ve bireyler huzuru geçmiş anlarda bulduklarını ifade ederler. Bu bağlamda ele alınan bir diğer öykü metni ise "Bir Bulanık Akıntı" adlı metindir. Bu metinde de öykü kişisi bir önceki metinde olduğu gibi şehre gitmek zorunda kalır. Yaşanılan bir doğal afet neticesinde bulunduğu köyü terk eden kahraman; köye, tabiata, doğal yaşama biçimine karşı içerisinde bir özlem hissi barındırır:

> "babasının, karton kâğıtlardan alınmış ölçülere göre eski kürek parçalarından hayvanların ayaklarına akşama değin nal keserek delinen parmak uçlarını, ciğer gibi görünen etlerini ve yatmadan önce annesinin kesikleri katranlayışını, katran kokusunu acı acı duyarak gidiyordu" (Su, 2017: 57).

Köyden ayrı kalmak, yeni ve belirsiz bir yaşam ile karşı karşıya kalacak olan kahraman için köy, geçmiş anların hüzünle hatırlanacağı bir yer konumundadır. Bu manada bir diğer metin olan "Ütü Yanığı Günler" adlı metinde de kahramanın çocukluğuna duyduğu özlemi yansıtılır. Metinde kahraman mutlu olduğu çocukluk günlerini özlemle yâd eder. Türk aile yapısındaki huzurlu ve mutlu evlerin içerisine sirayet eden İslam'a göre yaşama şekline de vurgu yapılır. Kahraman, babasından söz ederken ibadetlerini yerine getiren ve Allah rızasını gözeten bir kişiyi tasvir eder. Kahramanın özlem duymuş olduğu başat konulardan biri de budur. Kahramana göre huzur ve dinginlik ancak mutlu bir ailede mümkündür:

"Her ikisinin de yüzleri şu dışarıdaki bahar sabahı kadar duruydu. Benim elim ayağım dolaştıkça annem gülerek kafasını sallıyordu. İkisinin de yüzlerinden tebessüm hiç eksik olmazdı zaten. Sevgilerini, babamın duruşunda, anneminse hep gülen gözbebeklerinde görürdüm her zaman" (Su, 2017: 60).

Bireyi birey yapan, hayata daha güzel bakmasını sağlayan anne ve babanın çocuğunu büyütmesindeki sarf etmiş olduğu rollerden kaynaklıdır. Kahraman da çocukken böyle bir evde büyümüş olduğundan hayata karşı baba ve annesinin öğretmiş olduğu biçimde devam eder. Bir ustanın yanında çalışan kahraman, ustanın dükkânındaki hiçbir şeye izinsiz dokunmaz. Kahramanın almış olduğu terbiyedeki en büyük rol babasına aittir. Kahraman da bu yetişme biçimiyle hayata bakar ve en çok da baba ve annesinin yanında olduğu anlara özlem duyar.

Aynı izleğin işlendiği bir diğer metin olan "Yanağımda Dedemin Sakal İzleri" adlı metini de *Gülşefdeli Yemeni* (2021) adlı eserde görürüz. Çocukluk dönemine duyulan özlem metinde belirgin bir temadır. Metindeki kahraman genellikle eskilerin yaşama şekillerine ve hayata bakış açılarına özenir. Kahramanın da tasvir etmiş olduğu gibi eski ramazan aylarındaki tüm ailenin aynı sofrada toplanması İslam dininin de emretmiş olduğu kardeşlik, dostluk, bir arada bulunma, sıla-i rahim gibi durumların iç içe olması bu anlamda çocukluğa dair özlem duygusu hissettirir. Kahraman, geleneksel aile yapısının da vurgusunu yaparak daha çok ahlaki değerlerin metinde yüceltilmesi noktasında dikkat çeker. Kahraman için büyümüş olmak salt fiziksel olarak değil ruhsal manada da pek çok noktada bireyi her daim etkileyen bir durumdur. Kahramana göre büyümek ile aslında yaşam içerisinde çok şey değişir. Hayatın her evresinde varlığını devam ettireceğini sandığı durumların büyürken böyle olmadığının farkına varır. Sevmek, hasret, giden sevgili ve daha nicesi yaş aldıkça bunların yeri birtakım boşluklarla ifade edilir. Kahramana göre ömür çok çabuk geçmiş olmakla birlikte pek çok sevileni de zamanla elinden almıştır. Özlemek eylemi bundan ötürü metin kahramanının hayatında sahip olduğu en buruk hislerdendir. Sevdiklerini kaybetmiş olmak, yaş almak, bir daha hiçbiriyle o anlara dönememek bu anlamda kahraman için hüzün vericidir:

"Uyanacağım; kendime, çevreme, hayata uyanacağım: Her şey, özlenen bir damak tadı, büyüyen hasret, uzaklaşıp giden sevgililer, yok olan sevgiler ve güzellikler gibi; hepsinin yeri boş, bomboş; uykunun bu denli uzun sürüşüne, bu denli çabuk büyüyüşüme üzüleceğim; benim büyümemle adeta dünya daralacak, onun için yakınımda duranların, onlarla birlikte durduğum için her şeyin katlanılır olduğu kimselerin, ben büyüyorum diye çekilmelerini anlayamayacağım " (Su, 2021: 44).

Büyümenin hayata karşı bireylerin bakış açılarını değiştirmesi, her daim büyüklerin yerinin dolmaması ve gençlerin yaş kaç olursa olsun deneyim sahibi birilerine ihtiyaç duymaları bu anlamda dikkat çeker. Yazar, "İbrişimden Yürek Bağları" adlı öykü metninde de yine çocukluğa özlem söz konusudur. Önceki metinden farklı olarak bu metinde bireylerin çatışması da söz konusudur. Kahraman idealleri uğruna çevresindekilerle çatışma halinde olduğundan eski çocukluk günlerinin sağlamış olduğu güzel günleri özlemle yâd eder. Kahraman, genelde annesi ile çatışma halindedir. Büyümekle birlikte hayata bakışının da değiştiğini fark ettiren kahraman, annesiyle aynı şekilde yaşama bakmaz. Çatışmaların merkezinde yaş almaya bağlı olarak kendini haklı kılan kahraman bilinçli bir biçimde buna devam etmek ister. Bu durumu zamanla aşabilen ve olgunlaşan kahraman, çocukluğundaki masum ve geleneksel değerleri özümseyerek yaşamak ister. Yaş almakla birlikte olgunlaşan kahraman pişmanlık hissi duyar ve bu durumu annesiyle birlikte çocukluk günlerindeki deneyimlemiş olduğu birtakım güzel eylemleri hatırlayarak aşmaya çalışır. Büyümekle birlikte çocukluk dönemindeki masum tavırlardan uzaklaşan kahraman, çatışmalarını bitirdikten sonra annesine haksızlık ettiğini de düşünür. Zamanla birlikte annenin haklı çıkması ve çocukluğa ait o saf dünyanın özlenmesi bu anlamda kahramanın olaylar karşısındaki açısını değiştirir:

> "Sözel güzelliklerin hayat karşısındaki tozpembeliğinin renk olmadığını, elinize verilen dümdüz, keskin okların yön göstermediğini açık seçik olmasa da görmeye başlaman, bakla sofa, nohut odayı ve orada akşam sabah dolaşıp duran kadını ve onun çağrılarını da fark etmeni sağladı. Uzaktan uzağa gördüğün bir düzlüğe doğru gidiyor gibi zaman zaman hafif, zaman zaman da karmakarışık duygular yaşıyordun" (Su, 2021:50).

Geçmişi özlemek ve o anları yeniden yaşamaya dair istekte bulunan kahramanlardan biri de "Suya Vuran Kırılgan Suret" adlı öykü metninde yer alır. Kahraman, bir önceki öyküde olduğu gibi gençtir ve kuşak çatışması yaşar. Çocukluğunun üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen içindeki özleme duygusunun kendisini etkilediğini fark eder. Yeniden o günlere dönerek annesiyle geçirmiş olduğu güzellikleri özler. Yaşın ilerlemesi ile birlikte büyüklerinin değerinin de önemi anlaşılır. Kahraman yaşadığı çatışmalardan sıyrılarak mutlu zamanlara dönüş arzusu yaşar:

> "O zamanlar ne denli genişti bu ev. Şimdi neden sığmıyordum bir türlü, hem de tek başıma.. Annemle babamın ha varlığı ha yokluğuydu; annemin deyişiyle, bugün varlıkları, yarın yokluklarıydı" (Su, 2021: 67).

Kahraman büyüdükçe kendisiyle birlikte kişiliğinin de olgunlaştığını, ailesine karşı göstermiş olduğu tavırların hatalı olduğunu kabul eder. Bundan ötürü çocukluk günlerindeki her şeye hevesle bakan ve anne babasını çok seven tarafına özlem duyar:

> "Bütün bunları görmesem, doğru bulmasam sorun yoktu. Bütün bunlar ve daha niceleri annemle babam yaşarken hoşuma gidiyordu. Ama biri gelip de hayatımın kıyısına vurunca, bir soğuk ürperti dolanıyordu içimde, tedirginlik duyuyordum" (Su, 2021: 74).

"Yüzündeki Deniz Duruluğu" adlı metinde de boşanıp da baba evine geri dönen kahramandan söz etmek mümkündür. Metinde anne, kızına asla söz geçiremediğinden evlenmesine de engel olamaz. Anne, kızı henüz dönmemişken kızının küçükken kullandığı eşyalarını çıkarır. Eşyaların çıkarılmasıyla birlikte anne, kızının çocukken ki günlerini özler. Çıkarılan eşyalar anne ile kızın mutlu olduğu günlerin belgeleri gibidir. Geçmiş günlerin huzur içinde olduğu bir aile ortamına vurgu yapılır. Annenin kızı da bu hayattan uzak bir yaşam geçirdiğinden ve zamanla annesinin haklı çıkmasından ötürü geri dönmek durumunda kalır. Onca güzel günlerin yaşandığının kanıtı olan o eşyalar, anneyi hüzünlendirir ve kızının geri gelmesi ile bu durum daha da üzücü bir hal alır. Eve geri gelen kızının durumu karşısında anne, yaşadıkları güzel günlere geri dönmüş gibi bir his yaşar ve kızından bir daha ayrı kalmak istemez:

> " Hayır diyebilir miydim ona hiç.. Hele hele şimdi. Kanatlarının ucu kırılmış bir durumda kucağıma düşmüşken, üstelik de aklı sıra bana hissettirmemek için evin içinde sekip dururken, vicir vicir öterken" (Su, 2021: 90).

Öykü metinlerinde bireyler, geçmişe özlem duyma hissini genel anlamda kendilerinde iyi izler bırakan ve yaşanılanlar neticesinde şekillenen olaylarla beraber yorumlarlar. Seküler yaşamla beraber her geçen gün değişen dünya düzeni muhafazakâr bireylerin yaşam anlayışına ters düşer. Bir hikmet olarak metinlerde yer alan geçmişe özlem duymak bundan ötürü bireyleri muhafazakâr yaşam biçimine, geçmişteki yaşam tarzına özlem duymalarına sebebiyet verir.

3.8 Hikmet'in Toplumsal ve Bireysel Çatışmalara Etkisi

Bireylerin toplum içerisinde çatışması ve birbirlerinin fikirlerini, değer yargılarını, bakış açılarını önemsememelerinden doğar. Bireylerin birbirleriyle çatışmaları toplum içerisinde birtakım kişileri ön plana çıkarırken diğer yandan ise bazı bireylerin de toplumdan soyutlanıp yalnızlaşmasına sebebiyet verir. Yalnızlık, bireyler arasındaki iletişimin azalması sonucu ortaya çıkar. Öykü metinlerinde de

yalnızlığın daha çok bir arayış ve uzaklaşma neticesinde ortaya çıkan bir kavram olarak ele alındığı söylenebilir. Bireyler topluma uzaklaşarak yahut bulundukları çevre tarafından dışlanarak yalnızlaşırlar. Hüseyin Su'nun öykü eserlerinden olan *Kırık Sızısı* (2022) adlı eserde yer alan "Çaresiz" adlı öykü metninde öykü kahramanının yalnızlaşması ve diğer bireylerle çatışması söz konusudur. Metinde kahraman takıntılı bir hastadır ve bu durumu herkesten uzaklaşarak kendisinin çözebileceğini atlatabileceğini düşünür. Öykü metninde kahraman, sürekli olarak sigara içen ve bu alışkanlığından asla vazgeçemeyen biri olarak tasvir edilir. Kahraman her gece saat 23'te yakmış olduğu sigara dolayısıyla doktora gitmeyi düşünür. Kahraman hastadır. Hastaneye gider ve durumu anlatır, bir doktor ile yetinmez ve pek çok doktora başvurur. Hastanedeki izlenimlerini aktaran kahraman gördükleri karşısında şaşkınlığını gizleyemez. Kendini herkesten soyutlayan kahraman derdini anlatsa da karşısındakilerin kendisini anlamadığı kanısındadır. Kahraman, hastane koridorunda sırasını beklerken doktorların tavırları ile ilgili değişimlerden de söz eder. Bireyin esasen göründüğü gibi bir varlık olmadığına ve statünün kişiler arasında büyük bir uçurum oluşturduğuna tanık olur. Yalnız kalan ve çevresini gözlemleyen kahraman doktorların yapmacık tavırlarından, kibirli yürüyüşlerinden hayli rahatsızlık duyar. Toplumdaki bireylerin, yalnızlığın şekillenmesinde aldıkları rol ve maddi olanaklardan yoksun olan bireylerin aşağılanması durumu öykü metninde kahramanı diğer kişilerden ayırarak kendi dünyasında yaşamaya sevk eder. Kahraman, pek çok doktorun aynı olduğunu bildiğinden şansını en son doktorda dener ve kendisine bakılmasını söyler. Doktorların umursamaz tavırları ve hastalar arasındaki statüye göre iletişim kurmaları kahramanı yıldırmış olsa da doktorun odasına gider. Doktor esasen kahramanın şikâyetlerini dinlemek istemez. Kahramanın gariban duruşu ve herkesten soyutlanmış olması bir an doktorun vicdan azabı çekmesine neden olur. Kendilerini üstün gören ve diğer insanların dertlerini hiçbir şekilde önemsemeyen bu insanlar maddi değerleri daha çok önemserler. Doktor tam odadan çıkacakken bir an geri döner ve kahramanın şikâyetlerini dinleyeceğini söyler. Kahraman, doktorun bu tavrı karşısında nasıl tepki vereceğini bilemez:

" Hemen gözlerini kaçırdı. İçinde soğuk bir ürperti halinde dolaşan suçluluk duygusunu hissetti. Dinlemeden göndermek isteseydi eğer birçok hastasına yaptığı gibi çoktan başından savmıştı bu adamı da ama nedense bir türlü gönderemiyordu onu "(Su,2022:92).

Öykü metninde doktorun, yaşanılan bu olay üzerine yapmış olduğu davranışların yanlış olduğunu anladığına tanık oluruz. Doktor, kendini diğer bireylerden sürekli olarak üstün gören ve değersiz sayan biridir. Kahramanın tavırları ve acizliği karşısında doktorda oluşan değişimler kendisi tarafından nedeni bilinmese de doktorun vicdan azabı çekmesine neden olur. Yaptığı eylemlerin vicdanen rahatsız etmiş olması doktorun düşünmesine vesile olur. Bireylerin birbirlerinden üstün olmadıklarını kahramanla olan iletişiminden sonra idrak eden Doktor İslam dinindeki üstünlüğün sadece takvada olduğu bilgisini de okura hatırlatmış olur. Bu durum doktorun meslek hayatı boyunca bireylere davranış biçiminden ötürü pişmanlık yaşamasına ve kendini manevi anlamda törpülemesine vesile olmuştur.

Öykü metinlerinde çatışmaların hikmetle olan ilişkisi için denilebilir ki bireylerin birbirleriyle çatışmaları kendi içlerinde yaşamış oldukları gündelik sorunlar ve toplumsal sorunların varlığından kaynaklanmaktadır. Bireyler, birbirleriyle çatışarak kendi problemlerinin büyüklüğüne odaklanırlar. Böylece dünyevi hayatta esas problemin, çatışmanın Allah'tan uzaklaşmak olduğu hususunu göz ardı ederler. Bireylerin çatışmasının kişiler arasında fesat duyguların oluşmasına sebebiyet vermesi kötü alışkanlıklardan uzak durmanın gerekliliğine işaret eder.

SONUÇ

Hüseyin Su'nun Öykülerinde Yer Alan Hikmet Kavramı Üzerine Bir İnceleme başlıklı bu çalışmada yazarın kaleminden çıkan edebi ürünlerin içerisinde yer alan hikmet teminin değerlendirilerek metinlere hangi boyutlarıyla yansıtıldığına açıklık getirmek amaçlanmıştır. Çalışmada öncelikle yazarın edebi kimliği ve yaşamına dair bir takım bilgiler sunulmuştur. Yazarla alakalı bilgiler sunulduktan sonra ise çalışmanın şekillenmesinde en büyük paya sahip olan hikmet kavramına açıklık getirilmiştir. Hikmet kavramının ne olduğuna dair bilgiler verildikten sonra da yazarın öykü eserlerindeki bu unsurların varlığı tespit edilmiştir. Hikmetlerin tüm metinlerde bir birileriyle bağlantılı olması hususu yazarın İslamî gerçekçi zihniyet ile yazarak kendine has zevkiyle bir mecra açmaya çalışır. Yazarın edebi ürünlerindeki izleklerin nasıl ele alındığı ve bu bağlamda bu izleklerin eserlerde nasıl işlendiği de edebi metinler okunduktan sonra aydınlığa kavuşturulmuştur. Aynı zamanda bu çalışmada yazarın geleneksel değerleri ön plana alarak bu değerler ile İslamî edebiyat anlayışını sentezlemesine de tanıklık edilir. Türk edebiyatında öykücü kişiliği ile tanınan yazar, ele aldığı edebi eserler ile birlikte kendine has bir çizgide ilerleyerek hem geleneği hem de modern olanı kaynaştırır. Yazarın, Türk edebiyatı açısındaki etkin yerinin önemini öykücü yönü ve ufuk açıcı fikirleri ile ele almış olduğu temler belirler. Bundan ötürüdür ki eserlerinin merkezinde birey ve toplum yer alır. Yazarın edebiyat dünyasına adım atmasına vesile olan Nuri Pakdil bu anlamda yazar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. *Edebiyat* dergisinde İslamî gerçekçi anlayış ile yazan ve Yeni Gelenekçi olarak nitelendirilen yazarın, dergide bazı öykü metinleri yayımlanır. *Ana Üşümesi* (20018), *Gülşefdeli Yemeni* (2021), *Aşkın Halleri* (2020), adlı öykü eserleri bunlardandır. Bu eserlerin dışında *İçkanama* (2018) , *Kırklar Cemi* (2020) , *Ağılı Ağılı* (2021), ve *Kırık Sızısı* (2022) adlı öykü eserleri de mevcuttur. Yazarın özgün kimliğinin ürünleri olan bu eserler yazarın sanat ve edebiyat anlayışının yansımalarıdır. Yazarın öykü anlayışının temelini oluşturan unsur İslamî kaynaklar ve geleneksel tahkiyeli metinlerdir. Yazarın öykü türüne verdiği önem, kullanılan temler, dil ve üslup gibi unsurların hepsi de yazarın fikirlerinin eyleme dönüşmüş biçimidir. Su, eserlerini ele alırken kullanmış olduğu dil ve üslup ile yerellikten pay alan sanat eserleriyle evrenselliğe doğru yol alır. Yazar, öykü metinlerinde kendinden evvelki isimler gibi temleri ele alarak hakikate erişme çabasındadır. Hakikat ise birtakım

hikmetler neticesinde elde edilir. Yazarın kaleminden çıkan edebi eserlerde ele alınan bir izlek olarak hikmet, insanların ibret alması, tabiatı, evreni, insanları anlaması şeklinde ele alınmıştır. Yazarın edebi zevk ve anlayışının birer yansımaları olan öykü metinleri ile birlikte modern çağdaki bireylerin Allah'a ulaşması ve inanması esastır. Bu anlamda hikmetler, geleneksel öykücülüğün bir yansıması olan unsurlardır ve bireylerin deneyimlerinin de aktarılmasında yardımcı olur.

Yazar, hikmet kavramını eserlerinde özellikli olarak işlerken İslam inancına daha yakın bir duyarlılık ile birlikte yazar. Hikmet, metinlerde daha çok yeryüzünde Allah'a daha yakın olan kulların kavrayabildiği bir husustur. Hikmetin varlığı için ön koşul gerektiren durum ise bireylerin inanç duygusudur. Metinlerde de hikmetler daha çok derin bir olay yaşayan yahut gönlü kırık olan bireylerin yaşamış oldukları bir durumun sonraki nesillere anlatılarak aktarması durumudur. Hikmet kavramını Su'dan evvel aktaran İslamî anlayış ile yazan isimlerinde ahenk ile birlikte hikmet kavramını yansıttıkları bilinmektedir. Yazarda da aynı duyarlılıkla ahenk ile hikmetleri yansıtırken yeryüzünde ibret alınması için Allah'ın yaratmış olduğu her şeyde bu hakikati yansıtır. Metinlerde bu anlamda ahenkten kasıt yeryüzündeki eşsiz uyumdur. Tabiattaki her şeyin uyumu bu anlamda bir ahenk içindedir ve bireyleri hakikate erişmeye iten temel unsurdur. Metinlerde yer alan hikmetler ile bireyler iyi olana, güzel olana ulaştırılmak istenir. İnsanın yaradılışındaki var olan kötü olma duygusu da böylece geri plana atılarak bilinçli bir biçimde salt iyi olan ele alınır. İyilik ve güzellik İslam dininin de üzerinde kurulmuş olduğu ve İslam dinine de yön veren iki unsurdur. Dinin yayılması, insanlara gerçeklerin anlatılması da peygamberler tarafından güzellikle ve iyilik ile aktarılmıştır. Öykü metinlerinde de İslam gerçekçi bir duyarlılık olduğundan aynı hassasiyetin devam etmesi söz konusudur. Yazar, metinlerde bireylerin topluma faydalı olmalarını anlatarak nefsi duygulardan uzak durulması gerektiğine işaret eder. Öykü metinlerinde hikmet kavramı da bu anlamda geçmişten günümüze doğru birçok din bilgininin üzerinde durmuş olduğu ilmi ve felsefi boyutuyla ele alınan bir kavram olması hasebiyle bireylere doğru yolu gösteren bir biçimde ifade edilir. Öykü metinlerinde yer alan hikmetler, bireyleri düşünmeye ve sorgulamaya iter. Bireylerin tefekkür etmelerine yardımcı olunarak hakikate erişmek amaçlanır.

Hüseyin Su, metinlerinde hikmet temine yer verirken oluşan olayları ve bireylerin bu olaylar neticesindeki tepkilerini de okuyucuya aktarır. Bireyler yaşanılan bir olaydan sonra bir ders çıkarma ve yaşanılanların altında yatan nedeni sorgulama ihtiyacı hissederler. Metinlerde daha çok Allah'ın bireylere vermiş olduğu sıkıntılar yahut evrende, bireylerin çevrelerinde, tabiatta meydana gelen değişimler neticesinde bir ibret alma durumu söz konusudur. Metinlerde hikmet kavramı daha çok bireylerin tutumları ve tabiatın değişimi ile güzelliği üzerinden yansıtılır. Geleneksel öykücülüğün yansımalarından izler taşıyan öykü metinleri taşra ile kentler arasındaki uçurumları göstererek bireylerin geleneksel yaşam tarzına farklı bir perspektiften bakmaları sağlanır. Modern hayatta yaşayan bireylerin olaylara, tabiata, Allah' a bakışı ve düşünceleri ile kasabalarda yaşamlarına devam eden yoksul Anadolu halkının bakış açıları bu manada mukayese edilerek aktarılmıştır. Metinlerde yoksul olan bireylerin vefası ve saflığı bu manada dikkat çekici bir unsur olarak yer alır. Öte yandan metinlerinde yazarın seçmiş olduğu karakterler ise daha çok isimsiz bir şekilde metinlerdeki yerlerini almışlardır. Öykü metinlerindeki isimsiz karakterlerin varlığı edepli öykücülük anlayışının bir yansıması olarak kendini metinlerde belli eder. Dervişlerin hayatlarına, bakış açılarına benzeyen bu karakterler yazarın güçlü kaleminin bilinçli birer yansımaları olmuşlardır. Metinlerde hikmetli söylemlerin yer alması karakterlerin metinler içerisinde yaşanılan olaylara karşı tavırlarına da yansır. Öykü metinlerinde genellikle yoksullar, garibanlar, kimsesizler yer almıştır. Yazarın bazı öykü metinlerinde ise ruhsal anlamda bunalan bireylerin durumuna da değinilir. Öykülerde karakterler Allah'a iman eden, tevekkül eden, teslim olan, isyan etmeyen bireyler olarak metinlerde yer almışlardır. Yazarın ilk dönem metinleri ile son dönem metinleri arasındaki temalara bakıldığında ise ilk dönemde yazılanların köy hayatındaki yaşamları ve uyumları söz konusuyken son dönem metinlerinde ise kentli bireyin hakikatten uzaklaşması ve bununla birlikte yaşanılan sorunların aile içerisine sirayet etmesi de bireylerin ruhsal durumlarına yansır. Öykü metinlerinde bu anlamda ruhsal bunalımlar, yalnızlaşma, uzaklaşma, kişilik ve kimlik sorunları gibi birtakım olumsuz durumlar gerçekleşir. Bu denli sorunlar yaşayan, çatışan bireyler ancak ibret alarak yahut Allah'ın varlığına ulaşarak bu sorunların üstesinden gelirler. Hikmet, metinlerde çözülmesi güç olan durumların çözülmesine vesile olan bir durumdur. Bireylerin, yaşamış oldukları zorluklar karşısında tek çözümün Allah olduğuna kanaat

etmeleri sorunların giderilmesi noktasında önem arz eder. Metinlerde hikmetler, iyilik, güzellik, saflık zemininde kurgulanmış bir biçimde aktarılır. Geleneksel edebiyatın etkileriyle metinlerde dil ve düşünce gibi iki unsurun arasındaki ilişkiden mütevellit metinler okurların farklı bakış açılarına sahip olmalarına ve dil bilinci ile hareket etmelerine de dolaylı olarak katkı sağlar.

KAYNAKÇA

Akbaş, N.(2009*). **Hüseyin Su'nun Öykülerinde Kişi Kadrosu ve Muhteva,*** Yüksek lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Akça, N.C.(2023).Hüseyin Su Öykülerinde Kişi Kadrosu ve Aile. **Yitiksöz Sanat, Edebiyat ve Düşünce Dergisi,**19,192-201

Altınova, B. (2019). Hüseyin Su'nun Deneme Yazarlığı. ***Turkısh Studies Language and literatüre****,* 14, 23-32

Altıparmak, Ö.F. (2003). Hikmet ve Felsefe İlişkisi. ***İlahiyat Fakültesi Dergisi****,*5, 86-118

Altıparmak, Ö.F.(2003). ***Hikmet ve Felsefe İlişkisi.*** HRÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5, 86-118

Amet, S.(2018).***Hüseyin Su'nun Hikâyeleri ve Hikâye Hakkındaki Görüşleri***, Yüksek lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arseven, T.(2019).Hüseyin Su'nun Gömleği Yırtık Kırmızı Gül Adlı Öyküsünde Varlık Ve Yokluk. ***Turkısh Studies,Language and Literature*** ,14, 33-43

Aydoğdu, Y.(2023).Mustafa Kutlu'nun Mürit Adlı Öyküsünü Taşra –Kent Çatışması Bağlamında Okumak. ***İnternational Journal of Social Sciences****,* 7/1, 81-96

Bakırcı, M. (2019).Türkiye'de İslamcılık Edebiyat İlişkisi Bağlamında Hüseyin Su. ***Turkısh Studies Language and Literature,***14, 45-58

Barut, A. (2008).***Kur'an'da İbret Kavramı ve Alınacak Şeylerin Zamansal Tasnifi,*** Yüksek lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Başçı, V. (1997) .***Akıl ve Vahiy Yönünden Doğru Düşünme***. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13, 209-221

Batman, E.(2016).***Din Eğitimi Açısından Hikmet Kavramı***, Yüksek lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çetin, Y.(2020).***Kur'an'da ve Felsefede Hikmet Kavramı***. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1,(3), 1-23

Çil, T.Y.(2021). ***Modern Türk İslam Edebiyatında Nostalji-1980 Sonrası Roman ve Hikâye Örneği***. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Daşdağ, F.E. (2021*).* Diyarbakır, Mardin, Bitlis Çömlekçiliğinde Söylence Ve Gelenekler. ***Journal of Arts****,*1,(4) ,39-48

Demir, B. (2021). ***Modern Türk Öykücülüğünde İslami Söylem (1960-1990*)** .Doktora Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Erdevir, M.(2023). İçimizde Akan O Hüseyni Ses: Ana Üşümesi ***Yitiksöz Sanat, Edebiyat ve Düşünce Dergisi,*** 19, 220-223

Genç, M.S.(2019). Hüseyin Su'nun Eserlerinin Sanat Bağlamında Değerlendirilmesi. ***Turkısh Studies Language and Literature****,* 14, 87-97

Gökcan, M.(2018) . ***Tasavvufta Tevekkül Anlayışı***. Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 131-165

Hürgüner, B.(2017). İnsanın Kentinden Kentin İnsanına: Öyküde Kent, Kentleşme. ***FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi***, 9, 219-239

İspir, M.(2019). Klasik Türk Edebiyatındaki Hikâyelerde Ahlaki Eleştiri**.** ***Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***, 24

Kartal, E.(2019). ***Dini İnanç Ve Anlam***. Yüksek lisans Tezi. Ankara Yıldırım Bayezid Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kekeç, İ.(2015). ***Geleneksel Türk Tahkiyesinin Modern Türk Hikâyesine Yansımaları (1990-2010).*** Yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Koç Olpak, C.(2019) . Günümüz Türk Öyküsünde Taşranın Modernleşmesinde Bir Öncü: Ana Üşümesi Ve Hüseyin Su Öykücülüğü. ***Turkısh Studies Language and Literature***, 14, 179-188

Koçakoğlu, B.(2010). ***Postmodernizm Sorunsalı Ve Türk Anlatısında Geleneksel Tahkiyenin İzleri.*** Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya.

Koçyiğit, H. (2012). ***Kur'an'a Göre Hakikati Anlamada Ömrün Yeterliliği ve Bunun Önündeki Engeller.*** Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 14,25, 69-92

Konyalı, B. Ş. (2019) . Hüseyin Su Öykülerinde 'Ben ve Öteki' Bağlamında Yabancılaşma İzleği. ***Turkısh Studies Languuange and Literature***, 14, 135-146

Koyuncu, İ.(2023). Hüseyin Su'nun Öykü Poetikasına Kısa Bir Giriş Denemesi. ***Yitiksöz Sanat, Edebiyat ve Düşünce Dergisi,***19, 214-219

Kumsar, İ.A. (2019). Takvim Yırtıklarındaki Mekânlar ve Kültürel / İdeolojik Atmosfer. ***Turkısh Studies Languange and Literature***, 14, 147-170

Kutluer, İ.(1998). *İslam Düşüncesi ve Ahlak*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 17.cilt: İstanbul, Türkiye.

Meçin, M. (2020). Felsefe ve Tasavvufta Sefer Metaforu: Akıl ve Manevi Yolculuk. ***İlahiyat Tetkikleri Dergisi***, 330-354

Önal M.(2007). İslam Düşüncesinde Hikmet Kavramları. ***Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi,***4, 113-122

Örgen, E. (2017). Hüseyin Su Öyküsünde Taşra Tasavvuru**.** ***Sosyal Bilimler Dergisi,***12-17

Özer, H.(2016) .Sezai Karakoç'un Öykülerinde Kent -Kasaba Algısı, ***Sosyal Bilimler Dergisi***, 3, 8, 197-206

Özkan, M.V.(2019). ***İlim, Hikmet, Aşk, Sadakat ve Liyakat Kavramları Çerçevesinde Ahmet Yesevi Düşüncesinde İnsan Olmanın İmkânı***. Yüksek lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pınar, F. (2016). ***İslam Düşüncesinde Ahiret İnancının Temel Dayanakları***. Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5, 197-214

Pirinç, A. (2020) .Eski Türk Dininde Metafizik ve Hikmet. ***Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi***, 9, 425-439

Pirinç, A.(2020) .Eski Türk Dininde Metafizik ve Hikmet. ***Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Dergisi,*** 9/1, 428-434

Ramazanoğlu, Y.(2023). Kırık Sızısı'nın İsmail'i. ***Yitiksöz Sanat, Edebiyat ve Düşünce Dergisi,*** 19,170-172

Sağlık, Ş. (2019) . Hikâyelerini Öyküsüz / Öykülerini ‘’Hikâyesiz ‘’Anlatmayan ‘’Hikâye Anlatıcısı ‘’: Hüseyin Su. ***Turkısh Studies Language and Literature,*** 14, 189-207

Su, H (2020). ***Aşkın Halleri***. İstanbul: Şule Yayınları

Su, H. (2018). ***Ana Üşümesi***. İstanbul: Şule Yayınları

Su, H. (2018). ***İçkanama.*** İstanbul: Şule Yayınları

Su, H.(2020). ***Kırklar Cemi***. İstanbul: Şule Yayınları

Su, H.(2021). ***Ağılı Ağılı***. İstanbul: Şule Yayınları.

Su, H.(2021). ***Gülşefdeli Yemeni***. İstanbul: Şule Yayınları

Su, H.(2022). ***Kırık Sızısı***. İstanbul: Şule Yayınları

Su,H.(2013). ***Edebiyat Eylemi ve Nuri Pakdil***. Ankara: Hece Yayınları.

Tekin, E.(2019). ***Hece Dergisi Üzerine Bir İnceleme (1997-2002*)**. Yüksek lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Uğurlu, S.(2010).***Gelenek ve Kimlik İlişkisi***. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Uludağ, S.(2007). ***İslam'da Emir ve Yasakların Hikmeti*.** Türkiye Diyanet Vakfı: Ankara, Türkiye.

Uslu, A. (2016) .***1980-2000 Yılları Arası Türk Hikâyeciliğinde Yapı***. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Yaylı, G.(2016).Mevlana Düşüncesinde Hikmet. ***Muhafazakârdüşünce Dergisi,*** 49,13,eylül-aralık 2016

Yıldırım, M.(2006). ***Kelam İlminde Rızık ve Ecel***. Yüksek lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Yıldız, A.D.(2019) . ***Mustafa Kutlu Hikâyeciliği Hikmet ve Ahenk*.** İstanbul: Dergâh Yayınları.

Yılmaz, E. (2019).***Hüseyin Su Hakkında Monografik Bir Çalışma*.** Doktora Tezi. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.

Yılmaz, E. (2020).Toplumsal Değişim Bağlamında Hüseyin Su'nun Öykülerinde Nostalji. ***Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,*** 25, 252

Yılmaz, H.(2013).***Modern Türk Hikâyesine Mustafa Kutlu'nun Getirdikleri*.** Yüksek lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yorgancılar, S.(2021) . ***Türk Modernleşmesi Bağlamında Nurettin Topçu 'nun Batılılaşma /Modernleşme Düşüncesi Üzerine Nitel Bir Araştırma***. Doktora Tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Zariç, M. (2011) .*Öyküde Şiirsellik Bağlamında Hüseyin Su Öyküleri*. **Akademik Bakış Dergisi,**59,2017

Zariç, M.(2008). ***Hüseyin Su Hayatı, Sanatı ve Eserleri*.** Yüksek lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Canan SULAR

Uyruğu: T.C.

ORCID:

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Yüksek Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	
Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı	27.06.2018

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**

Yayınlar

Hobiler

T.C.

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Canan SULAR
Öğrenci No	22920001005
Anabilim Dalı	Yeni Türk Edebiyatı
Programı	Yeni Türk Dili ve Edebiyatı
Statüsü	☑ Yüksek Lisans ☐ Doktora

Tez Bilgileri	
Başlığı/Konusu	Hüseyin Su'nun Öykülerinde Hikmet Kavramı Üzerine Bir İnceleme

Tez Orijinallik Raporu Bilgileri*	
Sayfa Sayısı (Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümleri)	131
İntihal Tespit Programı	Turnitin
Benzerlik Oranı (%)	% 16
Tarih	03/06/2025

*** Orijinallik raporu, aşağıdaki filtreler kullanılarak oluşturulmuştur:**

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal İçemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimizi ve yukarıda vermiş olduğumuz bilgilerin doğru olduğunu beyan ederiz.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

	Danışman	**Öğrenci**
Adı Soyadı	Bilal DEMİR	Canan SULAR
İmza		
	Tarih	03/06/2025